

Jaarverslag 2020

Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten

Inhoudsopgave

1.	Bestuursverslag	4
1.1	Voorwoord	2
1.2	Kerngegevens afgelopen vijf jaar	5
1.2.1	Kerngegevens	5
1.2.2	Financiële gegevens (bedragen in € 1.000.000)	6
1.3	Missie, visie en strategie	8
1.3.1	Missie en visie	8
1.3.2	Strategie	8
1.4	Ontwikkelingen in 2020	10
1.4.1	De Covid-pandemie	10
1.4.2	Wet- en regelgeving & de StiPP-pensioenregeling	11
1.4.3	Uitvoering van de Wet waardeoverdracht klein pensioen (WWKP)	12
1.4.4	On-site beleggingsonderzoek DNB	13
1.5	Communicatie	15
1.5.1	Een greep uit de communicatie-activiteiten in 2020	15
1.5.2	Contact met StiPP	16
1.5.3	Klachten en geschillen	17
1.6	Handhaving verplichtstelling	17
1.6.1	Handhavingsactiviteiten in 2020	18
1.6.2	Geen premie, wel recht	18
1.6.3	Kosten en opbrengsten van handhaving	19
1.7	Uitbesteding van werkzaamheden	20
1.7.1	Uitbestedingsbeleid	20
1.7.2	Pensioenuitvoering	20
1.7.3	Vermogensbeheer	21
1.7.4	Custody en beleggingsadministratie	21
1.7.5	ISAE-rapportages	21
1.8	Governance, cultuur en gedrag	23
1.8.1	Naleving gedragscode	23
1.8.3	Naleving Code Pensioenfondsen	24
1.8.4	Zelfevaluatie bestuur	25
1.8.5	Vergoedingen voor beleidsbepalers	26
1.8.6	Toezichthouders	26
1.8.7	Incidenten en datalekken	27
1.8.8	Meldingen conform artikel 96 Pensioenwet	27
1.9	Financiële positie	28
1.9.1	Kostendekkende en feitelijke premie	28
1.9.2	Beleggingen	29
1.9.3	Dekkingsgraad	30
1.9.4	Resultaat in 2020	31
1.10	Ontwikkeling van de deelnemerspopulatie van StiPP	33
1.11	Beleggingsbeleid en vermogensbeheer	36
1.11.1	Introductie	36
1.11.2	Beleggingsresultaat 2020	38
1.11.3	Beleggingen in Nederland	40

1.11.4	Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)	40
1.11.5	Z-score en performancetoets	43
1.12	Uitvoeringskosten	44
1.12.1	Uitvoeringskosten pensioenbeheer	44
1.12.2	Toelichting bij de uitvoeringskosten pensioenbeheer	46
1.12.3	Benchmark uitvoeringskosten pensioenbeheer	46
1.12.4	Oordeel bestuur over uitvoeringskosten	47
1.12.5	Uitvoeringskosten vermogensbeheer	47
1.12.6	Benchmarkonderzoek beleggingskosten	49
1.12.7	Oordeel bestuur over de uitvoeringskosten vermogensbeheer	50
1.12.8	Kosten toezichthouders	51
1.13	Risicomanagement	52
1.13.1	Algemeen	52
1.13.2	Risicohouding	53
1.13.3	Risico-identificatie en -classificatie	53
1.13.4	Risicobeheersing	54
1.13.5	IT-risico's	56
1.13.6	Integriteitsrisico's	56
1.14	StiPP in 2021	57
2.	Toezicht en medezeggenschap	59
2.1	Verslag van het niet-uitvoerende bestuur (NUB)	59
2.2	Verslag van het verantwoordingsorgaan	62
2.3	Reactie algemeen bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan	69
3.	Jaarrekening	70
3.1	Balans per 31 december	70
3.2	Staat van baten en lasten	71
3.3	Kasstroomoverzicht	72
3.4	Algemene toelichting	73
3.5	Toelichting op de balans	83
3.6	Toelichting op de staat van baten en lasten	106
4.	Overige gegevens	113
4.1	Statutaire regeling omtrent bestemming van baten en lasten	113
4.2	Actuariële verklaring	113
4.3	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	115
5.	Bijlagen	125
5.1	Bestuur en bestuurlijke inrichting van het fonds	125
5.1.1	Samenstelling bestuur, auditcommissie en sleutelfunctiehouders	125
5.1.2	Diversiteit, benoeming en zittingsduur algemeen bestuur	126
5.2	Nevenfuncties leden bestuur	127
5.3	Uitbestedingspartijen en adviseurs	129

1.1 Voorwoord

Geachte lezer,

Dit is het jaarverslag 2020 van StiPP. StiPP is in 1999 opgericht door de sociale partners die actief zijn voor uitzend-, payroll- en detacheringsondernemingen. Door aanpassing van de verplichtstelling vallen payrollbedrijven vanaf 1 januari 2021 niet meer onder de verplichtstelling.

Het totale premievolume is ondanks de crisis vrijwel hetzelfde gebleven, net als de totale pensioenuitvoeringskosten. De kosten van vermogensbeheer zijn aanmerkelijk gedaald. Het (totale) rendement voor actieven en gewezen deelnemers lag ruim boven de benchmark, ondanks de keuze van StiPP voor passief beleggen. In het bijzonder het rendement op zakelijke waarden was hoger dan de benchmark als gevolg van een positieve bijdrage van de ESG-factor.

In 2020 heeft de verdere administratieve afhandeling van de overdracht van ‘kleine pensioenen’ een vervolg gekregen. In aanvulling daarop is de administratie van StiPP in 2020 voorbereid op een aanmerkelijke verkorting van de wachttijd; het aantal actieve deelnemers zal door deze verkorting sterk toenemen.

Het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid is in 2020 verder ontwikkeld. Mede naar aanleiding van het in 2019 uitgevoerde risicobereidheidsonderzoek heeft StiPP onder andere gekozen voor het verder uitwerken van drie duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (duurzame energie, klimaat en gezondheid en welzijn) en het toevoegen van groene obligaties aan de obligatieportefeuille.

Het bestuur van StiPP heeft in 2020 een zelfevaluatie uitgevoerd en heeft geconcludeerd dat het in 2019 ingevoerde omgekeerd gemengd bestuursmodel bijdraagt aan een betere besturing van het fonds. In het verslagjaar heeft een bestuurderswisseling plaatsgevonden. Maaïke De Boer-Spoelstra is de vervanger van Ellen te Paske-Lievestro.

2020 is door de Covid-pandemie een zeer bijzonder jaar geweest. De flexibiliteit, inzet en het enthousiasme van alle bij StiPP betrokken personen hebben er toe geleid dat de uitvoering van de pensioenregeling ‘gewoon’ doorging. Vrijwel iedereen werkt en werkte, onder zeer verschillende omstandigheden, vanuit huis. Het bestuur bedankt iedereen die eraan bijgedragen heeft dat de uitvoering van de regeling heeft kunnen doorgaan.

Namens het bestuur,

Erwin Bosman, onafhankelijk voorzitter

23 juni 2021, Zeist

1.2 Kerngegevens afgelopen vijf jaar

1.2.1 Kerngegevens

Aantallen ¹	2020	2019	2018	2017	2016
Werkgevers	6.099	6.006	5.575	5.860	5.639
Deelnemers	321.532	361.836	374.337	326.947	313.790
Gewezen deelnemers	840.994	870.351	960.943	922.840	815.622
Ingegane ouderdomspensioenen	3.756	2.776	2.337	2.130	1.751
Ingegane partnerpensioenen	616	536	445	385	313
Ingegane wezenpensioenen	39	25	22	21	18
Niet-opgenomen ² pensioenen					
• Ouderdomspensioen	5.111				
• Nabestaandenpensioen	935				
Afgekochte ouderdomspensioenen	4.683	3.017	3.229	3.479	3.174
Afgekochte nabestaandenpensioenen	2.087	1.473	326	515	7.335
Afgekochte kleine pensioenkapitalen voor pensioeningangsdatum	16.994	85.050	60.660	36.626	34.003
Automatische (inkomende) waardeoverdracht kleine pensioenen voor pensioeningangsdatum ³	51.639	16.597	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Automatische (uitgaande) waardeoverdracht kleine pensioenen voor pensioeningangsdatum	158.557	58.742	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vervallen hele kleine pensioenen ⁴	34.922	137.669	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

1. Aantallen zijn in eenheden, tenzij anders vermeld. Bedragen zijn in € × 1000.

2. Dit betreft pensioenen waarvan onvoldoende gegevens bekend zijn bij StiPP om tot uitkering over te gaan. Zie paragraaf 1.10 voor nadere toelichting.

3. Vanaf 2019 is de Wet waardeoverdracht klein pensioen van kracht. Hierdoor is het mogelijk om kleine pensioenen (in 2020 < € 497,27 bruto aanspraak) automatisch over te dragen naar de nieuwe pensioenuitvoerder. StiPP maakt gebruik van deze wetgeving.

4. Vanaf 1-1-2019 vervallen nieuwe hele kleine pensioenen (< 2 euro pensioenaanspraak). In 2019 heeft StiPP ook bestaande hele kleine pensioenen laten vervallen.

1.2.2 Financiële gegevens (bedragen in € 1.000.000)

	2020	2019	2018	2017	2016
Voorziening voor risico deelnemers	1.953	1.826	1.488	1.352	1.105
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	145	106	88	76	66
Stichtingskapitaal en reserves:	235	196	162	130	119
• Vereist eigen vermogen	72	62	52	42	35
• Algemene reserve	163	134	110	88	84

Beleggingen					
Belegd vermogen	2.267	2.024	1.664	1.505	1.239
Beleggingsrendement gehele fonds	4,9%	12,8%	-/-2,7%	6,2%	6,6%
Z-score ⁵	0,31	0,04	-0,11	0,11	0,36
Performancetoets ⁶	1,60	1,58	1,56	1,67	1,74
Totale beleggingskosten in % van gemiddeld belegd vermogen	0,36	0,43	0,42	0,39	0,43
Totale beheerkosten ⁷	0,24	0,31	0,34	0,30	0,32
Totale transactiekosten	0,12	0,12	0,08	0,09	0,11

Dekkingsgraad en premie					
Beleidsdekkingsgraad	110,7%	109,8%	109,4%	109,6%	110,1%
Dekkingsgraad	111,2%	110,2%	110,3%	109,1%	110,2%
Feitelijke premie	297	298	296	245	209
Kostendeekkende premie	285	281	281	240	201

Uitvoeringskosten					
Pensioenuitvoeringskosten	17	16	18	14	13
Uitvoeringskosten per deelnemer (actieven + pensioengerechtigden) in €	50,83	44,71	47,01	46,04	41,68
Uitvoeringskosten per deelnemer (alle) in €	14,26	13,27	13,25	12,11	11,63

Pensioenuitkeringen					
Pensioenuitkeringen	5	4	3	3	2
Indexatie ingegane pensioenen ⁸	0%	0%	0%	0%	0%
Korten ingegane pensioenen	0%	0%	0%	0%	0%
Uitkeringen afkoop	24	58	40	34	28

5. Z-score is de score die wordt gehanteerd om het rendement (de performance) van het pensioenfonds te vergelijken met de benchmark. Deze score wordt vervolgens gebruikt om de performancetoets te kunnen uitvoeren. Zie ook paragraaf 1.11.5.

6. Het vermelde percentage van de performancetoets is inclusief de opslag van 1,28 conform Art. 5 VBB.

7. Directe en indirecte beheerkosten. Zie paragraaf 1.12.5 voor nadere toelichting.

8. Het bestuur heeft als beleid vastgesteld na de pensioendatum nominale uitkeringen in te kopen. Ingegane pensioenen worden niet geïndexeerd.

Waardeoverdrachten en vervallen pensioenen					
Automatische (inkomende) waardeoverdrachten klein pensioen	85	31	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Automatische (uitgaande) waardeoverdrachten klein pensioen	-238	-64	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vervallen heel kleine pensioenen	0,5 ⁹	1	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

9. Dit bedrag is afgerond naar boven, het werkelijke bedrag is € 477.000.

1.3 Missie, visie en strategie

1.3.1 Missie en visie

StiPP voorziet in een aanvullende pensioenvoorziening voor uitzendkrachten, gedetacheerden en payrollers¹⁰.

Het fonds heeft het doel de deelnemers, de gewezen deelnemers, de gepensioneerden en overige belanghebbenden te beschermen tegen de geldelijke gevolgen van ouderdom en overlijden. Het fonds tracht dit doel te bereiken door de vorming, de instandhouding en het beheer van de opgebouwde pensioenkapitalen en door het doen van pensioenuitkeringen. Hiermee geeft StiPP op zorgvuldige en efficiënte wijze uitvoering aan de pensioenovereenkomst die door sociale partners in de flexbranche is gesloten.

De sociale partners zijn de werkgeversorganisaties ABU en NBBU, en de vakbonden FNV, CNV, De Unie en LBV. De sociale partners zijn opdrachtgever van de pensioenovereenkomst, het bestuur van StiPP is opdrachtnemer. StiPP voert de opdracht uit zoals sociale partners dit verlangen en levert aanvullend een inhoudelijk ondersteunende rol bij pensioenvraagstukken die op het terrein van sociale partners liggen. Deze aanvullende rol wordt enkel ingevuld vanuit uitvoeringsperspectief.

De flexbranche kenmerkt zich door korte dienstverbanden met vaak een parttime karakter en veelal lagere lonen. Dit zorgt bij het grootste deel van de deelnemers voor een relatief geringe omvang van het opgebouwde pensioenkapitaal. Daarom is het van belang dat de uitvoering gebeurt tegen acceptabele en zo laag mogelijke kosten, op een wijze die aansluit bij de kenmerken van de deelnemers en de branche. Hierbij is het doel om van elke euro aan premie zo veel mogelijk toe te laten komen aan de opbouw van het pensioenkapitaal om op pensioendatum een zo hoog mogelijke pensioenuitkering met het beschikbare kapitaal te kunnen aankopen. Daarnaast draagt StiPP zorg voor het in stand houden van de bestaande risicoverzekeringen. Dit betekent dat StiPP bij het vaststellen van het beleid rekening houdt met de belangen van de verschillende groepen deelnemers.

StiPP heeft primair een risicomijdende houding. Zorgvuldigheid, belangenafweging en kostenbewustzijn kenmerken het financiële, actuariële en beleggingsbeleid van StiPP. Efficiënte en betrouwbare processen zijn het uitgangspunt in de uitvoering.

StiPP streeft ernaar voortdurend in te spelen op veranderende maatschappelijke en politieke ontwikkelingen. StiPP heeft hierbij tot doel de omgeving bewust te maken van de problematieken waarmee zij te maken heeft of krijgt en deze te beïnvloeden. StiPP speelt hierin een eigen, zelfstandige rol en draagt er zorg voor elke keer haar eigen positie in het geheel te bepalen.

1.3.2 Strategie

Administratie

De administratieve processen (die door StiPP volledig aan derden uitbesteed zijn) zijn maximaal geautomatiseerd en worden tegen zo laag mogelijke kosten zo eenvoudig mogelijk ingericht. Dit betekent dat StiPP van haar uitbestedingspartijen vereist dat zij een overzichtelijke IT-keten met zo weinig mogelijk interactie tussen systemen en met beperkte uitval hebben.

10. Vanaf 2021 vallen payrollwerknemers niet meer onder de werkingssfeer van de verplichtstelling van StiPP.

Communicatie

In de communicatie is digitaal het voorkeurskanaal. De inzet is zelfredzaamheid. In het handelen en communiceren hanteert StiPP communicatie*beliefs*: de communicatie is transparant en helder, begrijpelijk en tijdig, integer en relevant.

Beleggingen

In het beleggingsbeleid wordt doelbewust onderscheid gemaakt tussen verschillende leeftijdsgroepen. Hierbij wordt voor elke leeftijdsgroep de optimale risico-rendementsverhouding nagestreefd. In de uitvoering van het beleggingsbeleid hanteert StiPP *investment beliefs* die aansluiten bij de missie en visie van het fonds. StiPP heeft een maatschappelijke verantwoordelijkheid bij het uitvoeren van het beleggingsbeleid. Environmental, social and governance (ESG-)criteria zijn daarom onderdeel van het strategische beleggingsbeleid.

Beperkte keuzemogelijkheden

Kostenbewustzijn en eenvoud betekenen het bieden van beperkte keuzemogelijkheden voor deelnemers in de opbouwfase en bij de aankoop van een vaste pensioenuitkering.

Continue kostenafweging

Het kostenaspect wordt zwaar gewogen bij alle besluiten die het bestuur neemt.

1.4 Ontwikkelingen in 2020

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste gebeurtenissen bij StiPP in 2020 beschreven. Het betreft:

- 1 De Covid-pandemie
- 2 Wet- en regelgeving & de StiPP-pensioenregeling
- 3 Uitvoering van de Wet waardeoverdracht klein pensioen
- 4 On-site beleggingsonderzoek van DNB

Andere belangrijke zaken die veel aandacht van het bestuur vergden in 2020, zoals maatschappelijk verantwoord beleggen en de toekomst van de pensioenuitvoering van StiPP, komen elders in dit bestuursverslag aan bod. In dit hoofdstuk wordt voornamelijk ingegaan op gebeurtenissen in de omgeving van het fonds die impact op het fonds hebben.

1.4.1 De Covid-pandemie

In dit bestuursverslag over 2020 kan een relaas over de Covid 19¹¹-pandemie niet ontbreken. Eind 2019 werden in Wuhan (China) de eerste verschijnselen van een nieuw virus geconstateerd, die leidden tot een mondiale uitbraak. In maart 2020 besloot het kabinet tot verregaande beperkende maatregelen, c.q. een 'intelligente lockdown'. Het daaropvolgende verloop van de Covid-pandemie, met een herstel in de zomer, waarop vervolgens in het najaar een tweede golf volgde, hoeft in dit verslag niet nader te worden toegelicht. Wel wordt hier ingegaan op de gevolgen van de Covid-pandemie voor StiPP en de beheersmaatregelen die het bestuur heeft getroffen in deze crisissituatie.

Het crisisteam

Vanaf medio maart is een bestuurlijk crisisteam ingericht, dat dagelijks telefonisch overleg voerde over de voortgang van kritieke processen van het fonds. Op weekbasis werd op verzoek van het crisisteam door de pensioenuitvoeringsorganisatie van het fonds, PGGM, kritieke managementinformatie opgesteld. In mei werd de frequentie van het crisioverleg beperkt tot één à twee keer per week. Vanaf juli werd het crisioverleg stopgezet.

Het vermogensbeheer

Eind maart is in verband met grote onrust op de aandelenbeurzen en rentemarkten, besloten om de vaste maandelijkse herbalancering eenmalig in twee stappen uit te voeren, mede om het timingrisico te mitigeren en onnodig hoge transactiekosten te vermijden. Dat proces is goed verlopen met een aanzienlijke besparing van transactiekosten. Er zijn hierbij wel tijdelijk enkele vastgestelde bandbreedtes overschreden in de valuta-afdekking, maar die zijn vrijwel onmiddellijk hersteld en hebben niet tot extra verliezen of andere negatieve gevolgen geleid.

Uiteraard heeft de schok op de aandelenmarkten in het eerste kwartaal ook geleid tot verliezen in de beleggingen van de deelnemerspools van StiPP. Deze verliezen varieerden van -14,4% voor de jongste leeftijdsgroep, tot -0,2% voor de oudste leeftijdsgroep. Dit laatste cijfer illustreert de beschermende werking van de lifecycle van StiPP: voor oudere deelnemers wordt defensiever belegd.

Uiteindelijk zijn de beurzen in 2020 hersteld. De beleggingen in de deelnemerspools hebben daarom over geheel 2020 positieve resultaten laten zien, variërend van +4,3% voor de jongste deelnemers tot +6,6% voor de oudste deelnemers.

11. 'Corona Virus Infection Disease'. 19 relateert aan 2019, het jaar van de eerste uitbraak.

De uitkeringenpool voor de pensioengerechtigden heeft geen bijzonder grote schommelingen in de dekkingsgraad laten zien, mede vanwege de 100% rentematchingstrategie. Bovendien heeft de dekkingsgraad van deze pool een gezond surplus. De pensioenuitkeringen zijn daarom nooit in gevaar geweest.

De pensioenuitvoering

Ook bij StiPP werd in 2020 het thuiswerken de nieuwe norm. Dit gold zowel voor de bestuurders van het fonds als voor de betrokken medewerkers van de uitbestedingspartijen en andere dienstverleners van StiPP. Bij al deze organisaties, in het bijzonder bij de strategische uitbestedingspartijen PGGM (pensioenadministratie en communicatie), KCM (fiduciair vermogensbeheer) en CACEIS (custody en beleggingsadministratie), zijn door het crisisteam meerdere uitvragen gedaan naar de beheersmaatregelen ter zake de continuïteit in de pandemie. Deze maatregelen zijn als adequaat beoordeeld. Ze hebben ook goed gewerkt: de continuïteit van de pensioenuitvoering en het vermogensbeheer van StiPP is in het verslagjaar geborgd geweest.

Om de aangesloten werkgevers in de crisissituatie voor wat betreft hun liquiditeit tegemoet te komen is in april een verlenging van de betalingstermijn met één maand ingevoerd. In juli is deze tijdelijke maatregel beëindigd, omdat de aanlevering van deelnemersgegevens door en het betaalgedrag van werkgevers aan StiPP goed en stabiel gebleven is. De pensioenuitvoering heeft derhalve nauwelijks tot geen last gehad van de Covid-pandemie.

Vooruitblikkend naar 2021 heeft StiPP diverse scenario's doorgerekend voor de prognoses van de pensioenpremies. Vooralsnog gaat StiPP, als gevolg van de voortdurende crisissituatie, uit van een lichte daling van het volume van de pensioenpremies in vergelijking met 2020. De geprognosticeerde premies zijn in alle scenario's kostendekkend voor het fonds.

1.4.2 Wet- en regelgeving & de StiPP-pensioenregeling

Wachttijd pensioenregeling

De huidige wachttijd voordat werknemers aan de pensioenregeling van StiPP gaan deelnemen, bedraagt 26 (gewerkte) weken. Door sociale partners in de uitzendbranche en door de politiek is intensief gesproken over het verkorten van deze wachttijd. Dit heeft aan het eind van 2020 geleid tot een wetsvoorstel, waarin is opgenomen dat de wachttijd voor de uitzendbranche met ingang van 1 januari 2022 maximaal acht (gewerkte) weken mag zijn. Hiermee zou de wachttijd aanzienlijk worden verkort. Het is verder aan sociale partners om binnen de wettelijke kaders afspraken te maken over de te hanteren wachttijd in de pensioenregelingen van StiPP.

In 2020 heeft StiPP en haar pensioenuitvoeringsorganisatie PGGM de nodige voorbereidingen getroffen om de pensioenregeling ook bij het verkorten van de wachttijd uit te kunnen blijven voeren. Aangezien een kortere wachttijd een forse toename van het aantal deelnemers en het aantal mutaties met zich meebrengt, is het noodzakelijk dat de IT-systemen hierop worden aangepast. PGGM heeft daarom in 2020 de kern van de systemen zodanig aangepast dat de pensioenregeling van StiPP ook met grotere volumes beheerst kan worden uitgevoerd. Deze aanpassing van de IT-systemen is begin 2021 afgerond, waarmee StiPP ICT-matig klaar is voor een kortere wachttijd in de pensioenregeling. Gezien de hoge mate van automatisering zullen de extra operationele werkzaamheden als gevolg van een kortere wachttijd relatief beperkt zijn.

Wanneer de wetgeving definitief is en besluiten door sociale partners genomen zijn, staat StiPP voor de taak om de deelnemers en de aangesloten werkgevers te informeren over de wijziging van de pensioenregeling. Hier zal in 2021 naar verwachting dan ook de nodige aandacht aan worden besteed.

Een adequaat payrollpensioen

Met ingang van 2020 is de Wet arbeidsmarkt in balans (WAB) in werking getreden. Hierin is onder andere opgenomen dat werkgevers voor payrollwerknemers en voor werknemers die intraconcern worden uitgezonden, een adequate pensioenregeling moeten treffen. De ingangsdatum van dit deel van de WAB is 1 januari 2021. Aangezien hiermee het pensioen voor payrollwerknemers wettelijk geregeld is, hebben sociale partners in 2020 besloten dat payrollwerknemers met ingang van 1 januari 2021 niet meer verplicht hoeven deel te nemen aan de pensioenregeling van StiPP. Op werkgeversniveau zijn werkgevers die alleen payrollwerknemers in dienst hebben, zodoende niet meer aansluitplichtig. Dit besluit van sociale partners is aanleiding geweest om een verzoek tot wijziging van de werkingssfeer van de verplichtstelling van StiPP bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in te dienen. Bij het indienen van dit verzoek is opnieuw de representativiteit¹² aangetoond. De representativiteit bedraagt 81,7%. Het Ministerie heeft het verzoek van sociale partners ingewilligd en op 10 november 2020 een nieuwe verplichtstellingsbeschikking, met als ingangsdatum 1 januari 2021, in de Staatscourant gepubliceerd. Payroll behoort hiermee met ingang van 2021 niet meer tot de werkingssfeer van StiPP.

Wet toekomst pensioenen

In december 2020 is het wetsvoorstel "Wet toekomst pensioenen" gepubliceerd. Hierin is onder andere voor de pensioenuitvoerders in Nederland de overgang naar een nieuw pensioenstelsel opgenomen, alsook de uniformering van het nabestaandenpensioen en het partnerbegrip.

Onderdeel van de Wet toekomst pensioenen is de keuze tussen een pensioenregeling op basis van het 'nieuwe pensioencontract' en de 'verbeterde premiereregeling'. StiPP voert reeds een verbeterde premiereregeling uit, en voldoet daarmee voor het grootste deel al aan de nieuwe wetgeving. Toch zullen de sociale partners de pensioenregeling van StiPP ook op onderdelen moeten aanpassen. Zo leiden de introductie van een leeftijdsonafhankelijke premie en het afschaffen van de doorsneepremie tot aanpassingen in de pensioenregeling van StiPP. Ook de nieuwe wetgeving rondom het nabestaandenpensioen en de uniformering van het partnerbegrip zal impact hebben op StiPP. Mede daarom heeft StiPP begin 2021 tijdens de consultatieperiode een inhoudelijke reactie gegeven op het wetsvoorstel. In 2021 zullen de Wet toekomst pensioenen en de mogelijke impact daarvan belangrijke onderwerpen zijn op de bestuurstafel.

1.4.3 Uitvoering van de Wet waardeoverdracht klein pensioen (WWKP)

Vanaf augustus 2019 voert StiPP op grond van de Wet waardeoverdracht klein pensioen (WWKP) automatisch een waardeoverdracht uit voor gewezen deelnemers met een klein pensioen die inmiddels bij een andere pensioenuitvoerder een pensioen opbouwen. Door deze waardeoverdracht blijft de pensioenbestemming van opgebouwde pensioenen behouden. De mogelijkheid van automatische waardeoverdracht geldt voor deelnemers die vanaf 1 januari 2018 uit dienst zijn getreden en daardoor gewezen deelnemer zijn geworden bij StiPP. Gedurende 2019 en begin 2020 heeft er hieromtrent een inhaalslag plaatsgevonden. De deelnemers die uit dienst zijn getreden vanaf 1 januari 2018 zijn toen gefaseerd overgedragen. Deze inhaalslag is in het eerste kwartaal 2020 afgerond. In de rest van 2020 is vervolgens het standaard proces van waardeoverdrachten klein pensioen uitgevoerd.

Als gevolg hiervan droeg StiPP in het verslagjaar 158.557 kleine pensioenen over aan andere pensioenuitvoerders. In totaal werd hiermee € 238 miljoen aan pensioenkapitaal overgedragen. Het slagingspercentage van de automatische waardeoverdracht van kleine pensioenen bedraagt in 2020 voor StiPP gemiddeld 38,4%. Dit betekent dat er voor meer dan 60% van de gewezen deelnemers géén actieve

12. Dit betreft de mate waarin de bedrijfstak de verplichtstelling ondersteunt.

pensioenopbouw elders werd gevonden waarnaar het kleine pensioen kon worden overgedragen. Gezien dit relatief lage slagingspercentage blijven per saldo (nog steeds) veel kleine pensioenen bij StiPP geadmistreerd. Elk jaar zal daarom gekeken worden of deze kleine pensioenen alsnog kunnen worden overgedragen.

StiPP registreerde in 2020 51.639 inkomende waardeoverdrachten klein pensioen. In totaal werd er hiermee € 85 miljoen aan pensioenkapitaal bijgeschreven bij de deelnemers.

Door de grote schaal van de automatische waardeoverdrachten is het totaal aantal gewezen deelnemers bij StiPP gedaald. Dit, gecombineerd met de ophoging van de pensioenkapitalen door inkomende waardeoverdrachten, heeft eraan bijgedragen dat de gemiddelde omvang van de opgebouwde pensioenkapitalen van de deelnemers van StiPP is toegenomen in vergelijking tot 2019. Deze toename is ook de verhouding tussen de uitvoeringskosten en de opgebouwde pensioenen ten goede gekomen.

In 2021 zal StiPP starten met het overdragen van kleine pensioenen van deelnemers waarvan het dienstverband beëindigd is vóór 2018. Deze inhaalslag neemt bij StiPP twaalf maanden in beslag en loopt van april 2021 tot en met maart 2022.

1.4.4 On-site beleggingsonderzoek DNB

In februari 2020 heeft toezichthouder DNB een on-site beleggingsonderzoek verricht bij StiPP. Dit onderzoek was gericht op vier aandachtsgebieden: de beleggingscyclus, maatschappelijk verantwoord beleggen, de governance van het vermogensbeheer en het financieel risicobeheer van het fonds. Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van vragenlijsten, deskresearch op basis van documentatie van StiPP en interviews met bestuursleden en vertegenwoordigers van de fiduciaire vermogensbeheerder en beleggingsadviseur van het fonds.

Het onderzoek werd afgesloten met een rapport en een presentatie aan het bestuur in mei 2020. Uit het onderzoek kwam een aantal bevindingen naar voren. De belangrijkste bevindingen hadden betrekking op het financieel risicobeheer en de governance van StiPP. DNB was kritisch ten aanzien van de onafhankelijkheid van het risicobeheer op de beleggingen, op de uitbestedingsrelatie met de fiduciair vermogensbeheerder en op de regievoering van het bestuur over het zogeheten RAM¹³-proces. Minder zwaarwegende bevindingen waren er ten aanzien van de beleggingscyclus. DNB had geen bevindingen ten aanzien van de beleidsvorming en uitvoering van het maatschappelijk verantwoord beleggen.

Het bestuur heeft de bevindingen onderkend en direct een actieplan opgesteld. Hierbij is de meeste aandacht besteed aan een nieuwe invulling van de sleutelfunctie risicobeheer, waarbij gekozen is voor de insourcing van de sleutelfunctiehouder door een externe, onafhankelijke. Thans wordt deze functie waargenomen door de uitvoerend bestuurder met aandachtsgebied risicobeheer en contractmanagement. De nieuwe positie zal in 2021 worden ingevuld. Zodoende wordt zowel een functionele als personele scheiding aangebracht tussen de uitvoerend bestuurder met aandachtsgebied risicomangement en de sleutelfunctiehouder risicobeheer.

De bevindingen ten aanzien van de uitbestedingsrelatie met de fiduciaire vermogensbeheerder hadden betrekking op het ontbreken van een service level agreement en van contractueel vastgelegde KPI's. StiPP was gedurende het onderzoek al in een vergevorderd stadium van onderhandeling met de fiduciaire vermogensbeheerder over een nieuwe overeenkomst. In de nieuwe overeenkomst zijn een service level agreement alsook afspraken over KPI's en SLA-rapportages opgenomen. Hiermee is de facto invulling gegeven aan deze bevinding van toezichthouder.

13. Risico Afbouw Model.

Ten aanzien van het RAM-proces heeft StiPP maatregelen genomen door een centrale regiefunctie voor het uitvoerend bestuur in te richten. Ook heeft het bestuur door een externe auditor een quick scan audit laten uitvoeren op het RAM-proces. Hieruit zijn verbeterpunten naar voren gekomen. Deze verbeterpunten hebben betrekking op verbetering van de managementinformatie, de planning en vastlegging van periodiek werkoverleg tussen de bij het RAM-proces betrokken partijen, een jaarlijkse evaluatie alsmede het zichtbaar verkrijgen van de assurance in de diverse stappen van het RAM-proces.

Tot slot heeft het bestuur maatregelen genomen om de beleggingscyclus van het fonds verder te structureren, met een expliciet onderscheid tussen evaluatie – en monitoring en beleggingscategorieën en investment managers. Hiervoor zijn nadere afspraken gemaakt met alle betrokken partijen die zijn vastgelegd in het strategische beleggingsbeleid van StiPP, inclusief een planning volgens een meerjarenkalender.

StiPP heeft tijdig gereageerd op de naar aanleiding van het on-site beleggingsonderzoek door DNB opgestelde verwachtingenbrief, met een onderbouwing van de gekozen oplossingen en getroffen maatregelen, inclusief een tijdspad.

1.5 Communicatie

Het bestuur stelt elk jaar een communicatieplan vast. In deze paragraaf wordt verslag gedaan van de belangrijkste activiteiten uit dit plan. Vanaf maart 2020 introduceerde de Rijksoverheid ingrijpende maatregelen als gevolg van het coronavirus. Uiteraard heeft dit virus ook impact gehad op StiPP, haar deelnemers en de aangesloten werkgevers. Op de website is een aparte webpagina ingericht om deelnemers en werkgevers te voorzien van de meest actuele informatie bij StiPP. Ondanks corona zijn de in het jaarplan opgenomen communicatie-activiteiten bijna allemaal doorgegaan in 2020, al zijn een aantal activiteiten wel iets later gestart. Daarom loopt een aantal activiteiten nog door in 2021.

1.5.1 Een greep uit de communicatie-activiteiten in 2020

StiPP communiceert zoveel mogelijk digitaal. Voor de deelnemers zijn in 2020 de digitale campagnes 'Nieuw in dienst', 'Weg bij StiPP' en 'UPO-pensioencheck' uitgevoerd. Bij online communicatie is het noodzakelijk dat het fonds beschikt over e-mailadressen. StiPP heeft zich via een campagne ingezet om e-mailadressen van deelnemers te werven en het aantal inactieve e-mailadressen te verminderen. StiPP kan eind 2020 85% van de actieve deelnemers en 36% van de inactieve deelnemers via e-mail bereiken. Het aantal bezoekers aan de website daalde met 10% in vergelijking met 2019. Ook het aantal bezoekers op het deelnemersportaal daalde dit jaar, met 16%. De reden van deze daling is vrijwel één op één te linken aan het niet meer uitvoeren van afkopen van kleine pensioenen na einde deelname. Afkoop klein pensioen was afgelopen jaren hét onderwerp waarom deelnemers de website van StiPP bezochten. Ook was dit het onderwerp waarover verreweg het meeste contact per e-mail of telefoon werd opgenomen.

Eind 2020 heeft StiPP ervoor gekozen om de Berichtenbox van de overheid niet meer in te zetten als communicatiekanaal. Het aantal verzendingen via de Berichtenbox is aanzienlijk minder dan via e-mail, terwijl de kosten voor het gebruik van de Berichtenbox substantieel hoger zijn. Bovendien kan via e-mail gerichtere en voor de deelnemer relevantere informatie worden aangeboden. Daarom is besloten om vanaf 2021 digitaal alleen nog via de e-mail te communiceren.

Deelnemers en werkgevers ontvangen drie keer per jaar een e-nieuwsbrief. Hiermee worden zij geïnformeerd over ontwikkelingen in de pensioenregeling. Ook is er ruimte voor het geven van uitleg en antwoorden op veelgestelde vragen. Naast de algemene e-nieuwsbrief wordt er elk kwartaal een nieuwsbrief over de beleggingsrendementen verzonden. De webpagina over beleggen is herzien, zodat de informatie over het beleggings- en ESG-beleid makkelijker te vinden is.

Vanaf 1 januari 2021 vallen payrollwerknemers niet meer onder de werkingssfeer van de verplichtstelling van StiPP (zie ook paragraaf 1.4.2). Werkgevers en deelnemers zijn hierover geïnformeerd via e-nieuwsbrieven en de website. Ook heeft StiPP een aparte webpagina ingericht om deelnemers én werkgevers zo goed mogelijk te informeren over de gevolgen van deze wijziging.

Tot slot is in 2020 een nieuw fondslogo ontwikkeld. Het logo van StiPP is aangepast aan de huidige vereisten voor online gebruik. Dit nieuwe logo wordt vanaf 2021 gebruikt.

Kwalitatief onderzoek communicatiebehoefte deelnemers

In 2020 heeft een kleinschalig kwalitatief onderzoek plaatsgevonden onder deelnemers. Het doel hiervan was inzicht te krijgen in welke communicatie het beste aansluit bij de deelnemers van StiPP. De belangrijkste uitkomsten van het onderzoek zijn:

- ✓ De overgrote meerderheid van de deelnemers heeft voorkeur voor digitaal en/of gaat graag mee in verdere digitalisering;
- ✓ De huidige frequentie van e-nieuwsbrieven is goed en de notificatiemail bij levensgebeurtenissen wordt als positief ervaren;
- ✓ De inhoud van de informatie kan beter worden afgestemd op de behoefte van de deelnemers: men wil vooral inzicht in de eigen (pensioen)situatie;
- ✓ De website wordt als informatief ervaren, zeker wanneer de pagina meer gestructureerd of 'vraaggestuurd' is ingericht. Wel wordt het gebruik van visuele middelen gemist;
- ✓ In het algemeen mag er meer aandacht zijn voor eenvoudig taalgebruik.

De uitkomsten van het onderzoek bevestigen dat de huidige digitale communicatiestrategie past bij de doelgroep van StiPP. In 2021 zal gekeken worden waar visuele middelen de informatie en communicatie verder kunnen ondersteunen. Ook zal opnieuw gekeken worden naar manieren om de informatie zo relevant mogelijk te laten zijn voor de deelnemers en naar het taalgebruik van het fonds.

Verdere digitalisering

StiPP wil, vanuit het oogpunt van de digitale communicatiestrategie, efficiënte bedrijfsvoering en kostenbeheersing, verdere stappen zetten in het digitaliseren van de administratieve processen. Hierbij is het doel dat werkgevers en deelnemers hun pensioenzaken zo veel mogelijk digitaal kunnen afhandelen. In dit kader is in 2020 voor deelnemers onderzoek gedaan naar het verder digitaliseren van het pensioneringsproces. De verwachting is dat dit proces in 2021 wordt gedigitaliseerd. Voor werkgevers is het formulier voor onderzoek naar de aansluitplicht gedigitaliseerd. Vanaf 2021 is het mogelijk om dit formulier via de website in te vullen. In 2021 zal samen met de pensioenuitvoeringsorganisatie gekeken worden naar andere administratieve processen die in aanmerking komen voor digitalisering.

1.5.2 Contact met StiPP

In 2020 werd er bijna 37.000 keer naar StiPP gebeld (2019: 50.000). StiPP ontving circa 27.000 e-mailberichten (2019: 38.000). Chat is een communicatiemiddel dat werkgevers en deelnemers steeds meer gebruiken. In 2020 werden 2.216 vragen via chat beantwoord (2019: 1.168).

Deelnemers belden en mailden over het aanvragen van het ouderdomspensioen, waardeoverdracht en dienstverbandgegevens. De grote afname van het aantal contactmomenten is voornamelijk veroorzaakt door het stoppen van de afkopen van kleine pensioenen bij einde deelname. In plaats van afkoop klein pensioen vindt nu automatische waardeoverdracht plaats. Het aantal contacten over afkoop liet in 2020 een fors dalende lijn zien, maar eindigde nog wel in de top 5 van het aantal onderwerpen waarover het meeste contact met StiPP werd opgenomen.

Werkgevers stellen vooral vragen over het aanleveren van de deelnemersgegevens. Ook worden er regelmatig vragen beantwoord over de aansluiting bij StiPP en over de maandelijkse facturen die werkgevers ontvangen voor premieafdracht.

1.5.3 Klachten en geschillen

StiPP registreert elke uitdrukking van (on)tevredenheid van een deelnemer of werkgever als klantsignaal. Dit kunnen zowel positieve als negatieve klantsignalen zijn. Negatieve klantsignalen worden gezien als klachten. Wanneer een belanghebbende zich niet kan verenigen met een inhoudelijk besluit, is er sprake van een geschil. Beide worden in eerste aanleg afgehandeld door de pensioenuitvoeringsorganisatie. Als een klager het niet eens is met de beslissing van de administrateur, dan kan de klager in beroep gaan bij het bestuur van het fonds. Wanneer de klager zich niet kan verenigen met de inhoud van de beslissing van het bestuur, kan er beroep worden aangetekend bij de Ombudsman Pensioenen. De procedure bij klachten en geschillen is vastgelegd in het klachten- en geschillenreglement. In 2020 hebben er geen wijzigingen plaatsgevonden in de klachten- en geschillenregeling.

Hieronder volgt een overzicht van de klachten of geschillen in 2020.

Klachten en geschillen	Aantallen
Klachten en geschillen in behandeling 1 januari 2020:	0
Ingediende geschillen 2020:	75
• Behandeld als klacht/geschil door pensioenuitvoeringsorganisatie	75
• Beroepschrift ingediend bij het bestuur	3
• Behandeling door Ombudsman Pensioenen	0
Afgehandelde klachten in 2020:	75
Aantal beroepschriften in behandeling 31 december 2020:	1

In 2020 zijn drie klachten ingediend bij het bestuur van StiPP die als beroepsschrift zijn aangemerkt. Deze beroepsschriften hebben betrekking op onder andere de afkoop van het pensioen en premievrije deelname bij arbeidsongeschiktheid. Van de ingediende beroepsschriften is er één toegekend. Het toegekende beroepsschrift heeft geleid tot tekstuele wijziging/verduidelijking in het pensioenreglement. Het andere beroepsschrift is afgewezen op grond van het geldende pensioenreglement. Eén beroepsschrift was op 31 december 2020 nog in behandeling.

1.6 Handhaving verplichtstelling

StiPP voert een zorgvuldig aansluit- en handhavingsbeleid dat er in de kern op is gericht de deelnemers van het fonds tijdig het pensioen te geven waar zij recht op hebben. Dit betekent dat StiPP ervoor zorgdraagt dat werkgevers die onder de werkingssfeer van de verplichtstelling vallen, zich bij het fonds aansluiten. Daarnaast voert StiPP activiteiten uit om tijdig over de juiste en volledige gegevens van deelnemers te beschikken. Met deze gegevens wordt de pensioenopbouw van deelnemers geadmistreerd. Tot slot incasseert StiPP de bijbehorende pensioenpremies bij de aangesloten werkgevers.

Met strikte handhaving van de verplichtstelling beoogt StiPP het risico op 'geen premie, wel recht' (zoals vermeld in artikel 5 van de Pensioenwet) zo veel mogelijk te mitigeren. Deze bepaling in de Pensioenwet houdt in dat StiPP pensioen moet toekennen zodra hier recht op bestaat, ook in geval de bijbehorende premie (te) laat of helemaal niet wordt betaald. De kosten van deze pensioenopbouw komen ten laste van het collectief. StiPP streeft ernaar deze lasten voor het collectief zo laag mogelijk te houden en onderneemt handhavingsactiviteiten om dit doel te bereiken.

1.6.1 Handhavingsactiviteiten in 2020

Ondernemingen met een in het handelsregister van de Kamer van Koophandel geregistreeerde indicatie van uitzenden worden standaard door StiPP onderzocht op aansluitplicht. Aanvullend hierop voert StiPP elk jaar een analyse uit op het zogeheten WAADI-register. In het WAADI-register zijn ondernemingen opgenomen die bij inschrijving in de KvK hebben aangegeven (in de toekomst) werknemers ter beschikking te stellen. StiPP onderzoekt aan de hand van de gegevens in dit register of deze werkgevers verplicht aangesloten horen te zijn bij StiPP. In 2020 is het WAADI-bestand van 2019 geanalyseerd. Dit heeft geleid tot bijna 500 onderzoeken naar de aansluitplicht. Circa 25% hiervan is vervolgens aangesloten.

Per saldo zag StiPP het aantal aangesloten werkgevers in 2020 stijgen naar 6.099. Deze werkgevers leveren elke maand de pensioengegevens van de deelnemers aan. Gemiddeld 76% van de werkgevers levert deze gegevens binnen de gevraagde termijnen aan. Het niet-tijdig aanleveren van gegevens kan leiden tot een boete. In 2020 werden er circa 250 van deze boetes opgelegd.

Aangezien iedereen baat heeft bij het 'in één keer goed' aanleveren, probeert het fonds werkgevers zo goed mogelijk te begeleiden bij de aanlevering van de deelnemersgegevens. De juistheid en volledigheid van deze aanleveringen wordt door StiPP gecontroleerd door het stelsmatig uitvoeren van plausibiliteitscontroles. Ook wordt de Stichting Naleving Cao Uitzendkrachten (SNCU) ingezet om bij aangesloten werkgevers onderzoek te doen en looncontroles uit te voeren. SNCU heeft in 2020 in opdracht van StiPP ruim 300 controles opgestart. Indien door SNCU bevindingen zijn geconstateerd, wordt de werkgever gevraagd de fouten te herstellen en volgt er een ambtshalve premienota. In 2020 is uit dien hoofde bijna € 6,5 miljoen aan ambtshalve premies opgelegd. Na het herstellen van fouten volgt de definitieve premievaststelling.

Het aansluiten van (nieuwe) werkgevers leidde in 2020 tot iets meer dan 100 protesten van werkgevers. Dit aantal is fors minder dan in 2019, toen StiPP nog circa 250 protesten ontving. Daarnaast ontving StiPP in het verslagjaar 45 bezwaren tegen de boetes voor niet-tijdige aanlevering (2019: 80 bezwaren). De protesten en bezwaren worden in eerste aanleg behandeld door de pensioenuitvoeringsorganisatie van het fonds, PGGM.

Op grond van de Wet Bpf 2000 kunnen werkgevers om vrijstelling van verplichte deelname verzoeken bij StiPP. Eind 2020 zijn er 175 werkgevers vrijgesteld. Ook kent StiPP 17 groepsvrijstellingen en 26 afwikkelvrijstellingen. Elke vijf jaar vindt er bij deze werkgevers een hertoetsing plaats, waarbij gekeken wordt of vrijgestelde werkgevers hun werknemers een pensioenregeling aanbieden die minimaal gelijkwaardig is aan die van StiPP. Aangezien de laatste hertoetsing dateerde van 2015, is in 2020 een start gemaakt met de periodieke hertoetsing van de vrijgestelde werkgevers. Deze hertoetsing wordt naar verwachting in 2021 afgerond.

1.6.2 Geen premie, wel recht

Het uitvoerend bestuur van StiPP heeft in 2020 vijf individuele 'geen premie, wel recht'-verzoeken behandeld. Deze verzoeken zijn alle door het bestuur toegekend. Er is in dit kader een bedrag van € 6.211 aan kapitaal aan deelnemers toegekend, terwijl hiervoor (in het verleden) geen premie is betaald.

1.6.3 Kosten en opbrengsten van handhaving

De handhavingsactiviteiten die StiPP uitvoert, hebben in 2020 geleid tot de ontvangst van bijna 3,4 miljoen euro aan definitieve premie-inkomsten. Uit deze premie wordt het reglementair bepaalde pensioen aan de betreffende deelnemers toegekend. StiPP ontving meer dan € 0,6 miljoen (2019: € 0,4 miljoen) aan handhavingsvergoedingen, waaronder de door werkgevers betaalde nota's administratiekosten en boetes bij foutief of niet tijdig aanleveren van deelnemersgegevens. StiPP tracht met het opleggen van deze nota's de kosten van handhavingsactiviteiten zo min mogelijk ten laste te brengen van het collectief.

Er is in 2020 € 1,9 miljoen, conform vorige alinea, uitgegeven aan handhavingsactiviteiten. Dit betreft de kosten die uitbestedingspartijen PGGM en SNCU voor het uitvoeren van deze activiteiten bij StiPP in rekening brengen.

1.7 Uitbesteding van werkzaamheden

1.7.1 Uitbestedingsbeleid

StiPP heeft bijna alle werkzaamheden van het fonds uitbesteed aan andere partijen. Iets wat begint met een goed uitbestedingsbeleid. Dit uitbestedingsbeleid is in 2020 gewijzigd. De meest in het oog springende wijziging is dat er in het nieuwe beleid onderscheid is gemaakt tussen uitbesteding en inkoop/inhuur: uitbesteding van wezenlijke activiteiten en/of processen van het fonds wordt gezien als uitbesteding, de uitvoering van niet-wezenlijke activiteiten en/of processen als inkoop/inhuur. Aan uitbesteding worden door StiPP zwaardere eisen gesteld dan aan inkoop/inhuur.

Binnen uitbesteding is er een onderscheid tussen strategische en overige uitbesteding. Het criterium hiervoor is of de uit te besteden werkzaamheden van strategisch belang voor het fonds zijn. In de praktijk komt dit er op neer dat pensioenuitvoering, fiduciair management (vermogensbeheer) en custody & beleggingsadministratie gekwalificeerd zijn als strategische uitbesteding. Wat betekent dat PGGM, Kempen Capital Management en CACEIS extra aandacht van het bestuur krijgen en deze uitbestedingen ook een plek hebben in dit bestuursverslag.

1.7.2 Pensioenuitvoering

2020 was het derde jaar waarin PGGM de pensioenuitvoering voor StiPP heeft uitgevoerd. Een jaar waarin verder gebouwd is aan het aanscherpen van de processen ten behoeve van kostenefficiëntere en gedigitaliseerde uitvoering.

De uitbesteding aan PGGM is voor StiPP van essentieel belang. Reden waarom de toekomst van deze uitbesteding een speerpunt voor het bestuur vormt. Hierbij wordt nadrukkelijk gekeken naar de strategie van PGGM en de toekomstbestendigheid van de IT-systemen waarmee het grootste deel van de aan PGGM uitbestede werkzaamheden wordt uitgevoerd. Met betrekking tot dit laatste heeft StiPP vanaf het begin kenbaar gemaakt dat het voor de uitvoering van haar pensioenregeling IT-systemen wenst die flexibel en toekomstbestendig zijn. De pensioenuitvoering geschiedt bij PGGM in een separate uitvoeringsstraat, welke gekenmerkt wordt door het gebruik van IT-systemen van Visma Idella. StiPP is de enige klant waarvoor deze uitvoeringsstraat gebruikt wordt en gezien de strategie van PGGM ligt het niet voor de hand dat er binnen afzienbare tijd nieuwe klanten op deze straat bijkomen. Zodoende is het voor StiPP van belang om zich te oriënteren op de toekomstige uitbesteding van de pensioenuitvoering en de andere bij PGGM ondergebrachte werkzaamheden. Hiertoe is in 2020 een start gemaakt.

Tegelijkertijd heeft PGGM te kennen te gegeven dat StiPP voor PGGM van groot belang is en eraan hecht StiPP als klant te behouden. Iets wat duidelijk tot uiting komt in de kwaliteit van dienstverlening: deze is op het gebied van pensioenuitvoering naar de mening van het bestuur zeer goed te noemen. In het bijzonder valt de degelijke, grootschalige uitvoering van waardeoverdrachten van kleine pensioenen op. Daarenboven stelt het bestuur vast dat PGGM toekomstgericht investeert in de separate uitvoeringsstraat en in de relatie met Visma Idella.

Over de aan PGGM uitbestede werkzaamheden is StiPP tevreden. StiPP heeft, door voortdurend met PGGM in gesprek te zijn, direct zicht op de risico's die het fonds loopt bij de uitbesteding aan PGGM. De risicobeheersing van deze uitbesteding wordt in 2021 nader ingevuld door nadrukkelijker de risicofunctie van PGGM te betrekken. Ten behoeve van het inzicht in de interne beheersing binnen PGGM maakt StiPP reeds gebruik van diensten van de interne-auditafdeling van PGGM. Deze afdeling rapporteert per kwartaal over haar bevindingen – en de wijze van opvolging en voortgang hierop – over binnen PGGM uitgevoerde audits met relevantie voor StiPP. Ook

laat StiPP deze afdeling op verzoek specifieke audits uitvoeren en er wordt overleg gevoerd over de scope van de Standaarden 3402 en 3000A. Activiteiten die ook in 2020 bijgedragen hebben aan de beheerste en integere bedrijfsvoering van StiPP.

1.7.3 Vermogensbeheer

Het fiduciaire vermogensbeheer van het fonds is uitbesteed aan Kempen Capital Management (KCM). KCM verricht op basis van een fiduciaire-vermogensbeheerovereenkomst de regie en coördinatie van de beleggingen van StiPP en rapporteert hierover periodiek aan het bestuur. KCM belegt een gedeelte zelf, maar schakelt voor het merendeel van de beleggingen externe vermogensbeheerders in. De selectie van deze laatste vindt plaats door StiPP.

StiPP voert voortdurend met KCM de dialoog. De opzet van het vermogensbeheer en de invulling van de beleggingsmix zijn onderwerpen van gesprek, alsook de beheersmatige zaken die hierbij komen kijken – zoals het risicomanagement bij KCM en de IT-infrastructuur. Er vindt periodiek overleg plaats over beleid en uitvoering, de beleggingsresultaten alsook de evaluatie van externe vermogensbeheerders. Met ingang van 1 mei 2020 heeft StiPP een nieuwe fiduciaire-vermogensbeheerovereenkomst met KCM afgesloten, waardoor de dienstverlening van KCM voor de komende jaren geborgd is.

1.7.4 Custody en beleggingsadministratie

Het bewaren van de beleggingen van StiPP, ook wel custody genoemd, is uitbesteed aan CACEIS – tot 2020 KAS Bank geheten. CACEIS voert tevens de beleggingsadministratie van StiPP, wat onder meer betekent dat de in dit jaarverslag verantwoorde cijfers hun basis vinden in de diensten die CACEIS voor StiPP verricht.

Aangezien de beleggingen van StiPP feitelijk het hart van het pensioenfonds vormen – zonder beleggingen geen pensioenkapitalen, zonder kapitalen geen pensioenen – heeft het bestuur van StiPP in het verlengde van het herziene uitbestedingsbeleid bepaald dat de uitbesteding van custody voortaan als strategische uitbesteding beschouwd moet worden.

Als gevolg van de overname van KAS Bank door CACEIS zullen delen van de dienstverlening van CACEIS in Nederland worden overgeheveld naar systemen van CACEIS in Frankrijk en Luxemburg. Deze migratie vindt in 2021 plaats en wordt nauwlettend door het bestuur gevolgd. Net als met de andere strategische uitbestedingspartijen voert het bestuur actief de dialoog over de uitbestede werkzaamheden; CACEIS rapporteert hierover ook periodiek.

1.7.5 ISAE-rapportages

Van de strategische uitbestedingspartijen ontvangt StiPP ISAE-verklaringen en -rapporten. De ISAE-rapportages ondersteunen het bestuur van StiPP in de vaststelling dat de strategische uitbestedingen in de praktijk beheerst en integer verlopen.

Over 2020 gaat het om de volgende ISAE-verklaringen en -rapporten:

- PGGM:
 - ISAE3402 type 2: pensioenbeheer
 - ISAE3000A type 2: overige processen

- KCM:
 - ISAE3402 type 2: asset management services and fiduciary services

- CACEIS:
 - ISAE3402 type 2: transaction servicing, asset servicing, depositary servicing, treasury servicing
 - ISAE3402 type 2: year-end services (financial assessment, reporting of specifications of notes to the financial statement, solvability reporting)

Het bestuur heeft deze verklaringen en rapporten beoordeeld en vastgesteld dat de scoping ervan voldoende past bij de aan deze partijen uitbestede diensten. Er zijn geen materiële bevindingen gerapporteerd die van invloed (kunnen) zijn op de getrouwheid van de jaarrekening 2020 van StiPP. Ook de externe accountant van het fonds heeft in zijn controle kennisgenomen van de ISAE-verklaringen en -rapporten.

In 2020 is overleg gevoerd over de scoping van de ISAE-rapporten. StiPP heeft het streven zo veel mogelijk (gestandaardiseerde) processen onder de ISAE-scope te laten vallen, zodat er waarborgen over de uitbestede werkzaamheden verkregen worden. Dientengevolge is de ISAE-scope bij PGGM ook uitgebreid. Met KCM en CACEIS wordt hierover nog overleg gevoerd.

1.8 Governance, cultuur en gedrag

Pensioenfondsen hebben een maatschappelijke functie. Daarbij is integriteit belangrijk. De deelnemers en de samenleving moeten erop kunnen vertrouwen dat pensioenfondsen zorgvuldig met hun belangen om gaan. Vandaar is in een integriteitsbeleid vastgelegd hoe het integer handelen bij StiPP wordt geborgd. Zichtbare uitingen van het integriteitsbeleid zijn de gedragscode van het fonds en de periodieke behandeling van de uit hoofde van deze gedragscode verplichte meldingen in bestuursvergaderingen. Deze meldingen van, in dit kader 'aangewezen verbonden personen en insiders' van StiPP, zoals het ontvangen van geschenken en uitnodigingen, alsook het vervullen van nevenfuncties bij andere organisaties, worden plenair besproken. Daarnaast toetst het bestuur jaarlijks de integriteitsaspecten van het eigen functioneren. Ook de uitbestedingspartijen van StiPP worden bevraagd en geëvalueerd op integriteitsaspecten.

1.8.1 Naleving gedragscode

In de gedragscode van het fonds staan gedragsregels voor verbonden personen en insiders van StiPP. De compliance officer van StiPP ziet toe op de naleving van de gedragscode alsook op de toereikendheid en effectiviteit van de interne complianceregels en -procedures.

De compliance officer heeft over 2020 de naleving van de gedragscode door de verbonden personen gemonitord en gecontroleerd. Bovendien heeft zij vastgesteld of bij StiPP betrokken personen van uitbestedingspartijen zich aan de gedragscode van hun eigen organisatie gehouden hebben. Hierover is gerapporteerd aan het bestuur. Er zijn geen overtredingen op de naleving geconstateerd. Er is dan ook geen aanleiding of reden om te veronderstellen dat de gedragsregels van StiPP in 2020 niet effectief waren.

Tot de taken van de compliance officer behoort ook het jaarlijks opstellen en uitvoeren van een complianceprogramma, inclusief het verzorgen van één of meerdere bewustwordingssessies.

1.8.2 Naleving Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

Naast het in de vorige paragraaf vermelde heeft het bestuur de compliance officer verzocht te toetsen in hoeverre het fonds in het verslagjaar de algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en de hieraan gerelateerde Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen¹⁴ heeft nageleefd. De compliance officer heeft hiertoe de documentatie, processen en procedures ter zake de AVG bij StiPP en haar uitbestedingspartijen beoordeeld, waarin begrepen de toetsing van zogeheten data protection impact assessments, verwerkersovereenkomsten en afhandelingen van meldingen van betrokkenen.

De conclusie van de compliance officer is dat de AVG en genoemde gedragslijn voldoende zijn nageleefd door StiPP. De conclusie is beargumenteerd in een separaat rapport, waarin ook verbeterpunten en aanbevelingen voor 2021 zijn opgenomen. Het bestuur van StiPP onderschrijft het rapport en neemt de aanbevelingen ter harte.

Het bestuur verklaart – mede op basis van het oordeel van de compliance officer – dat StiPP de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen in 2020 heeft nageleefd en dat het fonds hierbij zodoende kan voldoen aan de wens van de Pensioenfederatie om deze verklaring kenbaar te maken.

14. Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen afkomstig van de Pensioenfederatie, in werking getreden op 1 januari 2020.

1.8.3 Naleving Code Pensioenfondsen

Naast de gedragscode die het fonds zelf heeft vastgesteld en hanteert, is er de door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid opgestelde Code Pensioenfondsen (hierna: de Code). De Code is een gedragscode voor de pensioensector in Nederland en bestaat uit normen die de sector zichzelf oplegt. Het bestuur van StiPP onderschrijft de Code en past deze toe. In het verslag van het intern toezicht van het fonds wordt expliciet aandacht besteed aan de Code (norm 47, zie paragraaf 2.1). StiPP rapporteert jaarlijks in het jaarverslag in hoeverre het fonds de Code naleeft. Enerzijds gebeurt dit door expliciete vermelding van de naleving van een aantal normen. Voor de andere normen past StiPP – in lijn met wat de Code hierover bepaalt – het ‘pas toe of leg uit’-principe toe. Beide onderdelen zijn opgenomen in de volgende paragrafen.

Rapportagenormen

De Code bevat een aantal normen waarover het fonds wordt geacht te rapporteren. In onderstaand overzicht zijn de betreffende normen, inclusief verwijzingen, opgenomen.

Norm	Definitie	Verwijzing
Norm 5	Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Hoofdstuk 1 (deze norm komt in de meeste paragrafen terug)
Norm 31	De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, alsook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Hoofdstuk 1.8
Norm 33	In zowel het bestuur als het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Hoofdstuk 5
Norm 58	Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Hoofdstuk 1.3 en www.stippensioen.nl
Norm 62	Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Hoofdstuk 1.11.4
Norm 64	Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Hoofdstuk 1.8
Norm 65	Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Hoofdstuk 1.5.3

Gerapporteerde afwijkingen van de Code

In het jaarverslag 2019 is door StiPP gerapporteerd over bewuste afwijking van de normen 25 en 39 uit de Code. In 2020 is hieraan bewust niets gewijzigd: het fonds wijkt bij deze normen nog steeds af van de Code. Hieronder wordt dit toegelicht.

Norm 25

Ieder bestuurslid heeft stemrecht.

Bij de inrichting van het omgekeerd gemengd model heeft StiPP ervoor gekozen de onafhankelijk voorzitter geen stemrecht te geven om de pariteit binnen het (niet-uitvoerend) bestuur niet te doorbreken. Er zijn drie werkgeverszetels en drie werknemerszetels, waarbij één van de werknemerszetels bestemd is voor een pensioengerechtigde.

Norm 39

Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de raad van toezicht over de procedure. Een lid van de raad van toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan. Een lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door het bestuur en ontslagen door het verantwoordingsorgaan zelf. In uitzonderlijke situaties kan het bestuur in overleg met het intern toezicht een lid ontslaan.

Deze norm is in de Code Pensioenfondsen uitgewerkt in een bijlage bij de Code. Hierin is vastgelegd dat binnen een omgekeerd gemengd model, het uitvoerend bestuur in een beperkt aantal situaties, na goedkeuring van het niet-uitvoerend bestuur, een lid van het verantwoordingsorgaan kan ontslaan. In afwijking hiervan heeft StiPP, in uitzonderlijke situaties, het algemeen bestuur de bevoegdheid gegeven een lid van het verantwoordingsorgaan te ontslaan. Dit is dus geen bevoegdheid van het uitvoerend bestuur.

1.8.4 Zelfevaluatie bestuur

Elk jaar evalueert het bestuur zijn eigen functioneren. In 2020 is deze zelfevaluatie begeleid door een externe adviseur die met alle bestuursleden individuele evaluatiegesprekken heeft gevoerd. De gemene deler van deze gesprekken is dat het omgekeerd gemengd model als besturingsvorm positief wordt bevonden. Deze vorm levert meerwaarde op voor de besturing van het fonds en wordt ook als toekomstbestendig gezien. Er heerst een open cultuur waarin bestuursleden elkaar vertrouwen geven maar elkaar ook zeker durven aanspreken.

Het bestuur is tevreden over de invulling van de kerntaken van het uitvoerend bestuur en de wijze waarop de onafhankelijke voorzittersrol wordt ingevuld. De uitvoerend bestuursleden zijn na 1,5 jaar goed op elkaar ingespeeld. De dagelijkse gang van zaken is goed ingeregeld. Het uitvoerend bestuur is zeer tevreden over de wisselwerking en positieve grondhouding van het niet-uitvoerend bestuur en ervaart veel vertrouwen van hen te ontvangen. Ook de wissel- en samenwerking met het verantwoordingsorgaan wordt door het bestuur als nuttig en plezierig ervaren.

Er is geconcludeerd dat het bestuur steeds meer duidelijkheid ervaart over wat er vanuit de verschillende rollen wordt verwacht. Dit geldt zeker voor het uitvoerend en niet-uitvoerend bestuur. De samen- en wisselwerking met de andere organen van het fonds, zoals de auditcommissie en de sleutelfuncties, is meer ingebed maar vraagt nog wel extra aandacht. Het bestuur constateert dat de huidige governancestructuur een bepaalde mate van herhaling of dubbeling in onderwerpen en bespreking met zich mee brengt. Alhoewel dit in grote mate inherent is aan het bestuursmodel, zal evenwel gekeken worden of de werkwijze efficiënter kan worden ingericht. Hierbij zal de huidige mandaatstelling ook opnieuw bekeken worden.

1.8.5 Vergoedingen voor beleidsbepalers

In 2020 is er voor een totaalbedrag van € 765 duizend (2019: € 606 duizend) aan vergoedingen en opleidingskosten voor bestuursleden, leden van het verantwoordingsorgaan en leden van de auditcommissie uitgekeerd. Gesplitst is dit bedrag als volgt:

Vergoedingen in € 1.000	Vergoedingen 2020	Vergoedingen 2019
Bestuur	696	529
Verantwoordingsorgaan	18	16
Raad van Toezicht	0	22
Auditcommissie	19	15
Opleidings- en overige kosten	32	24
Totaal	765	606

De vergelijking tussen de bedragen van 2019 en 2020 gaat mank, daar medio 2019 het nieuwe bestuursmodel is ingevoerd. Hierdoor hield bijvoorbeeld de raad van toezicht op te bestaan en werd de auditcommissie opgericht. Ook zijn er drie uitvoerende bestuursleden aangesteld die bijna fulltime werkzaam zijn voor het fonds.

1.8.6 Toezichthouders

Als pensioenuitvoerder staat StiPP onder direct toezicht van De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM). Tot en met 2020 was StiPP door DNB ingedeeld in toezichtklasse T3, wat betekent dat er intensief overleg is tussen het fonds en deze toezichthouder. Zo is DNB periodiek aanwezig bij bestuursvergaderingen en vindt er in beginsel een jaarlijks overleg plaats tussen de toezichthouder, de onafhankelijke accountant en de certificerend actuaaris van StiPP.

In 2020 heeft DNB een on-site onderzoek beleggingen en risicobeheer bij StiPP uitgevoerd, zie hiervoor paragraaf 1.4.4. Met AFM zijn er in 2020 geen bijzondere kwesties aan de orde gekomen.

Naast de bijzonderheden en reguliere overleggen met de toezichthouders wordt StiPP elk jaar verzocht mee te werken aan uitvragen over specifieke onderwerpen. In 2020 betrof dit de volgende onderwerpen:

Haalbaarheidstoets en risicohouding

Met de haalbaarheidstoets toetst het fonds of de verwachte pensioenresultaten boven vastgestelde grenzen blijven. StiPP ambieert minimaal 75% van een volledig geïndexeerd pensioen als gemiddelde uitkomst, met een maximale afwijking van 25% in slecht weer scenario's. In 2020 is de haalbaarheidstoets uitgevoerd op basis van de situatie van het fonds per 1 januari 2020, waaruit gebleken is dat StiPP ruim aan deze marges voldoet. Voor de korte termijn hanteert StiPP voor de uitkeringenpool een vereist eigen vermogen ter grootte van 5 tot 10% (van deze pool). Dit vereiste eigen vermogen bedraagt eind 2020 7,2%; hiermee wordt voldaan aan de kortetermijnrisicohouding van het fonds.

In 2020 is eveneens getoetst of de vastgestelde risicohoudingen gericht op de lange termijn – en gedifferentieerd naar leeftijdsgroep – voor de opbouwfase nog steeds passend zijn. Toetsing vindt plaats door de door StiPP ten behoeve van deze risicohoudingen vastgestelde maximale relatieve afwijkingen – de vastgestelde maximale grenzen – te vergelijken met de maximale relatieve afwijkingen bij het opnieuw doorrekenen van scenario's. Uit deze toets is gebleken dat StiPP hier ruim aan voldoet. De uitkomsten van deze haalbaarheidstoetsing zijn tijdig aan DNB gerapporteerd.

Informatieverzoek tweede pijler pensioenmarkt (AFM)

Sinds 2018 vraagt de AFM bij meerdere pensioenuitvoerders jaarlijks een rapportage op naar de kapitaal- en premieovereenkomsten die zij uitvoeren. StiPP heeft alle gevraagde informatie tijdig aangeleverd en is de AFM op die manier van dienst geweest om het pensioenlandschap in kaart te brengen.

Uitvraag transitie rentebenchmarks (DNB)

Deze uitvraag richt zich op de beoogde transitie van cruciale rentebenchmarks naar alternatieve, risicovrije rentevoeten en heeft als doel een specifiek beeld te geven van de status van de transitie bij Nederlandse financiële instellingen. StiPP heeft aan dit onderzoek meegewerkt en tijdig het gevraagde aangeleverd bij de toezichthouder.

Vragenlijst niet-financiële risico's (DNB)

Net als in voorgaande jaren heeft DNB een sectorbrede uitvraag gedaan naar de (beheersing van de) niet-financiële risico's van pensioenuitvoerders. Deze risico's zijn in het bijzonder gelegen op het gebied van IT, uitbesteding en integriteit. Doel van de uitvraag is het verkrijgen van een actueel risicobeeld bij pensioenuitvoerders. StiPP heeft deze vragenlijst mede op basis van haar eigen risicobeeld ingevuld. De antwoorden zijn tijdig ingediend bij DNB. Van DNB is geen directe reactie naar aanleiding van de deze uitvraag ontvangen.

Beheersing liquiditeitsrisico (DNB)

In 2020 is StiPP door DNB geselecteerd om deel te nemen aan het onderzoek naar de beheersing van het liquiditeitsrisico bij pensioenfondsen. DNB wil zich met deze uitvraag een beeld vormen in hoeverre pensioenfondsen maatregelen hebben getroffen en in staat zijn om adequaat liquiditeitsmanagement uit te voeren. DNB heeft aan de hand van de door StiPP aangeleverde informatie enkele observaties gedeeld, die StiPP ter harte neemt. Dit betekent voor StiPP onder andere dat het liquiditeitsbeleid uitgebreid zal worden, waarbij ook de resultaten van zogenoemde 'stress-tests' zullen worden meegenomen.

1.8.7 Incidenten en datalekken

In 2020 zijn er bij het fonds 27 incidenten geregistreerd (2019: 30). De meeste hiervan deden zich voor bij de pensioenuitvoeringsorganisatie en kenden relatief geringe materiële en/of financiële schades. Acht incidenten zijn door het bestuur aangemerkt als datalek en dientengevolge ook (tijdig) bij de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) gemeld. De datalekmeldingen hebben, voor zover zichtbaar voor StiPP, de AP geen aanleiding gegeven voor nader onderzoek bij StiPP.

1.8.8 Meldingen conform artikel 96 Pensioenwet

Om te voldoen aan de bepalingen van artikel 96 van de Pensioenwet, verklaart het bestuur hierbij dat:

- aan StiPP in 2020 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- StiPP in 2020 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
- er in 2020 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld;
- er in 2020 geen herstelplan als bedoeld in artikel 138 van de Pensioenwet van toepassing is (geweest).

1.9 Financiële positie

Dankzij een netto fondsrendement van 4,9% en premie-inkomsten van € 297,4 miljoen, groeide het vermogen van StiPP in 2020 tot ruim € 2,3 miljard. Aangezien de pensioenregeling van StiPP een beschikbare-premieregeling is, betekent dit dat de technische voorziening voor risico van de deelnemers eveneens gestegen is. Zowel het beleggingsrendement als het grootste deel van de premie komt immers aan de deelnemers toe. De ontwikkeling van de beleggingen zegt dan ook veel over de financiële huishouding van StiPP. Zie hiervoor paragraaf 1.9.2.

De financiële positie van het fonds verbeterde zich in 2020: het resultaat bedroeg € 38,9 miljoen en de algemene reserve groeide van € 134 miljoen naar € 163 miljoen. Hierdoor steeg ook de dekkingsgraad van het fonds met een procentpunt tot 111,2%. Zie hiervoor paragraaf 1.9.3. StiPP verkeert niet in een situatie van een dekkings- of reservetekort.

Voor de dekking van de pensioenen van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden houdt StiPP voorzieningen aan. Voor de pensioenaanspraken van pensioengerechtigden is er de technische voorziening voor risico van het pensioenfonds. Voor de pensioenen van de (gewezen) deelnemers is er de technische voorziening voor risico van de deelnemers.

Deze voorzieningen zijn door de positieve beleggingsresultaten, nieuwe premies en deelnemersmutaties toegenomen in 2020 ten opzichte van 2019. De technische voorziening voor risico van het fonds is sterk gegroeid, vooral als gevolg van een toename van het aantal pensioengerechtigden.

Bedragen in € 1.000.000	2020	2019
Voorziening voor risico deelnemers	1.953	1.826
Voorziening voor risico pensioenfonds	145	106

De financiële positie van het fonds wordt toegelicht in de jaarrekening (hoofdstuk 3).

1.9.1 Kostendeckende en feitelijke premie

De kostendeckende premie over het boekjaar 2020 bedraagt € 285 miljoen en de feitelijke premie is € 297 miljoen. De feitelijke premie is derhalve hoger dan de benodigde kostendeckende premie: er is sprake van een premieoverschot.

Bedragen in € 1.000.000	2020	2019
Kosten pensioenopbouw	250	251
Pensioenuitvoeringskosten	17	16
Solvabiliteitsopslag	8	6
Risicopremies ¹⁵	10	8
Kostendeckende premie	285	281
Feitelijke (verschuldigde) premie	297	298

15. De risicopremies betreffen de premies voor het nabestaandenpensioen, voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en voor algemene risico's.

In vergelijking met 2019 is de feitelijke premie licht gedaald en is de kostendekkende premie gestegen; de premiemarge is afgenomen. De stijging van de kostendekkende premie komt vooral voort door stijging van de te verzekeren risicokapitalen als gevolg van de gedaalde rente en de hiervan afhankelijke toename van de solvabiliteitsopslag.

1.9.2 Beleggingen

De hoogte van het pensioenkapitaal van de (gewezen) deelnemers in de opbouwfase is direct afhankelijk van de waardeontwikkeling van de beleggingen. De risicoprofielen en beleggingsmixen van deze deelnemerspools zijn leeftijdsafhankelijk en gebaseerd op de beleggingshorizon tot aan de pensioendatum. Naast deze deelnemerspools zijn er nog pools die gericht zijn op een variabele uitkering, waarin de beleggingshorizon verder reikt dan de pensioendatum. Zie voor een nadere toelichting op de beleggingsstrategie van de deelnemerspools, de reservepool en de uitkeringenportefeuille, paragraaf 1.11: Beleggingsbeleid en vermogensbeheer.

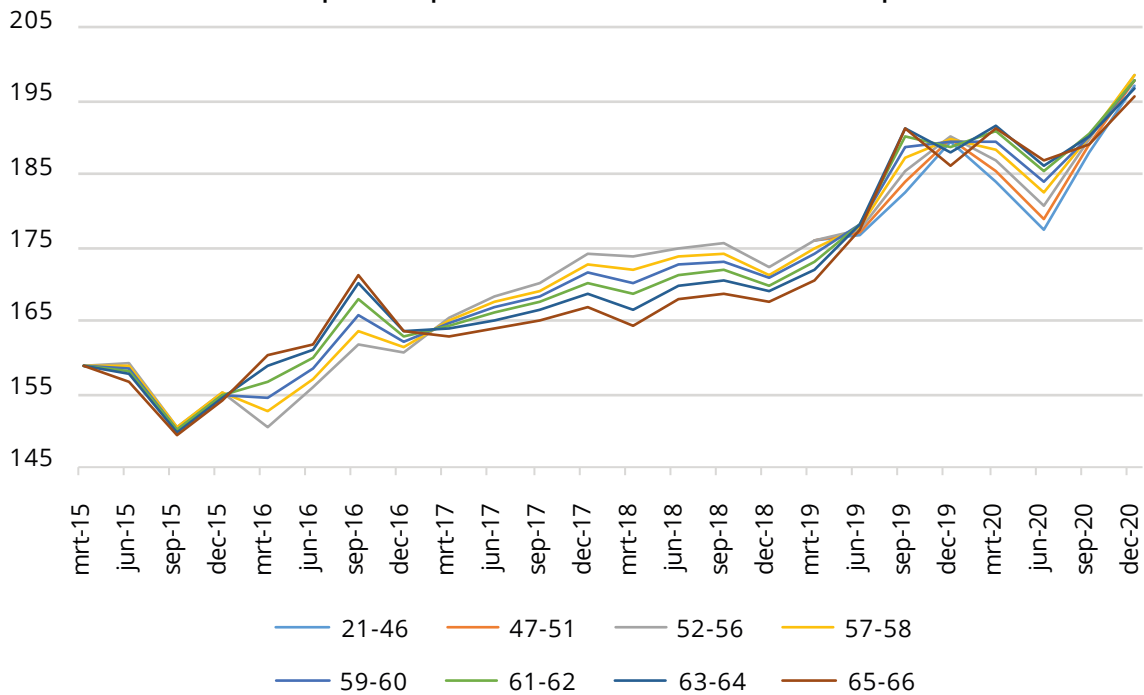
Zoals de tabel laat zien, realiseerden alle deelnemerspools in 2020 een positief rendement. De rendementen voor de oudere deelnemers waren hoger dan die voor jongere, omdat, door de rentedaling, met name op de langlopende vastrentende waarden goede rendementen zijn gerealiseerd. In onderstaande tabel is een overzicht van de rendementen in 2020 opgenomen van de deelnemerspools met een verdeling van de rendementsbijdrage naar de verschillende onderliggende strategische beleggingsportefeuilles. Hoe meer er in langlopende vastrentende waarden werd belegd, des te hoger het rendement in 2020.

Rendementsbijdrage 2020	Leeftijdsafhankelijke deelnemerspools							
<i>Strategische beleggingsportefeuilles</i>	<47	47-51	52-56	57-58	59-60	61-62	63-64	65-66
Zakelijke waarden (4,5%)	3,4%	3,2%	3,0%	2,5%	2,1%	1,6%	1,0%	0,4%
Vastrentende waarden middellang (2,9%)	0,9%	0,8%	0,7%	0,7%	0,7%	0,6%	0,6%	0,6%
Vastrentende waarden lang (7,7%)	0,0%	0,5%	1,3%	2,2%	3,0%	3,9%	4,8%	5,6%
Totaal	4,3%	4,6%	5,0%	5,4%	5,8%	6,1%	6,4%	6,6%

Het gemiddelde beleggingsrendement van StiPP in 2020 bedraagt 4,9%. Dit rendement komt voort uit de mix van positieve rendementen op zakelijke waarden (+4,5%), vastrentende waarden middellang (+2,9%) en vastrentende waarden lang (+7,7%). Langlopende vastrentende waarden kenden het hoogste rendement als gevolg van de daling van de rente.

In onderstaande grafiek is ter illustratie de ontwikkeling sinds maart 2015 van de participatiewaarden van de acht verschillende deelnemerspools gericht op een stabiele uitkering weergegeven. Bij alle deelnemerspools is een duidelijke positieve ontwikkeling te zien.

Groei participatiewaardes deelnemerspools

Naast deelnemerspools gericht op een stabiele uitkering zijn er pools die gericht zijn op een variabele uitkering. De beleggingsmix van deze deelnemerspools wijzigt niet meer vanaf leeftijdsgroep 59-60 jaar.

1.9.3 Dekkingsgraad

De dekkingsgraden van een pensioenfonds weerspiegelen de financiële positie van het fonds. Maar omdat StiPP in de opbouwfase beschikbare-premieregelingen uitvoert, zijn er tot het moment van pensionering weinig financiële risico's voor het pensioenfonds. De financiële positie van het fonds loopt het meeste risico in de uitkeringsfase: alsdan moet het fonds in staat zijn de pensioengerechtigden levenslang uitkeringen te kunnen doen.

Voor StiPP zijn daarom twee dekkingsgraden van belang:

- 1 De dekkingsgraad die betrekking heeft op de technische voorzieningen die voor *risico van het fonds* komen. Deze dekkingsgraad geeft de verhouding aan waarin het pensioenfonds de verplichtingen kan nakomen waar het zelf de financiële risico's voor draagt. Dit betreft voor het grootste deel pensioenuitkeringen en risicoverzekeringen. Per 31 december 2020 is deze dekkingsgraad 220,0% (2019: 234,2%).
- 2 De dekkingsgraad die betrekking heeft op het *pensioenfonds als geheel*. Hierbij worden de totale voorzieningen van het fonds (dus zowel de voorzieningen voor risico van het fonds als de voorzieningen voor risico van de deelnemers) afgezet tegen het totale vermogen van het fonds. Deze dekkingsgraad bedraagt per 31 december 2020 111,2% (2019: 110,2%). Dit is de *actuele dekkingsgraad*. Het twaalfmaands gemiddelde van deze dekkingsgraad is de *beleidsdekkingsgraad*; deze bedraagt 110,7% (2019: 109,8%).

De beleidsdekkingsgraad ligt ruim boven het vereiste niveau van 103,4%. De financiële positie van StiPP is derhalve goed te noemen.

De reële dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de beleidsdekkingsgraad en de vereiste beleidsdekkingsgraad benodigd voor toekomstbestendige toeslagverlening ter hoogte van de veronderstelde prijsinflatie. De veronderstelde prijsinflatie wordt elk kwartaal door DNB gepubliceerd. De contante waarde van de toekomstige toeslagverlening wordt vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven rentevoet van 5,6%.

Een reële dekkingsgraad van 100% impliceert dat een fonds op basis van de aanwezige beleidsdekkingsgraad de prijsinflatie naar verwachting volledig kan waarmaken, gegeven de voorgeschreven aannames. De reële dekkingsgraad van StiPP bedraagt ultimo 2020 109,2% (2019: 108,5%).

StiPP verstrekt echter nominale pensioenuitkeringen en verleent hierop geen toeslagen. Derhalve is de reële dekkingsgraad voor StiPP maar van beperkt belang.

1.9.4 Resultaat in 2020

StiPP realiseerde in 2020 een positief resultaat van € 38,9 miljoen (2019: € 34,4 miljoen).

Voor een nadere toelichting op het behaalde resultaat wordt verder gekeken naar de actuariële analyse. Zie de volgende tabel.

Resultaat in € 1.000	2020	2019
Beleggingen en wijziging rentetermijnstructuur	6.214	4.796
Premies	20.173	19.714
Waardeoverdrachten	-/- 79	-/- 301
Kosten	1.155	2.867
Uitkeringen en afkopen	-/- 202	53
Resultaat op overlijden en arbeidsongeschiktheid	3.609	5.616
Wijziging actuariële grondslagen	4.725	0
Andere oorzaken	3.275	1.637
Totaal resultaat	38.870	34.382

Premies

Het resultaat op premies van € 20.173 duizend droeg het meeste bij aan dit resultaat. Het resultaat op premies wordt veroorzaakt doordat de ontvangen premie hoger is dan de som van de actuariële benodigde premie voor pensioenopbouw, de premies voor risicoverzekeringen en de opslag ter dekking van de uitvoeringskosten. StiPP behaalde in 2020 bovendien een positief beleggingsrendement. Dit droeg voor € 6.214 duizend bij aan het totale resultaat. In 2020 zijn daarnaast bijna 35.000 heel kleine pensioenen (< 2 euro pensioen) vervallen met een totale waarde van € 477 duizend. Deze vrijval is toegevoegd aan het resultaat en heeft de bestemming van de algemene reserve van het fonds gekregen.

Wijziging actuariële grondslagen en andere oorzaken

Het resultaat op wijziging actuariële grondslagen bedroeg € 4.725 duizend en heeft enerzijds betrekking op de toepassing van de meest recente prognosetafel van het Actuarieel Genootschap. Anderzijds heeft StiPP een correctie toegepast op de ervaringssterfte. Tezamen hebben beide aanpassingen geresulteerd in een daling van de technische voorziening voor risico van het fonds.

Het resultaat op 'andere oorzaken' ter grootte van € 3.275 duizend is grotendeels het gevolg van het resultaat op pensionering (€ 3.197 duizend). Het resultaat op pensionering wordt veroorzaakt door de rentedaling. Aangezien de inkoop van pensioenen bij StiPP wordt vastgesteld op de zuivere swapcurve (dus niet op basis van de UFR-rente), inclusief een bufferopslag 7,2%. Maar de technische voorziening voor risico van het fonds wordt gebaseerd op de rentetermijnstructuur (dus wel op basis van de UFR-rente). De verder dalende marktrente in 2020 zorgde daarom voor een resultaat van € 3.197 duizend.

Kosten

Het resultaat op kosten bedraagt € 1.155 duizend. Het resultaat ontstaat door de in de premie beschikbare opslag voor kosten en de vrijval voor kosten uit de voorziening te vergelijken met de werkelijke uitvoeringskosten. Ten opzichte van 2019 is het resultaat op kosten afgenomen. Dit wordt veroorzaakt doordat de opslag voor kosten per 1 januari 2020 is verlaagd van 6,4% naar 6,0% van de premie. De verlaging is dus voorzien.

Overlijden en arbeidsongeschiktheid

Het resultaat op overlijden en arbeidsongeschiktheid bestaat uit de som van het resultaat van arbeidsongeschiktheid (€ -/- 724 duizend) en overlijden (€ 4.333 duizend). Het negatieve resultaat op arbeidsongeschiktheid wordt veroorzaakt doordat er in het verslagjaar minder gereserveerd werd dan benodigd was voor premievrijstelling van nieuwe arbeidsongeschikten. Het bedrag voor nieuwe arbeidsongeschikten is hoog in vergelijking met voorgaande jaren, mede door een inhaalslag van toekenningen met terugwerkende kracht uit voorgaande jaren. Het resultaat op overlijden bestaat uit het resultaat op langlevens en op kortlevens. Het resultaat op langlevens was € 291 duizend positief, wat betekent dat de werkelijke sterfte hoger was dan verondersteld is in de actuariële grondslagen van het fonds. Het resultaat op kort leven bedroeg € 4.042 duizend. Dit is relatief hoog en komt omdat minder nabestaandenpensioenen zijn ingegaan dan op basis van de grondslagen verwacht werd.

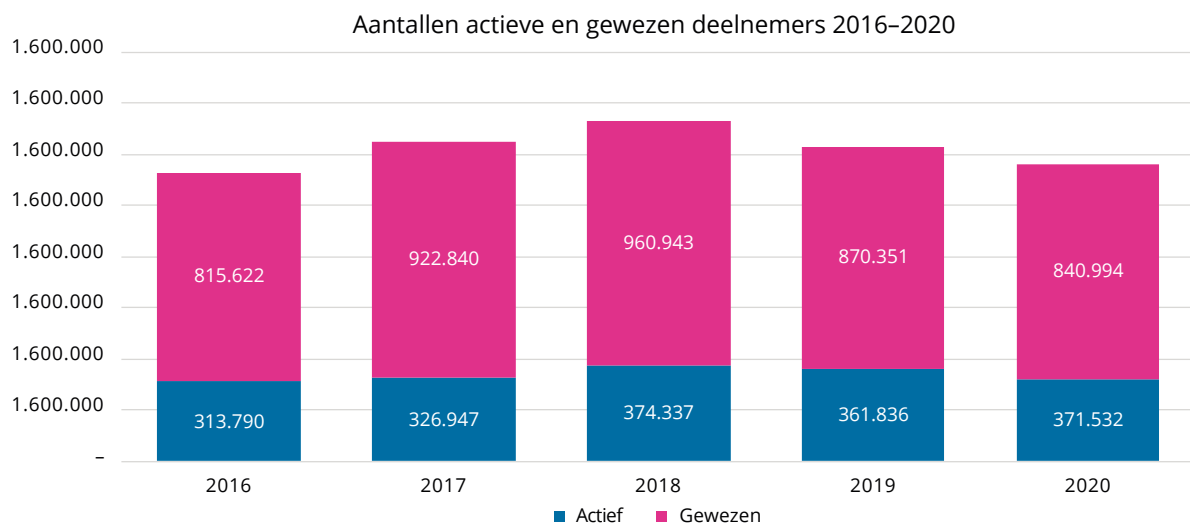
1.10 Ontwikkeling van de deelnemerspopulatie van StiPP

Eind 2020 heeft StiPP in totaal 1.172.983 deelnemers. Naast de 321.532 actieve deelnemers zijn er 840.994 gewezen deelnemers en 4.411 pensioengerechtigden die een uitkering ontvangen. Daarnaast zijn er 6.046 (gewezen) deelnemers met een niet-opgenomen pensioen.

In 2020 is het totaal aantal deelnemers met 62.541 afgenomen. Deze daling komt hoofdzakelijk tot uiting binnen de groep actieve deelnemers. Het aantal actieven daalde met 40.304 deelnemers. Deze daling was het duidelijkst zichtbaar in de Basisregeling: daar nam het aantal actieven af met 29.415 deelnemers. In de Plusregeling nam het aantal actieve deelnemers af met 10.889. Het aantal gewezen deelnemers daalde met 29.357 deelnemers. Deelnemers verdwijnen uit het fonds door waardeoverdrachten klein pensioen, tussentijdse afkopen, overlijdens en het van rechtswege vervallen van heel kleine pensioenen.

Van alle actieve deelnemers per einde 2020 neemt 52% deel aan de Basisregeling en 48% aan de Plusregeling. StiPP zag hiermee het aandeel actieve deelnemers in de Plusregeling ten opzichte van 2019 stijgen van 46% naar 48%. In de Plusregeling wordt relatief (per deelnemer) meer geld ingelegd dan in de Basisregeling. Gezien de karakteristieken van beide pensioenregelingen is de verhouding met betrekking tot de pensioenpremies tegengesteld aan de aantallen deelnemers: 24% van de premies betreft de Basisregeling, 76% de Plusregeling (2019: 27% Basisregeling, 73% Plusregeling).

In de grafiek hieronder is de ontwikkeling van het aantal actieve en gewezen deelnemers in de laatste vijf jaar te zien.

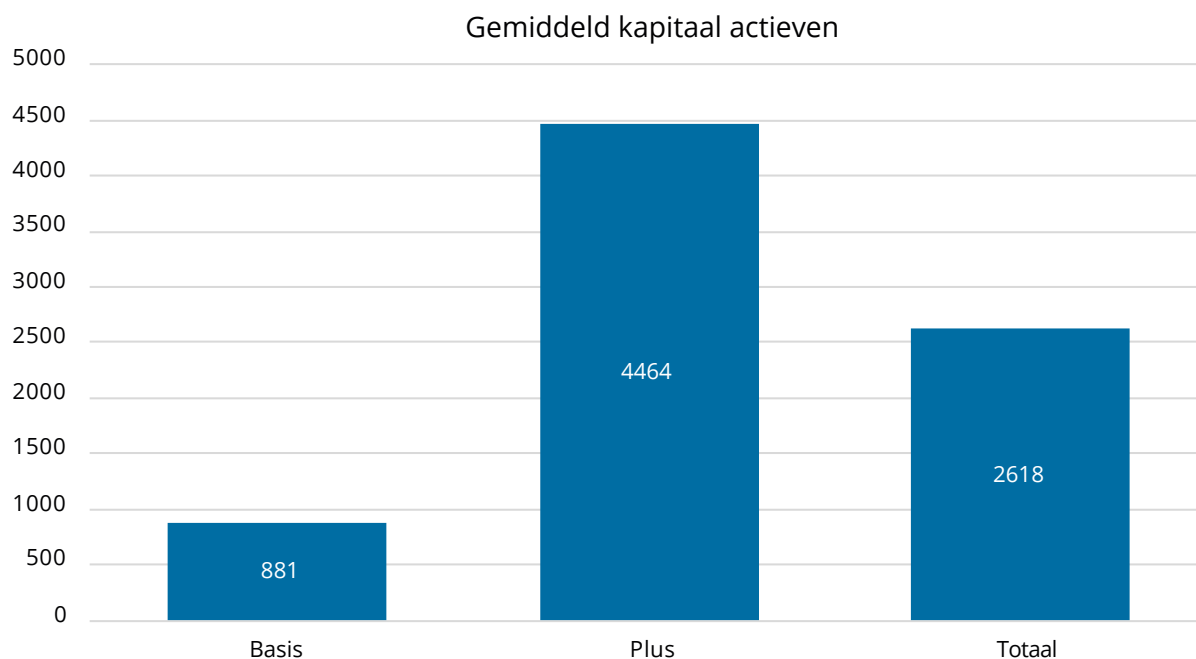

De deelnemers van StiPP zijn verspreid over de hele wereld. Zo is circa 30% van de totaal aantal deelnemers van StiPP woonachtig in het buitenland. Dit betreft meer dan 350.000 (gewezen) deelnemers. Het merendeel hiervan – circa 300.000 – is woonachtig in Europa.

Het pensioenkapitaal ultimo 2020 bedraagt per actieve deelnemer gemiddeld € 2.618 (€ 881 voor de Basisregeling en € 4.464 voor de Plusregeling)¹⁶. Het gemiddelde pensioenkapitaal van een gewezen deelnemer bedraagt € 1.259.

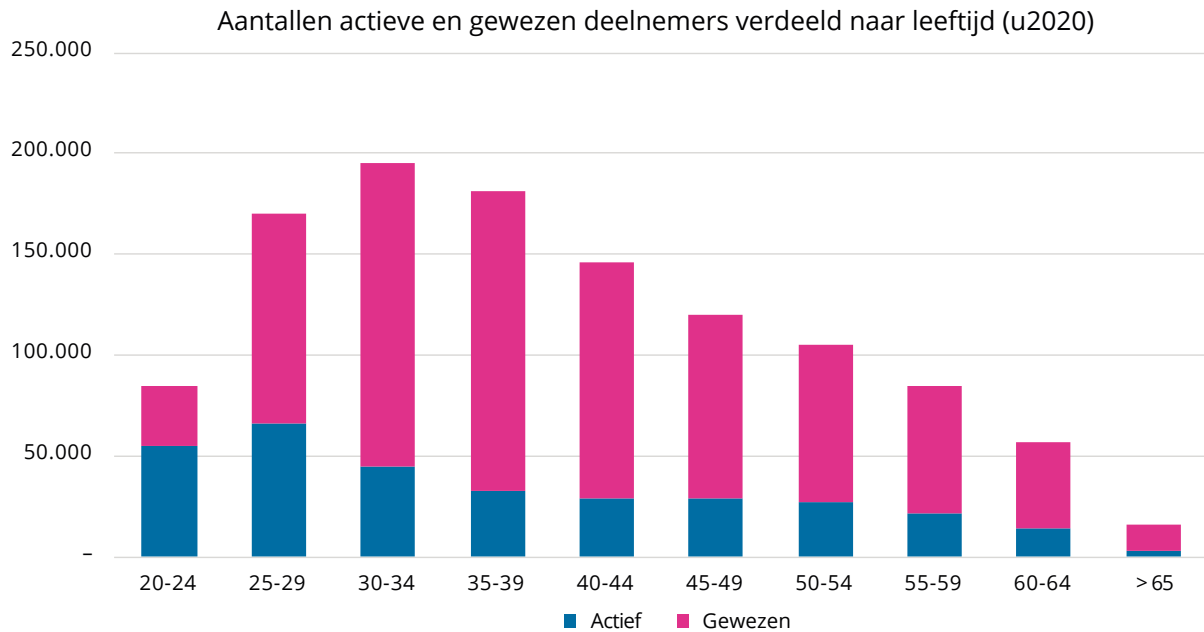
16. De hier opgenomen bedragen zijn (afgeronde) bedragen in hele euro's.

Het gemiddelde kapitaal per actieve deelnemer is hiermee ten opzichte van vorig jaar met € 477 gestegen. Voor de Basisregeling betrof de stijging € 199. De Plusregeling kent een gemiddelde stijging van € 617. De stijging wordt voornamelijk veroorzaakt doordat veel kleine pensioenkapitalen (automatisch) zijn overgedragen en doordat er inkomende waardeoverdrachten klein pensioen hebben plaatsgevonden. Gemiddeld genomen zijn er hierdoor meer deelnemers met een hoger kapitaal in het fonds aanwezig. Evenwel heeft het overgrote merendeel van de deelnemers bij StiPP een klein pensioen onder de afkoopgrens.

Een ander kenmerk van StiPP is dat het een 'jong' pensioenfonds is, in die zin dat de leeftijd van de actieve en gewezen deelnemers relatief laag is. De gemiddelde leeftijd van alle actieve deelnemers ligt op circa 37 jaar. 71% van de actieve deelnemers is jonger dan 45 jaar.

De gemiddelde leeftijd van alle gewezen deelnemers is wat hoger en ligt op 41 jaar. 65% van alle gewezen deelnemers is jonger dan 45 jaar. De populatie van StiPP is hiermee niet wezenlijk anders dan dat deze in 2019 was.

In tegenstelling tot voorgaande jaren heeft er in 2020 geen veroudering in het deelnemersbestand van de Plusregeling plaatsgevonden. De naar premie gewogen gemiddelde leeftijd in de Plusregeling bleef in 2020 41,1 jaar. Deze leeftijd is belangrijk om de kostendekkendheid van de premie te bepalen. StiPP kent in de Plusregeling een leeftijdsafhankelijke, oplopende, netto staffel. Hoe ouder de deelnemer, des te meer pensioenopbouw er volgens deze staffel plaatsvindt. Deze pensioenopbouw wordt gefinancierd uit de doorsneepremie van 12% van de pensioengrondslag. In 2020 was deze premie voldoende om de pensioenopbouw te financieren, wat zich uit in het positieve resultaat op premies.

StiPP voert zelf ook de uitkeringsfase uit. Het aantal pensioengerechtigden dat een uitkering van StiPP ontvangt, is al jaren stijgende. Zo kent StiPP eind 2020 4.411 pensioengerechtigden. Vorig jaar waren dit er 3.337. Ongeveer 85% van de pensioengerechtigden ontvangt een ouderdomspensioenuitkering. De overigen ontvangen een nabestaandenpensioenuitkering.

StiPP ziet het aantal niet-opgenomen pensioenen de afgelopen jaren stijgen. Ultimo 2020 kende het fonds 5.111 niet-opgenomen ouderdomspensioenen en 935 niet-opgenomen nabestaandenpensioenen. Er zijn verschillende redenen waarom een pensioen niet wordt opgenomen. Zo is er een grote groep deelnemers die niet te vinden is. Een deel hiervan is woonachtig in het buitenland. Het merendeel van de deelnemers met een niet-opgenomen pensioen heeft een klein pensioen: 96% van deze "vergeten pensioenen" ligt onder de afkoopgrens. En circa 50% van deze pensioenen betreft een recht op een pensioenuitkering die tussen de € 2,- en € 10,- bruto per jaar ligt. De aantallen zijn dus groot, de financiële waarde is relatief klein. Het fonds zal in 2021 extra inspanningen gaan verrichten om het aantal niet-opgenomen pensioenen te verminderen.

1.11 Beleggingsbeleid en vermogensbeheer

1.11.1 Introductie

StiPP beheert drie soorten beleggingspools met verschillende strategieën en doelstellingen. Het betreft deelnemerspools ten behoeve van lifecycle beleggen, de uitkeringenpool en de reservepool. Hieronder worden ze kort toegelicht.

De deelnemerspools en de lifecycle

StiPP voert een beschikbare-premieregeling uit. Dit betekent dat deelnemers een (persoonlijk) kapitaal opbouwen waarmee op de pensioendatum een levenslange pensioenuitkering wordt ingekocht. Gedurende de periode dat de deelnemer pensioen opbouwt, is het beleggingsrisico voor de deelnemer. Bij StiPP varieert de mate van dit risico afhankelijk van de leeftijd en daarmee de beleggingshorizon van de deelnemers. Deze risicovariatie wordt de 'lifecycle' genoemd.

De lifecycle omvat acht verschillende leeftijdsafhankelijke deelnemerspools. In de lifecycle hebben jonge deelnemers een relatief langere beleggingshorizon. Zij krijgen door het hanteren van een meer risicovol beleggingsbeleid de kans te profiteren van hogere verwachte rendementen. Naarmate de deelnemers ouder zijn, wordt er minder risicovol belegd. Op deze manier worden het beleggingsrisico en het renterisico geleidelijk beperkt naarmate de pensioendatum dichterbij komt.

In de tabel hieronder staan de strategische beleggingsmixen van de acht verschillende deelnemerspools, gerangschikt naar leeftijdsgroepen. Per deelnemerspool is aangegeven in welke mate er in de strategische beleggingsportefeuilles (zakelijke waarden, vastrentende waarden middellang en vastrentende waarden lang) belegd wordt.

Strategische beleggingsmix	< 47	47-51	52-56	57-58	59-60	61-62	63-64	65-66
Zakelijke waarden	70%	64%	58%	47%	37%	27%	17%	7%
Vastrentende waarden middellang	30%	29%	25%	24%	23%	21%	20%	19%
Vastrentende waarden lang	0%	7%	17%	29%	40%	52%	63%	74%

Verreweg het merendeel van de lifecycle is ingericht voor een stabiele uitkering bij pensionering. Maar StiPP biedt ook een lifecycle waarin wordt voorgesorteerd op een variabele pensioenuitkering; hierin is er voor oudere deelnemers een beperkt hoger risicoprofiel. In deze lifecycle blijft de beleggingsmix vanaf 59-60 jaar onveranderd.

De uitkeringenpool

Bij pensionering biedt StiPP deelnemers een stabiele uitkering aan. Het beleggingsbeleid in de uitkeringsfase is gebaseerd op het zeker stellen van nominale uitkeringen. De beleggingen voor deze pensioenregeling worden beheerd in een uitkeringenpool, die uitsluitend in veilige en goed verhandelbare euro-staatsobligaties belegt. De looptijden van de obligaties zijn nauwkeurig afgestemd op de verwachte duur van de pensioenuitkeringen; daarom is het renterisico vrijwel nihil en kan StiPP de nominale pensioenuitkering nakomen. De *uitkeringenpool* belegt voor risico van het pensioenfonds en garandeert de pensioengerechtigden een nominaal pensioen.

De reservepool

Tenslotte is er een *reservepool*. In deze pool wordt feitelijk het eigen vermogen van het fonds belegd. Ook de gelden behorende bij de voorzieningen voor de risicoverzekeringen zijn hierin te vinden. De reservepool belegt evenals de deelnemerspools in bovengenoemde strategische beleggingsportefeuilles van StiPP; te weten in de portefeuille zakelijke waarden (30%), de portefeuille vastrentende waarden middellang (30%) en de portefeuille vastrentende waarden lang (40%). Aangezien het de gelden van eigen vermogen betreft, belegt de reservepool voor eigen risico van het pensioenfonds. Het rendement van de reservepool bedroeg in 2020 5,5% en is als beleggingsresultaat verantwoord in de staat van baten en lasten.

Het belegd vermogen onderverdeeld naar de verschillende pools

In onderstaande tabel is de vermogensverdeling van de deelnemerspools (voor de kapitaalopbouw), de uitkeringenpool (voor de pensioengerechtigden) en de reservepool per einde 2020 te zien.

Deelnemerspools	%	Vermogen (€ miljoen)
Leeftijdsgroep tot en met 47 jaar	39,5%	897
Leeftijdsgroep 47-51 jaar	11,3%	256
Leeftijdsgroep 52-56 jaar	12,2%	276
Leeftijdsgroep 57-58 jaar	4,9%	111
Leeftijdsgroep 59-60 jaar	4,8%	108
Leeftijdsgroep 61-62 jaar	4,6%	104
Leeftijdsgroep 63-64 jaar	4,1%	92
Leeftijdsgroep 65-66 jaar	3,0%	69
Uitkeringenpool	6,4%	145
Reservepool	9,2%	209
Totaal	100,0%	2.267

Zoals uit de tabel blijkt, is veruit het grootste deel van het vermogen belegd in de deelnemerspools, met name de jongste leeftijdsgroep tot 47 jaar.

De strategische beleggingsportefeuilles

Om transactie- en vermogensbeheerkosten te minimaliseren, wordt de schaalgrootte van de pools tezamen benut door alle beleggingen collectief te beheren in de hierboven genoemde drie strategische beleggingsportefeuilles.

Binnen deze portefeuilles wordt belegd in institutionele beleggingsfondsen en in discretionaire beleggingen op basis van vaste normwegingen die in detail zijn vastgesteld in het strategische beleggingsbeleid van het fonds. Jaarlijks worden deze normwegingen specifiek bepaald in het beleggingsjaarplan. De deelnemerspool en de reservepool beleggen op basis van vaste normwegingen in dezelfde strategische portefeuilles.

De uitkeringenpool belegt op discretionaire basis in een maatwerk matchingportefeuille, met eurostaatsobligaties, die het renterisico voor de pensioenuitkeringen tot vrijwel nihil reduceert.

In onderstaande tabel is de verdeling van het vermogen over de strategische beleggingsportefeuilles opgesteld en de uitkeringenpool, per ultimo 2020.

Beleggingsportefeuilles	%	Vermogen (× € 1 miljoen)
Zakelijke waarden	51,2%	1.160
Vastrentende waarden middellang	25,4%	575
Vastrentende waarden lang	17,1%	387
Uitkeringenpool	6,4%	145
Totaal	100%	2.267

Het Risico afbouw model (RAM)

Het Risico afbouw model (RAM) vormt de spil in de opzet van de beleggingspools en de strategische beleggingsportefeuilles. In het bijbehorende RAM-proces vindt de verwerking van alle geldstromen plaats; hierin komen ook de mutaties uit de pensioenadministratie, het liquiditeitenbeheer en het vermogensbeheer samen.

De doelstelling en werking van het RAM is tweevoudig: het RAM waarborgt enerzijds dat de beleggingen te allen tijde voldoen aan de vastgestelde risicoprofielen en beleggingsmixen. Anderzijds waarborgt het RAM kostenefficiëntie door het gebruik van strategische beleggingsportefeuilles met een schaalgrootte die passend is voor institutioneel vermogensbeheer.

De uitvoering van het RAM-proces omvat een maandelijkse cyclus van 13 stappen, waar vijf partijen bij betrokken zijn: de pensioenuitvoeringsorganisatie (PGGM), de fiduciaire vermogensbeheerder (KCM), de custodian (CACEIS), de onafhankelijke beleggingsadviseur (S&V) en StiPP.

StiPP draagt vanzelfsprekend de eindverantwoordelijkheid voor het RAM-proces, waarvan de taken en verantwoordelijkheden van alle vijf de betrokken partijen zijn vastgelegd in een zogenoemde vijfpartijenovereenkomst, die jaarlijks wordt geëvalueerd en indien nodig, herzien.

1.11.2 Beleggingsresultaat 2020

Hierboven is vermeld dat het beleggingsresultaat in 2020 positief was. In dit hoofdstuk wordt dit resultaat nader toegelicht. In onderstaande tabel is weergegeven welk rendement per strategische beleggingsportefeuilles is behaald. Zoals in de voorgaande paragraaf beschreven zijn de beleggingsportefeuilles de 'bouwblokken' van de deelnemerspools en de reservepool. De uitkeringsportefeuille (uitkeringenpool) is een separate maatwerkportefeuille.

In de tabel is ook het rendement van de uitvoeringsbenchmark te zien. StiPP voert een passief beleid en streeft ernaar om met de beleggingsresultaten dicht bij de benchmark te blijven.

Beleggingsportefeuilles	Rendement (%)	Benchmark (%)
Zakelijke waarden	4,5%	3,8%
Vastrentende waarden middellang	2,9%	2,9%
Vastrentende waarden lang	7,7%	7,8%
Uitkeringsportefeuille (uitkeringenpool)	8,4%	9,3%

Strategische beleggingsportefeuille zakelijke waarden

De ontwikkelingen op financiële markten werden in 2020 uiteraard gedomineerd door het coronavirus. Opvallend was vooral de snelheid waarmee de crisis zich aandienende, met de snelste 30% daling van de aandelenbeurzen ooit, in het eerste kwartaal. In het tweede kwartaal stelden de maatregelen van centrale banken en overheden beleggers weer wat gerust. Ook de totstandkoming van een Europees herstelfonds droeg bij aan een beter sentiment. In de loop van het jaar zijn de markten dan ook, in sommige gevallen zelfs meer dan volledig, hersteld. In de portefeuille zien we dit terug.

De zakelijke-waardenportefeuille heeft ondanks alles in 2020 een positief rendement behaald van 4,5%, wat 0,7 procentpunt hoger is dan de benchmark (3,8%). Deze outperformance was met name te danken aan de positieve bijdrage van de ESG-factor in de portefeuille, met name sectoren als 'energie' en 'industrials' hadden het zwaar te verduren in 2020. De zakelijke-waardenportefeuille is met name belegd in aandelen, en in mindere mate in onroerend goed. Het gerealiseerde rendement op aandelen was 4,7%, onroerend goed daarentegen liet een negatief rendement zien van -6,5%. Deze negatieve uitslag werd gedreven door het beursgenoteerd onroerend goed, de niet-genoteerde onroerendgoedbeleggingen presteerden wel goed. Daarnaast dekt StiPP het valutarisico op zakelijke waarden af, wat in 2020 positief uitpakte door een forse daling van de Amerikaanse dollar ten opzichte van de euro (circa 8%). De bijdrage van de valuta-afdekking aan het rendement van de portefeuille bedroeg 1,2%.

Strategische beleggingsportefeuille vastrentende waarden middellang

De portefeuille vastrentend middellang belegt in staatsobligaties, bedrijfsobligaties met een hoge kredietwaardigheid en in Nederlandse woninghypotheken. Staatsobligaties van Europese kernlanden (Duitsland, Nederland, Frankrijk, Oostenrijk, België, Finland) behaalden in 2020 een positief resultaat van 4,1%, wat het gevolg was van rentedalingen gedurende het jaar. Bedrijfsobligaties van investment grade kwaliteit uitgegeven in euro's, behaalden een positief rendement van 3,2% en ook hypotheken behaalden een positief rendement van 2,1%.

Strategische beleggingsportefeuille vastrentende waarden lang

De portefeuille vastrentende waarden lang heeft als doel het beperken van het renterisico van de oudere leeftijdsgroepen. Deze met staatsobligaties gevulde portefeuille heeft om deze reden een hoge rentegevoeligheid. Dit betekent dat wanneer de rente verandert, de waarde van deze portefeuille meebeweegt. In 2020 zijn de rentes over de hele linie fors gedaald, wat resulteerde in een positief resultaat op deze portefeuille van 7,7%.

Uitkeringenpool

In de uitkeringenpool – ook wel uitkeringsportefeuille genoemd – wordt belegd in eurostaatsobligaties met een gemiddelde looptijd die overeenkomt met de ingegane pensioenen van StiPP. Het rendement van deze portefeuille bedroeg 8,4% in 2020, vergeleken met een rendement 9,3% voor de benchmark. De underperformance is een gevolg van de gedaalde swapspread.

De rente op de swaps, waarop de uitkeringen en de benchmark zijn gebaseerd, is in 2020 namelijk verder gedaald dan de rente op staatsobligaties, de instrumenten waarin StiPP in deze portefeuille belegt. Daarom is er minder koerswinst gerealiseerd in vergelijking met de benchmark. Overigens is dit niet ten koste gegaan van de uitkeringen aan de pensioengerechtigden: gezien de ruime (verplichte) reserve van deze pool kunnen deze worden nagekomen.

1.11.3 Beleggingen in Nederland

Zowel bij de deelnemers van StiPP als in de politiek, is er aandacht voor beleggingen in Nederland. Daarom wil StiPP inzicht geven in de omvang van haar beleggingen in Nederland. In onderstaande tabel zijn deze beleggingen weergegeven als absolute bedragen in miljoenen euro's en als percentage van het totale vermogen voor de verschillende beleggingscategorieën per 31 december 2020. Per saldo is de omvang van Nederlandse beleggingen toegenomen.

Beleggingen in Nederland	% vermogen 2020	% vermogen 2019	Vermogen (€ 1 mln) 2020	Vermogen (€ 1 mln) 2019
Hypotheek	7,6%	7,8%	171	158
Vastgoed	2,6%	2,8%	59	56
Staatsobligaties	3,0%	2,1%	69	42
Aandelen	0,9%	0,9%	20	19
Bedrijfsobligaties	0,8%	1,8%	18	37
Totaal	14,8%	15,4%	337	312

1.11.4 Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)

In 2018 heeft StiPP de eerste stappen gezet op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) op basis van een set van ESG¹⁷-criteria. Dit beleid is gebaseerd op de tien Global Compact¹⁸-criteria van de Verenigde Naties, op basis waarvan het uitsluitingsbeleid, de dialoog met vermogensbeheerders en bedrijven (engagement) en het stembeleid worden uitgevoerd. StiPP heeft bovendien specifiek uitsluitingscriteria vastgesteld: het fonds belegt in zijn geheel niet in controversiële wapens, tabak, steenkool en bedrijven die betrokken zijn bij kinderarbeid.

Mede aan de hand van een themasessie in 2019 heeft StiPP onderzocht of een hoger MVB-ambitieniveau kan worden nagestreefd. In 2020 heeft StiPP het MVB-beleid daarom geëvalueerd en verder ontwikkeld.

Het MVB-beleid van StiPP blijft gebaseerd op de Global Compact-criteria van de Verenigde Naties, maar is verruimd door een hoger ambitieniveau dat mede gebaseerd is op het risicobereidheidsonderzoek onder deelnemers van StiPP in 2019. Dit heeft ook zijn weerslag gevonden in een aanscherping van de *investment belief* van StiPP ten aanzien van MVB dat nu als integraal element van het beleggingsbeleid is vastgesteld.

17. Environmental, Social en Governance. Een verzamelterm die vaak gebruikt wordt voor een set van criteria waarop MVB-beleid kan worden ingericht.

18. <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>.

In het MVB-beleid van het fonds hebben de volgende doelstellingen bijzondere aandacht:

- 1 De introductie van drie sustainable development goals (SDG's) van de Verenigde Naties, te weten duurzame energie, klimaatactie en gezondheid & welzijn (SDG's nummers 7, 13 en 3).
- 2 Een zwaarder gewicht van ESG-ratings¹⁹ in de benchmarkkeuze en portefeuilleconstructie, volgens 'best in class' principes.
- 3 Een streefwaarde van 20% *green bonds* in de portefeuille 'staatsobligaties'.
- 4 De mogelijkheid van impactbeleggingen in niet-beursgenoteerde beleggingen.

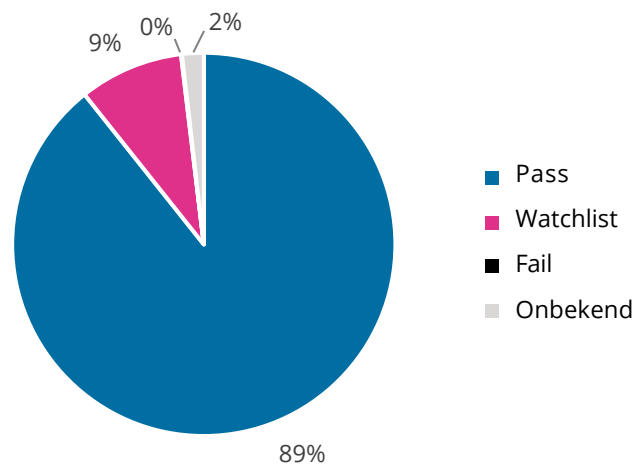
Uitsluitingen

StiPP heeft een uitsluitingsbeleid op basis waarvan ondernemingen worden uitgesloten die betrokken zijn bij productie van controversiële wapens, schendingen van UN Global Compact-richtlijnen, c.q. betrokkenheid bij kinderarbeid, tabaksproductie en kolenmijnen. StiPP belegt voornamelijk via beleggingsfondsen waardoor het eigen beleid beperkt kan worden opgelegd.

De beleggingsfondsen in de portefeuille van StiPP implementeren een uitsluitingenbeleid voor ondernemingen betrokken bij de productie van controversiële wapens en de productie van kolen en tabak. In 2020 was er derhalve geen enkele belegging van StiPP in deze sectoren.

Onderstaande grafiek geeft inzicht in de screening op basis van Global Compact-criteria. Het betreft de beleggingscategorieën aandelen, bedrijfsobligaties, hoogrentende leningen en genoteerd onroerend goed. De gegevens zijn per eind 2020.

Global Compact Screening

In de grafiek is zichtbaar dat er slechts zeer beperkt (minder dan 0,1%) indirect wordt belegd in ondernemingen die de UN Global Compact-richtlijnen schenden. Dit betreft grotendeels hoogrentende bedrijfsobligaties in opkomende landen. Circa 9% van de ondernemingen staan op de 'watchlist', c.q. onder verscherpt toezicht vanwege vermeende controverses.

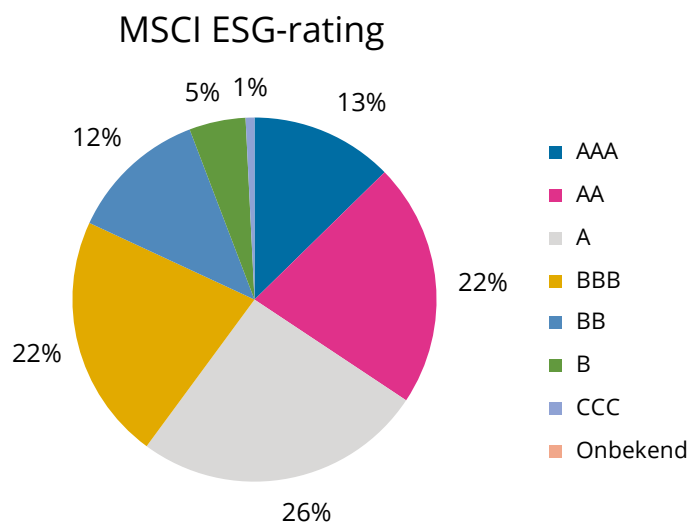
19. De (MSCI) ESG-ratings kwalificeren en rangschikken ondernemingen naar ESG-risico's op basis van ESG-criteria.

MVB-integratie en 'Best in class'

Met een best-in-class-aanpak wordt nagestreefd om vooral te beleggen in ondernemingen die bovengemiddeld goed scoren op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van MSCI ESG-ratings, waarmee ondernemingen worden beoordeeld aan de hand van stringente MVB-criteria. StiPP streeft naar best in class, maar dit zal geleidelijk worden geïmplementeerd. Begin 2020 is een eerste stap gezet.

Binnen de zakelijke-waardenportefeuille is een beleggingsfonds opgenomen met specifieke focus op MVB (het EM ESG Leaders aandelenfonds van Northern Trust) ter vervanging van een aandelenbeleggingsfonds dat minder nadruk legt op MVB-integratie.

Onderstaande grafiek toont de wegingen in de zakelijke-waardenportefeuille (aandelen, bedrijfs- en hoogrentende obligaties, onroerend goed) naar de verschillende MSCI ESG rating-classes. De portefeuille is indirect 1% belegd in de laagste rating (CCC) en 5% in beleggingen met een B-rating. In vergelijking met eind 2019 is het aandeel van de hogere ratings (BBB en hoger) circa 7% toegenomen en van de lagere - en onbekende - ratings circa 7% afgenomen.

Stembeleid en dialoog

Alle bij StiPP betrokken externe vermogensbeheerders hebben zich geëngageerd aan relevante internationale standaarden betreffende MVB. Hier maken richtlijnen ten aanzien van dialoog en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen onderdeel van uit. Alle beheerders hebben expliciet aandacht voor eventuele negatieve impact van beleggingen.

Northern Trust is de beheerder van alle aandelenbeleggingsfondsen in de zakelijke-waardenportefeuille van StiPP. Northern Trust stemt namens StiPP actief op aandeelhoudersvergaderingen. Voor de aandelenbeleggingsfondsen waarin StiPP participeert, is er in 2020 de mogelijkheid geweest namens StiPP op ruim 62.000 agendapunten een stem uit te brengen. Northern Trust heeft in ruim 99% van die gevallen ook daadwerkelijk gestemd. Van deze stemmen is in ruim 9% van de gevallen, tegen door de directies van de betrokken ondernemingen ingebrachte voorstellen gestemd, omdat deze niet in overeenstemming waren met de MVB uitgangspunten van StiPP.

Alle vermogensbeheerders die StiPP gebruikt voeren actief dialoog met de relevante ondernemingen of obligatie-uitgevers. Indien onvoldoende voortgang bereikt wordt middels dialoog, bestaat de mogelijkheid van uitsluiting en verkoop van een belegging. Dat is in 2020 niet voorgekomen.

CO₂-emissie

StiPP meet de CO₂-emissie van de beleggingsportefeuille op basis van onderzoek door een onafhankelijke instituut²⁰. Het ISS rapport geeft per ultimo 2020 inzicht in de geschatte CO₂-emissie van een deel (circa 80%) van de beleggingsportefeuille van StiPP versus het corresponderende deel van de benchmark. In deze analyse zijn meegenomen de categorieën aandelen, genoteerd onroerend goed en bedrijfsobligaties; voor de overige beleggingen zijn geen gegevens beschikbaar.

Uit deze vergelijkende analyse blijkt dat de ondernemingen die zijn opgenomen in de beleggingsportefeuille van StiPP per eind 2020, circa 10% minder CO₂ uitstoten dan het marktgemiddelde, zowel in absolute zin als relatief, gerelateerd aan de omzet.

Indien de scope van deze metingen wordt uitgebreid met de uitstoot van toeleveranciers en afnemers, is de CO₂-emissie van de beleggingsportefeuille van StiPP zelfs ruim 17% lager dan de benchmark.

Green bonds en impact beleggen

Green bonds zijn obligaties die worden uitgegeven ter financiering van specifieke duurzame doelstellingen en projecten. StiPP hanteert een streefwaarde van 20% van green bonds in de portefeuilles staatsobligaties, maar belegt ook (indirect) in green bonds van bedrijven. In totaal is momenteel door StiPP circa € 100 miljoen belegd in green bonds. Daarmee is de streefwaarde van 20% voor de strategische portefeuille vastrentende waarden (lang) al bijna bereikt.

Impact beleggingen beogen, behalve een financieel resultaat, ook een meetbaar positief duurzaamheidsresultaat. Zoals de hierboven omschreven CO₂-emissie reductie, maar bijvoorbeeld ook ten aanzien van sociale criteria. Het beleid van StiPP ten aanzien van impact beleggen, gericht op SDG 3 (gezondheid en welzijn) is nog in ontwikkeling.

1.11.5 Z-score en performancetoets

De verplichte berekening van de zogeheten z-score volgt uit het vrijstellingsbesluit van de Wet BPF 2000. Als StiPP op beleggingsgebied onvoldoende presteert, dan bestaat er voor aangesloten werkgevers de mogelijkheid vrijstelling van de verplichte deelname aan StiPP aan te vragen.

De z-score is een voorgeschreven methodiek om de berekening van de performance van het fonds te objectiveren. Daartoe wordt het rendement van de beleggingsportefeuille vergeleken met de benchmark van het pensioenfonds en gecorrigeerd voor beleggingskosten en beleggingsrisico. Vervolgens wordt een performancetoets gedaan door de z-scores van de afgelopen vijf jaar op te tellen en te delen door de wortel uit vijf. Indien de uitkomst van de performancetoets lager is dan factor -1,28, kunnen werkgevers vrijstelling aanvragen.

Het rendement van de totale portefeuille bedroeg in 2020 4,9%, wat hoger is dan het rendement van de benchmark (4,6%). Deze benchmark wordt gebruikt om de relevante z-score te berekenen. De z-score voor het jaar 2020 is uitgekomen op 0,31. De score op de performancetoets is 1,6²¹. Deze positieve scores betekenen dat er bij StiPP geen vrijstelling kan worden verkregen op grond van onvoldoende beleggingsrendement: het fonds presteert beter dan minimaal vereist wordt.

20. Institutional Shareholder Services (ISS): <https://www.issgovernance.com/esg/>.

21. Inclusief de sinds 2008 verplicht gesteld opslag van 1,28.

1.12 Uitvoeringskosten

De uitvoering van een pensioenregeling en een pensioenfonds kosten geld. De hiermee gemoeide uitvoeringskosten kunnen gesplitst worden in kosten voor pensioenbeheer (waaronder ook begrepen de kosten voor het besturen van het pensioenfonds) en kosten voor vermogensbeheer. StiPP vindt het belangrijk transparant te zijn over deze kosten en presenteert daarom in dit verslag de uitvoeringskosten in detail. Hierbij is rekening gehouden met aanbevelingen van de Pensioenfederatie en de AFM alsook de wettelijke verplichtingen hieromtrent. De in onderstaande tabel gepresenteerde kosten zijn in duizendtallen.

1.12.1 Uitvoeringskosten pensioenbeheer

In 2020 bedragen de uitvoeringskosten voor het pensioenbeheer van het fonds € 16.876 duizend (2019: € 16.327 duizend). Omgerekend naar gemiddelde kosten per (actieve) deelnemer – op basis van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden ultimo jaar) is dit € 50,84 (2019: € 44,71). Als alle deelnemers, dus zowel de actieve en de gewezen deelnemers alsook de pensioengerechtigden in de berekening worden betrokken, dan bedragen de kosten per deelnemer in 2020 € 14,26 (2019: 13,27). Hoewel de uitvoeringskosten zijn toegenomen, wordt de stijging van de gemiddelde kosten per deelnemer vooral veroorzaakt door de daling van het aantal deelnemers, zowel bij de actieve als bij de gewezen deelnemers.

In onderstaande tabel worden de uitvoeringskosten nader gespecificeerd. In de voetnoten zijn verwijzingen opgenomen ten behoeve van de aansluiting met de tabel in de paragraaf 14 van de jaarrekening.

(bedragen in € 1.000)

Bestuur, advies en controle	2020	2019
Vacatievergoedingen bestuur, VO en auditcie.	766	606
Sleutelfuncties	97	0
Externe adviseurs ²²	205	242
Certificerende en adviserende actuarissen	300	284
Onafhankelijke accountant	44	46
Contributies en bijdragen	630	514
Transitie (bestuursmodel)	0	196
Overige kosten ²³	70	85
Totaal	2.112	1.974
Administratie		
Pensioenbeheer deelnemers en pensioengerechtigden	7.883	7.923
Pensioenbeheer werkgevers	4.041	3.833
Overig pensioenbeheer en bestuursondersteuning ²⁴	2.696	2.609
Handhaving SNCU	384	315
Vergoedingen administratiekosten en boetes werkgevers	-/- 240	-/- 381
Communicatie	0	54
Totaal	14.764	14.353
Totaal pensioenbeheerkosten	16.876	16.327
Aantal actieve deelnemers	321.532	361.836
Aantal gewezen deelnemers	840.994	870.351
Aantal pensioengerechtigden	10.457	3.337
Totaal	1.172.983	1.235.524
Gemiddelde kosten pensioenbeheer:		
• per deelnemer (alle deelnemers)	14,26	13,27
• per deelnemer (actieven en pensioengerechtigden)	50,84	44,71

22. Exclusief kosten externe compliance officer en externe adviseur inzake hertoetsing.

23. Inclusief kosten externe compliance officer (€ 22K), zie paragraaf 1.8.1.

24. Inclusief kosten externe adviseur inzake hertoetsing (€ 54K) zie paragraaf 1.6.1.

1.12.2 Toelichting bij de uitvoeringskosten pensioenbeheer

De uitvoeringskosten voor het pensioenbeheer bedragen € 16,8 miljoen in 2020. Dit is ruim € 0,5 miljoen meer dan in 2019. Voor € 137 duizend zit deze stijging bij de kosten voor bestuur, advies en controle, met name bij de vacatievergoedingen voor het bestuur, het verantwoordingsorgaan en de auditcommissie, alsook bij de kosten voor contributies en bijdragen. Onder deze laatste vallen de kosten voor het nationale pensioenregister, de Berichtenbox en gebruik van DigiD, het lidmaatschap van de Pensioenfederatie en de verplichte bijdragen voor de toezichthouders DNB en AFM. Deze bijdragen stijgen elk jaar. De stijging van de vacatievergoedingen is een gevolg van het nieuwe bestuursmodel: 2020 was het eerste volledige jaar waarin het nieuwe bestuursmodel met professionele, uitvoerende bestuursleden van kracht was. Ook zijn er nu meer bestuursleden (tien tegen voorheen acht) en zijn er drie sleutelfuncties ingericht (de kosten hiervoor zijn separaat opgenomen in de tabel).

De administratiekosten hebben betrekking op de uitgaven voor pensioenbeheer ten behoeve van deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers. Hieronder valt ook communicatie, incasso en excasso. Daarnaast zijn er kosten voor bestuursondersteuning (waaronder juridische advisering en uitvoering van het communicatiejaarplan (zie paragraaf 1.5), financiële zaken en overige pensioenbeheeractiviteiten. Deze laatste betreffen voornamelijk specifieke in 2020 uitgevoerde activiteiten, zoals activiteiten met betrekking tot de wijziging van de verplichtstelling en de voorbereidingen op de uitvoering van de wachttijdverkorting. De administratiekosten zijn in 2020 per saldo gestegen met € 0,4 miljoen. De helft hiervan is gelegen in indexatie van de vergoeding aan de pensioenuitvoeringsorganisatie (PGGM) en de uitvoering van eenmalige projecten. De andere helft vindt zijn oorzaak in handhavingsactiviteiten: de kosten voor de door SNCU uitgevoerde looncontroles zijn iets hoger en de van werkgevers te ontvangen gelden voor vergoedingen voor administratiekosten en boetes waren lager.

1.12.3 Benchmark uitvoeringskosten pensioenbeheer

Voor de vergelijking van de uitvoeringskosten van het pensioenbeheer maakt StiPP gebruik van de LCP Kostenbenchmark. In deze benchmark wordt aan de hand van publiekelijk beschikbare gegevens door adviesbureau LCP onderzoek gedaan naar de uitvoeringskosten van pensioenuitvoerders in Nederland. Dergelijke kosten laten zich het beste vergelijken in de gemiddelde kosten voor pensioenbeheer per deelnemer. De LCP Kostenbenchmark 2020 is de meest recente benchmark; deze heeft betrekking op de over 2019 gerapporteerde pensioenkosten.

Hoewel StiPP, gezien de karakteristieken van het fonds, zich richt op de gemiddelde kosten per deelnemer waarbij alle deelnemers van het fonds betrokken worden, laten de gemiddelden kosten per actieve deelnemer zich goed vergelijken. In 2020 waren deze gemiddeld € 50,84 en in 2019 € 44,71. In de peergroup van 18 pensioenfondsen waarmee LCP StiPP vergelijkt, was het gemiddelde € 95 per deelnemer. En liepen de kosten uiteen van € 45 tot € 187 per deelnemer. StiPP is daarmee de pensioenuitvoerder met de laagste pensioenbeheerkosten per deelnemer.

Beheersing en beperking van de pensioenbeheer- of uitvoeringskosten zijn zeer belangrijk voor StiPP. StiPP streeft ernaar om van de pensioenpremies die zij ontvangt, zo veel als mogelijk toe te laten komen aan de pensioenen van de deelnemers. Hoewel de kosten per deelnemer absoluut gezien laag zijn, zijn de uitvoeringskosten ten opzichte van de pensioen(kapital)en van de deelnemers relatief hoog. Ook gemeten als percentage van de verschuldigde premies zijn de uitvoeringskosten relatief hoog: 5,6%. In 2019 was dit 5,5%. De lichte stijging is het gecombineerde gevolg van de lichte daling van de premie en de stijging van de uitvoeringskosten in 2020.

1.12.4 Oordeel bestuur over uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten voor het pensioenbeheer, inclusief de kosten voor het bestuur, zijn gestegen in 2020. Hoewel de stijging voorzien was en de pensioenbeheerkosten in de laatste jaren stabiel geworden zijn, is het bestuur niet content met deze stijging. Wederom moet geconstateerd worden dat door wet- en regelgeving en verplichte bijdragen bepaalde uitvoeringskosten blijven toenemen.

Het bestuur heeft dan ook verscherpte aandacht voor de uitvoeringskosten en is bijvoorbeeld zeer terughoudend met betrekking tot meerwerk in het pensioenbeheer en het inhuren van adviseurs. Ondanks de relatief zeer lage kosten per deelnemer – StiPP is hierbij één van de koplopers in Nederland – heeft het bestuur veel aandacht voor de uitvoerbaarheid van de pensioenregeling in relatie tot de te maken kosten. Gezien de relatief lage pensioenpremie en de korte actieve deelname aan de pensioenregeling, en als gevolg daarvan de vele kleine opgebouwde pensioenen, is oplettendheid voor de uitvoeringskosten voortdurend geboden.

1.12.5 Uitvoeringskosten vermogensbeheer

In deze paragraaf wordt verantwoording afgelegd over de vermogensbeheerkosten. Allereerst worden de kosten beoordeeld ten opzichte van voorgaande jaren. Vervolgens zullen de kosten worden vergeleken met de in 2020 behaalde rendementen. Daarna worden de kosten verder uiteengezet, waarbij een aantal specifieke kostenposten is voorzien van extra commentaar. De paragraaf wordt afgesloten met een oordeel van het bestuur.

De hieronder vermelde kosten vermogensbeheer zijn geen onderdeel van de eerder genoemde uitvoeringskosten. De beleggingsadvieskosten worden aan de kosten van het vermogensbeheer toegerekend.

Totaal beleggingskosten

De totale beleggingskosten over 2020 bedroegen € 7,1 miljoen, ofwel 0,36 % van het gemiddeld belegd vermogen. In onderstaande tabel worden deze kosten gesplitst naar (totale) beheerkosten en transactiekosten.

Onder de beheerkosten vallen de (directe) kosten die worden betaald aan de verschillende externe vermogensbeheerders van StiPP. Daarnaast vallen hieronder ook de (indirecte) kosten voor de fiduciaire dienstverlening van KCM, de advieskosten en de bewaarkosten van de custodian. Onder transactiekosten vallen alle kosten die te maken hebben met het aan- en verkopen van beleggingsstukken. Dit kan betrekking hebben op het dagelijks beheer van de diverse beleggingsfondsen en mandaten, alsmede op de aan- en verkoopkosten in verband met de maandelijkse nieuwe beleggingen en herallocaties van de strategische beleggingsportefeuilles.

Jaar	Totaal beleggingskosten	Totaal beheerkosten	Transactiekosten
2020	0,36%	0,24%	0,12%
2019	0,43%	0,31%	0,12%
2018	0,42%	0,34%	0,08%
2017	0,39%	0,30%	0,09%
2016	0,43%	0,32%	0,11%

De tabel geeft naast de beleggingskosten voor 2020 ook de kosten weer voor de jaren 2016 tot en met 2019. Hieruit blijkt dat de beheerkosten een dalende trend vertonen. Aangezien een aanzienlijk deel van de beheerkosten vaste vergoedingen betreft, is dit deels het gevolg van de toename van het belegd vermogen van het fonds. In 2020 (met ingang van 1 mei) is er echter ook een nieuwe overeenkomst met de fiduciaire vermogensbeheerder afgesloten; deze kent een lagere beheerfee dan de vorige overeenkomst. Bovendien worden op continue basis beheervergoedingen van externe vermogensbeheerders gemonitord en waar mogelijk betere afspraken vastgelegd. De groeiende schaalgrootte van StiPP bevordert de kostenefficiëntie.

In vergelijking met 2019 zijn de totale transactiekosten uitgedrukt in percentages van het gemiddeld belegd vermogen, gelijk gebleven. Twee tegengestelde effecten hebben hiertoe geleid. Enerzijds zijn in 2020 de kosten als gevolg van (maandelijkse) beleggingen en herallocaties aanzienlijk lager uitgevallen dan in 2019. Dit wordt grotendeels verklaard door de éénmalige transitie in 2019 in verband met de inrichting van de nieuwe beleggingsstrategie met acht leeftijdsgroepen. Anderzijds zijn de transactiekosten binnen de verschillende beleggingsfondsen en mandaten echter in 2020 fors hoger uitgevallen in vergelijking met 2019. Dit is rechtstreeks het gevolg van hogere marktvolatiliteit in de eerste helft van 2020 in verband met de Covid-pandemie. Vooral bij de aandelenbeleggingen was dit zichtbaar, maar ook bij de beleggingsfondsen die in bedrijfsobligaties beleggen.

Rendementen versus kosten

In onderstaande tabel zijn de kosten per beleggingscategorie weergegeven naast de in 2020 behaalde rendementen.

Kosten vermogensbeheer	Belegd vermogen	Beheer	Transacties	Totaal	Rendement 2019	
					Fonds	Benchmark ²⁵
Vastgoed*	7,9%	0,20%	0,12%	0,32%	-6,5%	-7,2%
Aandelen*	37,5%	0,12%	0,19%	0,31%	4,7%	4,5%
Vastrentende waarden*	54,6%	0,12%	0,08%	0,19%	4,7%	4,8%
Valuta-afdekking**					1,2%	1,2%
Directe beheerkosten***	100,0%	0,13%	0,12%	0,25%	4,9%	4,6%
Ondersteuning bestuur				0,00%		
Fiduciair beheer***				0,09%		
Bewaarloon***				0,01%		
Beleggingsadvies ***				0,00%		
Overige kosten***				0,00%		
Indirecte beheerkosten***				0,11%		
Totaal beleggingskosten***				0,36%		

* Kosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen in de betreffende categorie

** Kosten voor valuta afdekking zijn verwerkt in de kosten voor aandelen

*** Kosten als percentage van het totale gemiddelde belegd vermogen

De beleggingscategorie vastgoed kent relatief de hoogste beheerkosten. Dit houdt verband met de relatief hoge operationele beheerkosten van direct vastgoed zoals huurwoningen, waarin StiPP belegt. De kosten voor ondersteuning bestuur, beleggingsadvies en overige zijn relatief klein uitgedrukt in percentages (0,00%) van het gemiddeld belegde vermogen, maar bedragen in euro's tesamen ruim 186 duizend.

25. Dit betreft de z-score benchmark, zie paragraaf 1.11.5.

In vergelijking met 2019 zijn zowel de beheerkosten van aandelen als van vastrentende waarden aanzienlijk gedaald van 0,19% respectievelijk 0,14% naar 0,12% voor beide beleggingscategorieën. De herstructurering van de aandelenbeleggingen in opkomende landen van actief naar passief beheer en de nieuwe afspraken voor het beheer van de staatsobligatiesportefeuille en de uitkeringenpool, verklaren deze daling. Het rendement op de valuta-afdekking was significant positief, vanwege een gemiddelde daling van de afgedekte valuta, vooral de Amerikaanse dollar.

Uitgedrukt in euro's zijn de absolute kosten per beleggingscategorie in 2020 als volgt:

Categorie	Beheerkosten	Transactiekosten	Totaal
Vastgoed	319	186	505
Aandelen	893	1.407	2.300
Vastrentende waarden	1.290	818	2.107
Overige beleggingen	7	3	10
Directe beheerkosten	2.509	2.413	4.922
Indirecte beheerkosten	2.210		2.210
Totaal beheer- en beleggingskosten	4.720	2.413	7.132

Deze kosten zijn niet gelijk aan de in de jaarrekening gepresenteerde beleggingskosten. In de jaarrekening staan alleen de kosten die het fonds zelf betaalt. Alhier gaat het om alle kosten, ook de kosten die in de praktijk direct verrekend worden in het beleggingsrendement. Voor het bepalen van deze kosten is evenals in voorgaande jaren gebruik gemaakt van schattingen, waaronder de volgende:

- De directe beheerkosten worden geschat op basis van de ongoing charges figures (OCF's) of total expense ratio's (TER's) van de beleggingsfondsen in de portefeuille of andere contractuele afspraken vermenigvuldigd met het gemiddeld belegd vermogen per beleggingsfonds;
- Voor de transactiekosten wordt gebruik gemaakt van opgaves van vermogensbeheerders over kosten van transacties en schattingen op basis van het transactievolume per beleggingscategorie, de gemiddelde transactiekosten en de marktimpact van de betreffende categorie.

1.12.6 Benchmarkonderzoek beleggingskosten

De ontwikkeling van de absolute en relatieve kosten van vermogensbeheer heeft de doorlopende aandacht van het bestuur. In dit kader heeft het bestuur wederom een kostenbenchmarkstudie uit laten voeren door LCP, een onafhankelijk bureau, voor de totale beleggingskosten in de periode 2017 tot en met 2019.

Voor deze studie is een peergroup-analyse uitgevoerd met 26 pensioenfondsen. Hieruit is gebleken dat de gemiddelde vermogensbeheerkosten in deze drie jaren bij StiPP enigszins lager liggen dan het gemiddelde van de peergroup (0,32% versus 0,35%), maar dat de transactiekosten van StiPP fractioneel hoger liggen (0,10% versus 0,09%). Tevens is er een kwalitatieve analyse gemaakt van de verantwoording van de beleggingskosten door StiPP in het bestuursverslag 2019. Deze analyse is gedaan aan de hand van criteria zoals mate van transparantie, verantwoording en toelichting. In vergelijking met de peergroup scoort het StiPP volgens LCP een voldoende op 12 van de 14 criteria en behoort daarmee tot de landelijke top.

Op basis van de gegevens van deze benchmarkstudie en de analyse van de kosten kunnen over 2019 de volgende conclusies getrokken worden:

- De relatieve beleggingskosten waren bij StiPP in 2019 hoger dan bij de peergroup, te weten 0,43% versus 0,36%. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door relatief hoge vermogensbeheer – en transactiekosten bij de aandelenportefeuille, mede als gevolg van de transitie in 2019.
- De beheerkosten voor vastrentende waarden van StiPP (0,14%) waren lager dan de peergroup (0,17%);
- De transactiekosten voor vastrentende waarden liggen fractioneel hoger (0,08% versus 0,06%) dan die in de peergroup. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat er bij StiPP op maandelijkse basis wordt hergebalanceerd naar de norm, terwijl de meeste pensioenfondsen uit de peergroup dit minder vaak doen (namelijk op kwartaal- of jaarbasis of alleen bij het raken van een bandbreedte);
- Voor de aandelenportefeuille waren zowel de beheerkosten (0,19% StiPP versus 0,13% peergroup) als de transactiekosten (0,20% voor StiPP en 0,03% peergroup) hoger dan de peergroup, na correctie voor verschillen in de beleggingsmix binnen de aandelenportefeuille. De aanzienlijk hogere transactiekosten worden grotendeels verklaard door de transitie die in 2019 heeft plaatsgevonden naar de nieuwe beleggingsstrategie.
- Voor vastgoed waren de beheerkosten voor StiPP ruim onder die van de peergroup (0,24% StiPP versus 0,40% peergroup). De transactiekosten voor vastgoed lagen wel hoger dan de peergroup (0,07% StiPP versus 0,04% peergroup);
- Voor niet-beursgenoteerd vastgoed zijn de beheerkosten sterk afhankelijk van het specifieke beleggingsfonds waarin belegd wordt. De beheerkosten in deze categorie kunnen fors verschillen door de keuze van strategie, regio, sector en benchmark.
- StiPP belegt ten aanzien van direct vastgoed uitsluitend in Nederlandse woningen, die een relatief kostenefficiënte beleggingsstrategie omvatten.

1.12.7 Oordeel bestuur over de uitvoeringskosten vermogensbeheer

Naar aanleiding van de beleggingskosten (uitvoeringskosten vermogensbeheer) in 2020 en de benchmarkstudie van deze kosten over de jaren 2017 tot en met 2019 heeft het bestuur van StiPP geconcludeerd dat:

- de totale (directe én indirecte) beheerkosten, exclusief transactiekosten, zowel als absoluut bedrag als als percentage van het gemiddelde belegd vermogen ten opzichte van vorig jaar zichtbaar gedaald zijn;
- de totale transactiekosten in vergelijking met vorig jaar ongeveer gelijk gebleven zijn, ondanks dat er in 2020 geen sprake was van een omvangrijke transitie zoals in 2019. Deze onwenselijke ontwikkeling heeft vooral te maken met een stijging van de transactiekosten *binnen* de verschillende beleggingsfondsen en mandaten – met name bij aandelen en (bedrijfs)obligaties. Stijgingen die te wijten zijn aan de grote marktvolatiliteit in de eerste helft van 2020 als gevolg van de uitbraak van de pandemie;
- het totaal van de beleggingskosten desondanks aanzienlijk gedaald is in vergelijking met 2019, wat duidt op een trend die in lijn ligt met de doelstelling van het bestuur van voortschrijdende efficiëntie en kostenreductie.
- Uit de benchmarkstudie 2017–2019 blijkt dat de totale beleggingskosten van StiPP hoger liggen dan het peer group gemiddelde. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de aandelenportefeuille, zowel ten aanzien van beheer – als transactiekosten. Daarbij is de grote éénmalige transitie in 2019 mede een verklarende factor. Desalniettemin heeft dit aspect de volle aandacht van het bestuur.

Alles overwegende vindt het bestuur dat het huidige kostenniveau van de beleggingsportefeuille past bij het verwachte rendement en het risico van de portefeuille. Bovendien streeft StiPP naar een niveau van maximaal 0,30% aan beleggingskosten in totaal. In 2020 is een stap in de goede richting gezet.

1.12.8 Kosten toezichthouders

Onderdeel van de pensioenuitvoeringskosten zijn de verplichte bijdragen die het fonds jaarlijks betaalt aan de toezichthouders. Deze zijn in 2020 wederom gestegen ten opzichte van voorgaand verslagjaar. De stijging betreft zowel de toezichtsbijdrage voor AFM als de bijdrage voor DNB.

Jaar	Kosten DNB	Kosten AFM	Totaal directe toezichtskosten
2016	48	55	103
2017	45	59	104
2018	54	63	117
2019	69	65	134
2020	70	69	139

Bovenstaande bedragen zijn exclusief de indirecte toezichtskosten, zoals de kosten die StiPP moet maken om medewerking te kunnen geven aan onderzoeken van toezichthouders.

1.13 Risicomanagement

1.13.1 Algemeen

Integraal onderdeel van het besturen van een pensioenfonds is het managen van risico's. Dit managen krijgt in de praktijk vorm aan de hand van het continu doorlopen van een cyclus die begint met het vaststellen van het risicoprofiel en het -beleid en vervolgd wordt door identificatie, analyse en beoordeling van risico's. Deze risico's worden in een bepaalde mate beheerst, voortdurend gemonitord en waar nodig worden beheersmaatregelen bijgesteld. Een jaarlijkse evaluatie van de cyclus leidt vervolgens tot het eventueel aanpassen van het risicoprofiel en het -beleid, waarna de cyclus weer opnieuw start.

Risico's kunnen zowel positieve als negatieve gevolgen hebben. Een belangrijke taak van het bestuur is om mogelijke risico's zo volledig mogelijk in beeld te brengen en vast te stellen welke daarvan gewenst, acceptabel of onacceptabel zijn. Hierop moet het risicobeleid zodanig ingericht worden dat de voorzienbare risico's voldoende beheerst worden. Voldoende betekent dat de beheersing in lijn is met de risicohouding. Iets wat zowel van toepassing is op financiële als niet-financiële risico's.

Het belangrijkste uitgangspunt voor het risicomanagement – en daarmee het risicobeleid en de risicohouding – wordt gevormd door de missie, visie en strategie van het fonds. Deze vormen de leidraad voor de strategische doelstellingen voor het fonds. Een risico is in feite alleen relevant als het de realisatie van deze doelstellingen zou kunnen verhinderen.

Met de huidige opzet van het risicobeleid is het fonds goed in staat de geïdentificeerde risico's te beheersen. StiPP wil nu de volgende stappen gaan zetten door onder andere de uitgangspunten en de kwalitatieve houding ten aanzien van geïdentificeerde risico's te bepalen. Deze herijking van het integraal risicomanagement zal haar beslag krijgen in 2021.

Onderdeel van het huidige raamwerk c.q. het risicomanagement zijn de sleutelfuncties van het fonds. Zo fungeert de sleutelfunctie risicobeheer als adviseur en ondersteuner voor de inrichting van het risicomanagement. De sleutelfunctiehouder risicobeheer van StiPP combineert deze functie met zijn functie als uitvoerend bestuurder. Mede ten behoeve van deze sleutelfunctie zijn er ook vervullers voor de functie: twee externe risicomangers. Zij adviseren bij het risicoraamwerk van het fonds, stellen risicorapportages op en bewaken de opvolging van afspraken rondom (de borging van) beheersmaatregelen. Daarnaast is er de sleutelfunctiehouder actuariel, een functie die feitelijk ook als tweedelijnsfunctie in het risicomanagement kan worden beschouwd. Deze functie wordt uitgevoerd door de certificerende actuaire van het fonds. Hij ziet met name toe op de beheersing van de actuariële en aanverwante financiële risico's.

Het samenspel van het risicomanagement door het bestuur en door bovengenoemde sleutelfuncties wordt beoordeeld door de derde sleutelfunctie, interne audit. Deze functie is geïnsourcet en wordt vervuld door een externe deskundige. Deze heeft geen andere banden met StiPP en kan zodoende onafhankelijk interne-audit taken ten behoeve van het fonds uitvoeren. Tot deze taken behoren de toetsing van de effectiviteit van het risicomanagement, zowel bij het fonds als bij de uitbestedingspartijen. Met deze sleutelfunctie is het derdelijnsrisicomanagement ingevuld.

Zodoende heeft StiPP hiermee het bekende Three lines-model vormgegeven en is het risicomanagement qua governance compleet. Wel wordt hier benadrukt dat StiPP als uitgangspunt hanteert dat het risicomanagement 'van iedereen' is en begint bij het bestuur.

1.13.2 Risicohouding

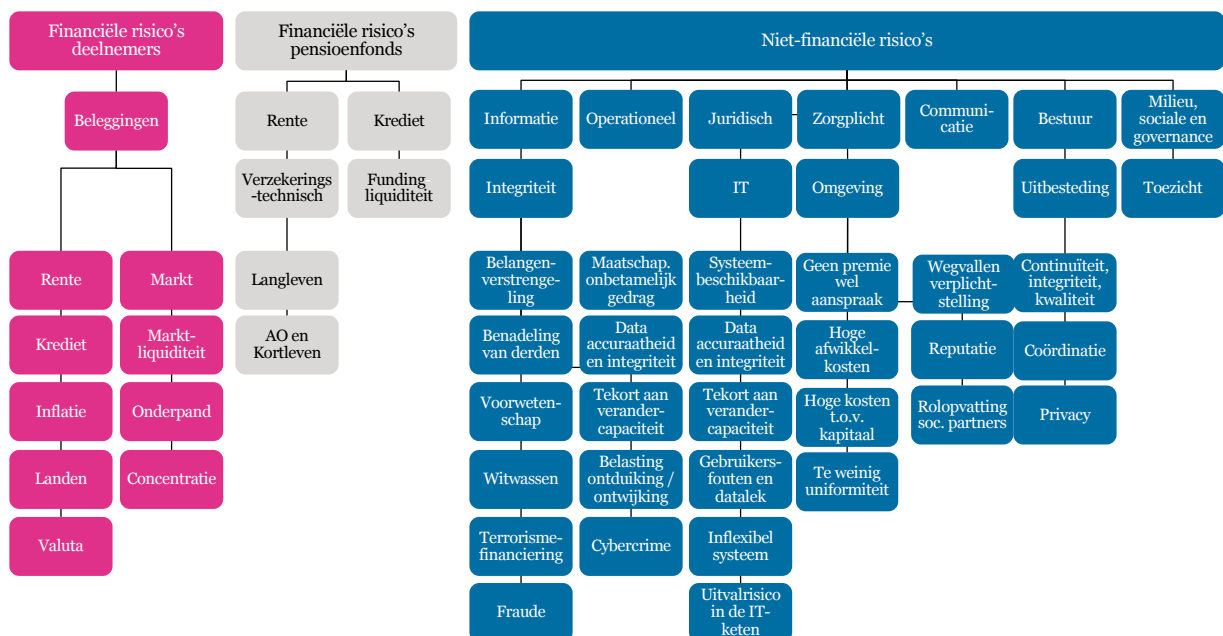
De risicohouding geeft aan in welke mate het fonds bereid is bepaalde risico's te accepteren bij het nastreven van de strategische doelstellingen. Voor een groot deel komt deze risicohouding terug in de kwantitatieve risicohouding van het fonds. In niet-financiële termen sluit de risicohouding aan bij de missie, visie en strategie van het fonds, wat betekent dat er vooral gekeken wordt naar een beheerste en integere pensioenuitvoering waarin complexiteit vermeden wordt en digitalisering zeer gewenst is. Maar waarbij ook een bepaalde mate van operationele risico's geaccepteerd wordt, omdat volledige risicomitigatie te kostbaar wordt geacht en niet aansluit bij het uitgangspunt dat een zo groot mogelijk deel van de pensioenpremie ten gunste van de pensioenopbouw van de deelnemers moet komen. Het streven naar beheersing van de uitvoeringskosten past hierbij. Dit betekent ook dat StiPP actief in overleg treedt met de regelgever en toezichthouders over verplichtingen die voor StiPP moeilijk uitvoerbaar zijn, daarmee de houding ten aanzien van het omgevingsrisico van het fonds concreterend. Risico's die betrekking hebben op de reputatie van het fonds of risico's die sterk bepaald worden door ontwikkelingen in de omgeving, zijn nauwelijks in cijfers, en dus in financiële impact, te vatten; ze kunnen desalniettemin grote gevolgen hebben. De vaststelling van de risicohouding van niet-financiële risico's is daarmee subjectiever dan die van financiële risico's.

1.13.3 Risico-identificatie en -classificatie

Met betrekking tot het identificeren en analyseren van risico's kende het risicoraamwerk in 2020 dezelfde opzet als in de jaren ervoor. Bij het identificeren wordt onderscheid gemaakt in drie hoofdcategorieën, te weten:

- Financiële risico's die voor risico zijn van de deelnemers en pensioengerechtigden van StiPP;
- Financiële risico's die voor risico zijn van het pensioenfonds;
- Niet-financiële risico's (die voornamelijk voor risico van het pensioenfonds zijn).

Het identificeren heeft geleid tot het volgende risicoraamwerk:

Deze risico's worden structureel geanalyseerd en beoordeeld. Hierbij wordt continu gekeken naar de waarschijnlijkheid van optreden (de kans) van het risico en de mate van impact indien dit risico zich voordoet.

Het product van waarschijnlijkheid en impact bepaalt het risicoprofiel van het bewuste risico. Hiervoor zijn vier verschillende kwalificaties onderscheiden, te weten: 'acceptabel', 'toelaatbaar', 'zorgwekkend' en 'niet-acceptabel'. In geval van deze laatste kwalificatie is directe beheersing van het risico noodzakelijk, in geval van de kwalificatie 'acceptabel' is niet meer dan normale bestuurlijke aandacht vereist.

Aangezien het manifesteren van het ene risico meer gevolgen voor het fonds en/of de deelnemers en de pensioengerechtigden heeft, heeft het bestuur in het verleden bepaald welke risico's 'belangrijk' zijn. Met betrekking tot deze belangrijke risico's wordt per kwartaal met behulp van een risicodashboard gerapporteerd.

1.13.4 Risicobeheersing

Het risicodashboard met daarin de belangrijkste risico's van het fonds vormt een instrument waarmee het bestuur goed zicht heeft op de risicobeheersing van het fonds. In dit dashboard wordt gerapporteerd wat op dat moment het risicoprofiel van de gerapporteerde risico's is. Tevens wordt aangegeven wat de verwachte trend is, zijnde de verwachting hoe het risico zich in het volgende kwartaal – de korte termijn (KT) – en op langere termijn (LT) zal ontwikkelen.

Aan de hand van het risicodashboard van kwartaal 4 2020 wordt in dit verslag een toelichting gegeven. Samengevat ziet dit risicodashboard er als volgt uit:

Risico	Risicoprofiel	KT-trend	LT-trend
Risico op hoge uitvoeringskosten t.o.v. pensioenkapitaal	●	=	↑
Risico op te hoge afwikkelkosten fonds	●	=	=
Inflatierisico	●	=	=
Omgevingsrisico [hoofdrisico]	●	=	↑
Omgevingsrisico – betrokkenheid sociale partners	●	=	↑
Risico op geen-premie-wel-recht	●	=	=
Toezichtsrisko	●	=	↓
Privacyrisico	●	=	=
Reputatierisico	●	=	↑
Uitbestedingsrisico	●	=	↓
Operationeel risico	●	=	=
Risico op inflexibele systemen (IT-risico)	●	↓	↓
Risico op tekort aan verandercapaciteit	●	=	=
Risico's i.v.m. pandemie	●	↑	↓
Beleggingsrisico	●	↓	↑
Renterisico in de opbouwfase	●	↓	↑
Renterisico in de uitkeringsfase	●	=	=
Marktrisico	●	↓	↑
Valutarisico	●	=	=
Marktliquiditeitsrisico	●	=	=
Kredietrisico in de opbouwfase	●	↑	↑
Kredietrisico in de uitkeringsfase	●	=	=
Concentratierisico	●	=	=
Landenrisico	●	↑	=
Onderpandrisico	●	↑	=

● risicoprofiel = 'acceptabel'

● risicoprofiel = 'toelaatbaar'

↑ het risico zal groter worden

= het risico zal gelijk blijven

↓ het risico zal kleiner worden

Uit 2020 zijn er geen risico's die als risicoprofiel de kwalificatie 'zorgwekkend' of 'niet-acceptabel' hebben. Dit betekent dat er geen risico's zijn die het behalen van de doelstellingen van het fonds in gevaar brengen. Evenwel hebben vijf risico's de kwalificatie 'toelaatbaar'.

Het *toezichtsrisico* is het risico dat toezichthouders van StiPP maatregelen treffen jegens het fonds waardoor het fonds reputatieschade ondervindt dan wel de belangen van de deelnemers worden geschaad. Dit risico is nog niet geheel in lijn met de risicohouding van het fonds, omdat er naar aanleiding van het begin 2020 door De Nederlandsche Bank uitgevoerde on-site beleggingsonderzoek nog bevindingen 'open' staan. StiPP is van mening dat het deze bevindingen goed heeft opgevolgd, maar gezien het feit dat de toezichthouder zich hierover nog niet uitgesproken heeft, heeft dit risico onverminderd de aandacht van het bestuur. Over het onderzoek en de bevindingen wordt elders in dit verslag gerapporteerd.

Andere 'geel' scorende risico's zijn risico's die de facto in elkaars verlengde liggen, te weten het *uitbestedingsrisico*, het *risico op inflexibele systemen* en het *risico op tekort aan verandercapaciteit*. Dit laatste wordt ook wel geduid als het risico op het gebrek aan strategische kracht en verandervermogen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie. In feite scoren deze risico's momenteel in lijn met de risicohouding van StiPP, maar het feit dat PGGM haar eigen uitbestedingsbeleid in 2020 niet geheel op orde had en dat er bij de andere strategische uitbestedingspartijen personele en IT-veranderingen aan de orde zijn, doen het uitbestedingsrisico geel kleuren.

Het laatste risico dat aan het einde van het jaar een 'geel' profiel kende, zijn de *risico's in verband met de pandemie*. Deze risico's zijn relatief nieuw en zijn direct bij het uitbreken van de coronapandemie geïdentificeerd, geanalyseerd en beoordeeld. Ze komen samen in drie subrisico's, te weten het *continuïteitsrisico*, het *besturingsrisico* en het *liquiditeitsrisico*. Over de coronacrisis wordt elders in dit verslag gerapporteerd. Hier kan bevestigd worden dat de continuïteit van het fonds en zijn uitbestedingspartijen voortdurend gemonitord worden en dat deze nimmer in gevaar is geweest. Ditzelfde geldt voor het besturingsrisico: er is vastgesteld dat het fonds beschikt over voldoende mogelijkheden voor continuering van bestuur en besluitvorming in geval een deel van het bestuur hiertoe niet in staat is. Ook het liquiditeitsrisico heeft zich nauwelijks gemanifesteerd: de premiestroom is stabiel gebleven en het betalingsgedrag van de aangesloten werkgevers is opvallend goed gebleven; daarnaast is er in de beleggingen ook geen liquiditeitsprobleem ontstaan.

Met de herziening van het risicobeleid in 2021 zal ook het risicodashboard inhoudelijk wijzigen. De geïdentificeerde dan wel te identificeren risico's vormen ook de leidraad voor de uitvoering van risk self-assessments door het bestuur. Belangrijke onderwerpen c.q. ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op het fonds en/of zijn deelnemers worden dan per geïdentificeerd risico ingeschat wat de gevolgen (kunnen) zijn in geval de ontwikkeling zich direct zou voordoen dan wel of het onderhavige onderwerp direct geïmplementeerd moet worden. Het gestandaardiseerde format voor een risk self-assessment geeft het bestuur een goed handvat om gestructureerd te bepalen welke beheersingsmaatregelen er nodig zijn ter zake ontwikkelingen en onderwerpen die (gaan) spelen bij het fonds. Vervolgens kan aan de opzet, het bestaan en de werking van deze beheersmaatregelen gewerkt worden.

1.13.5 IT-risico's

Aangezien bijna alle processen een IT-component kennen en StiPP nagenoeg alle werkzaamheden heeft uitbesteed, is de beheersing van IT-risico's van eminent belang en ingebed in de relatie met de aanbestedingspartijen van StiPP. Naast het aanbestedingsbeleid heeft StiPP hiervoor een separaat IT-beleid vastgesteld, waaraan de aanbestedingspartijen moeten voldoen. Vanzelfsprekend is in dit beleid opgenomen hoe bijvoorbeeld beveiliging van gegevens, bedrijfszekerheid en -continuïteit, back-upprocedures en uitwijkmogelijkheden vormgegeven worden.

Aan de hand van een op basis van de bekende Cobit-normering opgestelde IT-checklist bevroegt StiPP jaarlijks de aanbestedingspartijen naar de mate waarin ze voldoen aan het IT-beleid van StiPP. Hiermee inventariseert StiPP feitelijk de IT-risico's van het fonds en stemt het met de aanbestedingspartijen af hoe de risico's gemitigeerd kunnen worden. Over deze risicomitigatie wordt gerapporteerd in het risicodashboard.

1.13.6 Integriteitsrisico's

Integriteitsrisico's vormen een bijzondere risicocategorie. Ze kunnen mogelijk schade aan de reputatie, de missie of de doelstellingen van het fonds bewerkstelligen en zijn gelegen in manifestaties van niet-inteiger of onethisch handelen dan wel gedragingen van het fonds, het bestuur en/of medewerkers van betrokken aanbestedingspartijen. Manifestaties die logischerwijs afgezet worden tegen wettelijke normen, maatschappelijke opvattingen en door StiPP zelf opgestelde normen. Deze laatste uit zich onder andere in het integriteitsbeleid van het fonds. Ook de incidenten- en klokkenluidersregeling, de gedragscode en het geschiktheidsbeleid plus opleidingsplan zijn instrumenten om de integriteitsrisico's te beheersen. Daarnaast zijn in het aanbestedingsbeleid eisen opgenomen waaraan aanbestedingspartijen ten aanzien van integriteit moeten voldoen.

De identificatie, analyse en beoordeling van integriteitsrisico's vindt periodiek plaats aan de hand van de systematische integriteitsrisicoanalyse, de SIRA. Hierin wordt aan de hand van scenarioanalyse bepaald in hoeverre risico's op onder meer het gebied van cybercrime, fraude, belangenverstremgeling, benadeling van derden, voorwetenschap en terrorismefinanciering gelopen worden.

In 2020 is de SIRA opnieuw uitgevoerd. Het bestuur is hierbij begeleid en geadviseerd door HVGLaw, de compliance officer van het fonds. Hierbij is vastgesteld dat het risicoprofiel van alle geïdentificeerde integriteitsrisico's 'acceptabel' of 'toelaatbaar' zijn.

1.14 StiPP in 2021

Eind 2020 zijn door het bestuur onderstaande speerpunten voor 2021 besproken en vastgesteld. Deze komen voort uit de analyse van de ontwikkelingen in de omgeving van het fonds en bij StiPP zelf.

Toekomst van de StiPP-pensioenregeling en de wijzigingen op kortere termijn

In december 2020 is het wetsvoorstel Wet toekomst pensioenen gepubliceerd. Deze nieuwe wet- en regelgeving zal op korte c.q. middellange termijn leiden tot aanpassing van de pensioenregeling. Ook andere nieuw te verwachten pensioenwetgeving zal leiden tot aanpassingen, denk hierbij aan de wetgeving rondom pensioenverdeling bij scheiding en het uitkeren van een bedrag ineens op de pensioendatum (de zogeheten 'lumpsum'). Ook wordt een verkorting van de wachttijd verwacht. Het bestuur zal alle ontwikkelingen en besluiten van sociale partners nauwlettend volgen en sociale partners, desgewenst, van de nodige inhoudelijke input voorzien.

Vermogensbeheer, beleggingsbeleid en financiële opzet

Voor het vermogensbeheer staat de afronding van het mitigatietraject van het on-site beleggingsonderzoek van DNB, hoog op de agenda in 2021. Denk daarbij aan de wijziging van de invulling van de sleutelfunctie risicobeheer en de versterking van de regierol van het bestuur in het RAM-proces. In 2021 staat daarnaast de driejaarlijkse ALM-studie gepland, waarbij de beleggingsstrategie van StiPP zal worden getoetst aan de hand van scenario-analyse op basis van actuele economische gegevens en de portefeuillestructuur van StiPP. Daarbij zullen ook klimaatscenario's geanalyseerd worden. Bovendien is de implementatie van het nieuwe MVB-beleid een speerpunt in 2021; hierbij zal stapsgewijs de beleggingsportefeuille worden ingericht volgens de uitgangspunten van het vernieuwde MVB-beleid, zoals dat in 2020 is vastgesteld. Tenslotte zal reductie van vermogensbeheerkosten bijzondere aandacht krijgen, waarbij streefwaardes voor maxima van de beheer- en transactiekosten zullen worden vastgesteld.

Pensioenbeleid en -uitvoering

In 2021 zullen twee onderwerpen bijzondere aandacht krijgen ten aanzien van pensioenbeleid en -uitvoering. In de eerste plaats zal door het bestuur met de pensioenuitvoeringsorganisatie PGGM een strategie worden opgesteld die leidt tot meer innovatieve toepassingen ter realisatie van de doelstelling van kostenverlaging. Digitalisering en *straight through processing (STP)* in de pensioenadministratie zijn daarbij de belangrijkste instrumenten.

In de tweede plaats zal de bulkverwerking van automatische waardeoverdrachten van kleine pensioenen worden opgestart. Dit betreft de pensioenkapitalen van deelnemers die vóór 2018 uit dienst zijn getreden en een klein pensioen bij StiPP hebben staan. Deze kleine pensioenen zullen, indien de deelnemer bij een andere pensioenuitvoerder in Nederland actief pensioen opbouwt in 2021 en 2022 fasegewijs worden overgedragen. De voorbereidingen van dit proces zijn reeds geruime tijd geleden getroffen en waren per ultimo 2020 nagenoeg afgerond. De verwachting is dat StiPP hiermee tienduizenden pensioenen zal overdragen.

Uitbesteding en IT

De speerpunten voor de uitbesteding en IT voor 2021 hangen nauw samen met de speerpunten voor pensioenbeleid en -uitvoering, zoals beschreven in bovenstaande paragraaf. De toekomst van StiPP met pensioenuitvoeringsorganisatie PGGM staat hoog op de agenda, waarbij enerzijds de jaarlijkse evaluaties en anderzijds de toekomstvisie en strategie voor de pensioenuitvoering, onderwerpen zullen zijn. StiPP is in overleg met PGGM en zal in 2021 voorbereidende besluiten nemen met betrekking tot de toekomstige pensioenuitvoering.

Een tweede speerpunt betreft datamanagement, c.q. de toenemende aandacht voor het verbeteren van datakwaliteit en -veiligheid, alsmede het ontwikkelen van het gebruik van data-analyse. Aangezien StiPP zeer veel deelnemers heeft, een grote omloopsnelheid in het deelnemersbestand kent en dientengevolge zeer veel mutaties heeft, zijn de belangen van goed datamanagement groot. Innovatieve technologie dient daarom te worden ingezet om het datamanagement beter vorm te geven, maar ook de inrichting van beheersprocessen en de verantwoording zullen extra aandacht krijgen.

Risicomanagement

In 2021 zal bijzondere aandacht uit gaan naar de vaststelling van *risk beliefs* en de risicobereidheid. Bovendien zullen de (top)risico's aan een herijking worden onderworpen en zullen de beheersmaatregelen worden geactualiseerd. Dit alles tezamen zal worden vastgelegd in een herzien risicobeleid.

Ook zal in 2021 een eigenrisicobeoordeling (ERB) worden uitgevoerd, conform de bepalingen van IORP II.

2. Toezicht en medezeggenschap

2.1 Verslag van het niet-uitvoerende bestuur (NUB)

Werkwijze

StiPP kent een omgekeerd gemengd bestuursmodel. Het algemeen bestuur bestaat uit tien natuurlijke personen, te weten zeven niet-uitvoerende bestuursleden (waaronder de onafhankelijk voorzitter) en drie uitvoerende bestuursleden. Het fonds kent voorts een verantwoordingsorgaan, drie sleutelfunctiehouders en een auditcommissie.

Het niet-uitvoerend bestuur van StiPP legt jaarlijks verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van bevoegdheden. Daarnaast legt het niet-uitvoerend bestuur haar bevindingen over de toezichtthema's over het afgelopen boekjaar vast.

Het toezichtskader van het niet-uitvoerend bestuur wordt bepaald door de wetgeving, de Code pensioenfondsen, de statuten en de reglementen van het fonds. De toezichtthema's van DNB en de VITP Toezichtcode geven richting aan de wijze waarop het niet-uitvoerend bestuur zijn taak als intern toezichthouder invult. Het niet-uitvoerend bestuur heeft op basis van het voorgaande een toezichtsplan voor 2020 opgesteld. In het toezichtsplan zijn toezichtsthema's benoemd. Het niet-uitvoerend bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. Per toezichtsthema heeft het niet-uitvoerend bestuur, voor zover mogelijk, een norm benoemd, zijn bevindingen verwoord en zijn eventuele aanbevelingen gedaan.

Bestuur

In de vergaderingen van het algemeen bestuur zijn pensioenuitvoering, risicomanagement en vermogensbeheer vaste onderwerpen. Vastgesteld wordt dat aan deze belangrijke aandachtsgebieden op een degelijke en beheerste wijze invulling wordt gegeven.

Voor onderwerpen die meer diepgang en een bredere discussie behoeven trekt het algemeen bestuur meer tijd uit, niet alleen binnen een vergadering maar ook in opeenvolgende vergaderingen. Onderwerpen (die zich daar voor lenen) worden goed en uitgebreid bediscussieerd en door hoor en wederhoor wordt een bepaalde consensus bereikt op basis van argumentatie. De individuele leden willen en kunnen zich laten overtuigen door andere leden van het algemeen bestuur. Zowel in het algemeen bestuur als in het verantwoordingsorgaan zijn de diverse aandachtsgebieden op basis van kennis adequaat gespreid over de leden. Leden van beide gremia volgen diverse opleidingen en trainingen en wonen seminars en themasessies bij.

Ondanks de coronacrisis heeft het uitvoerend bestuur bijna het hele jaarplan afgerond gekregen dan wel alle onderwerpen zonder noemenswaardige belemmerende vertraging verder kunnen brengen. De positie van het uitvoerend bestuur is versterkt en het vertrouwen in het uitvoerend bestuur is verder toegenomen.

In algemene zin is de vergaderdruk enigszins afgenomen ten opzichte van vorig jaar. Niet alleen het aantal vergaderingen is iets lager, maar door Corona lijkt er efficiënter vergaderd te worden. Daarnaast is de kwaliteit van de wijze waarop bestuursondersteuning de rol uitoefent aanmerkelijk verbeterd.

Het bestuur onderhoudt een goede relatie met de sociale partners, het verantwoordingsorgaan, de toezichthouders en de uitvoerders. Het uitvoerend bestuur en de onafhankelijk voorzitter hebben voldoende direct contact met de genoemde stakeholders.

PGGM

Het uitvoerend bestuur en de onafhankelijk voorzitter hebben in 2020 verdiepende gesprekken gevoerd met de pensioenuitvoerder PGGM over de toekomstbestendigheid van de relatie. PGGM heeft eerder aangegeven de strategie te wijzigen en zich meer te richten op zorg gerelateerde klanten.

Verplichtstelling

Per 1 januari 2021 is de verplichtstelling van StiPP gewijzigd. Payrollwerknemers bouwen vanaf deze datum geen pensioen meer op bij StiPP. Payrollwerkgevers dienen op grond van de wet een adequate pensioenregeling te treffen voor hun payrollwerknemers. In 2020 is de wijziging van de verplichtstelling op een projectmatige en gestructureerde wijze succesvol doorgevoerd.

Missie, visie, strategie

In verband met Covid-19 is de herbeoordeling van de missie, visie en strategie (en de beleidsonderdelen die daarop volgen, zoals herijking risicoraamwerk) uitgesteld. Een eerste verkennende sessie heeft evenwel plaatsgevonden. Aangezien dit onderwerp zich niet goed leent voor onlineoverleg, is een tweede sessie over dit onderwerp uitgesteld in verband met verscherpte coronaregels.

Pensioenakkoord

De gevolgen van het pensioenakkoord voor StiPP zijn in beeld gebracht door het uitvoerend bestuur en zijn besproken binnen het algemeen bestuur. Sociale partners zijn middels een brief geïnformeerd over de onderwerpen waarover zij besluiten moeten nemen ten aanzien van het pensioenakkoord. Voor StiPP lijken de gevolgen van het pensioenakkoord redelijk overzichtelijk. Dit onderwerp zal in 2021 verder plaats krijgen, waarbij nauw contact met sociale partners van groot belang is.

Belangrijk onderdeel van het pensioenakkoord is de verkorting van de wachttijd. De (voorbereidings) werkzaamheden voor de implementatie zijn beheerst verlopen. Het is nu wachten op sociale partners welke wachttijd zij overeenkomen.

Naleving Code Pensioenfondsen

In 2018 is er een nieuwe versie van de Code verschenen. De normen zijn gegroepeerd onder acht thema's en zijn door het niet-uitvoerend bestuur betrokken in het toezicht. Het algemeen bestuur heeft vastgelegd in welke mate aan de normen wordt voldaan. Het niet-uitvoerend bestuur stelt vast dat deze inventarisatie gedegen is en dat de kwaliteit van de verantwoording op orde is. Het niet-uitvoerend bestuur kan zich vinden in de conclusies ten aanzien van de naleving van de Code Pensioenfondsen en de wijze waarop het fonds de Code hanteert bij de bepaling en uitvoering van het beleid.

Transparante en begrijpelijke communicatie

Het communicatiejaarplan 2020 geeft opvolging aan het communicatiekader 2020–2022. Op de kwalitatieve focusdoelen uit het communicatiejaarplan zijn naar het oordeel van het niet-uitvoerend bestuur goede resultaten behaald. Ook de kwantitatieve doelen zijn grotendeels gerealiseerd. De kwantitatieve doelen die niet zijn behaald, worden deels veroorzaakt door veranderende omstandigheden. Een voorbeeld hiervan is afkoop. Afkoop vindt veel minder plaats dan voorheen, waardoor minder bezoekers de website bezoeken en kwantitatieve doelen op dit punt niet zijn behaald. Het is goed om de communicatiedoelen tegen het licht van de veranderende omstandigheden te houden en te beoordelen in hoeverre deze nog opportuun zijn.

Cultuur en gedrag

Binnen het fonds bestaat duidelijk aandacht voor cultuur en gedrag. Naast een gedragscode die periodiek besproken wordt en onder de aandacht wordt gebracht wordt een open cultuur nagestreefd en behaald. Dit uit zich onder meer in de openheid van de discussies aan de bestuurstafel.

Evenwichtige belangenafweging

Het niet-uitvoerend bestuur constateert evenals vorig jaar dat, hoewel het algemeen bestuur bij elk bespreekpunt waar dit aan de orde is, stilstaat bij evenwichtige belangenafweging, dit niet altijd expliciet is terug te zien in de verslaglegging. Het bestuur moet kunnen verantwoorden waarom bepaalde keuzes en afwegingen zijn gemaakt. Het bestuur moet zich bewust blijven van het belang van verslaglegging op dit punt.

Tot slot

Het jaar 2020 gaat herinnerd worden als een zeer bijzonder jaar. Vanaf maart 2020 werkte vrijwel iedereen 'vanuit huis'. En hoewel voor iedereen de 'thuisituatie' een andere is, met vaak een geheel eigen dynamiek, heeft het niet-uitvoerend bestuur geen negatieve effecten op de voortgang van werkzaamheden gezien. De inzet van alle bij StiPP betrokkenen bleef onverminderd doorgaan. Het niet-uitvoerend bestuur bedankt alle betrokkenen daarvoor.

2.2 Verslag van het verantwoordingsorgaan

Algemeen

In dit verslag spreekt het verantwoordingsorgaan (hierna VO) zijn oordeel uit over het gevoerde beleid van het algemeen bestuur (hierna AB), de wijze waarop het is uitgevoerd en de keuzes voor de toekomst. Het VO baseert zijn oordeel op het jaarverslag van het fonds, de jaarrekening en overige informatie, waaronder de bevindingen van het niet-uitvoerend bestuur (hierna NUB).

Het VO monitort voortdurend het functioneren van het fonds. Deelnemers, gepensioneerden en werkgevers moeten er vertrouwen in hebben dat het fonds het toevertrouwde geld goed beheert en de belangen van alle betrokkenen evenwichtig afweegt.

Samenstelling

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit zeven leden; vier leden vertegenwoordigen de deelnemers, één lid vertegenwoordigt de pensioengerechtigden en twee leden vertegenwoordigen de werkgevers. Alle leden van het VO voldoen aan de in de profielschets vastgelegde algemene eisen en deskundigheid. Het VO veranderde in 2020 niet van samenstelling.

Vergaderfrequentie, -orde en afstemming met andere gremia

Het VO heeft in 2020 vijf keer vergaderd, waaronder één keer met het NUB. Eén vergadering stond volledig in het teken van het opstellen van een werkplan en het invulling geven aan de normenkaders. De geplande vergadering in maart is in verband met de COVID-19 pandemie vervallen. Het VO is aanwezig geweest bij de bespreking van het jaarwerk en heeft deelgenomen aan een bestuurlijke themasessie vermogensbeheer over China. Bij één vergadering was de onafhankelijke voorzitter aanwezig voor een toelichting op de actualiteiten. Daarnaast zijn twee leden van het uitvoerend bestuur (UB) aangeschoven ten behoeve een nadere toelichting op ontwikkelingen en adviesaanvragen.

Geen enkel lid van het VO is frequent afwezig geweest bij de vergaderingen van het VO. Als leden afwezig waren, leverden zij voor de vergadering hun inbreng aan bij de voorzitter.

Werkwijze en toezichtsthema's 2020 VO

Uit de zelfevaluatie over 2019 en uit de opleiding die het VO in 2019 volgde over de wijze van toetsen en oordelen door verantwoordingsorganen is als verbeterpunt naar voren gekomen om te gaan werken met een portefeuillevverdeling binnen het VO. Eind 2019 zijn de portefeuillehouders voor de verschillende aandachtsgebieden benoemd. Voor 2020 heeft het VO een werkplan opgesteld en focus aangebracht middels normenkaders, waarin per norm een oordeel voldoende dan wel onvoldoende wordt afgegeven. Voor 2020 heeft het VO zich gericht op de volgende thema's:

Thema Governance

Norm: StiPP voldoet aan de gedragscode in overeenstemming met de Code Pensioenfondsen op het gebied van compliance, diversiteit en deskundigheid van het bestuur.

Oordeel: Voldoet aan de norm.

Als aandachtspunt geeft het VO mee om bij toekomstige benoemingen rekening te houden met diversiteit op andere gronden.

Norm: Overleg van het UB met het NUB vindt conform reglementen en statuten regelmatig plaats.

Oordeel: Voldoet aan de norm.

De vergaderingen van het UB met het NUB vinden plaats overeenkomstig reglementen en statuten.

Norm: De informatievoorziening is adequaat conform afspraken, reglementen en statuten.

Oordeel: Voldoet aan de norm.

Middels het bestuurdersportaal heeft het VO toegang tot onder andere de rapportages en de juridische en beleidsdocumenten van het fonds. Het AB deelde daarnaast de agenda's en notulen van haar vergaderingen.

Het VO heeft aandacht gevraagd voor de inhoudelijke toelichting van het AB op adviesaanvragen/thema's. De toelichting wordt veel mondeling ter vergadering gegeven. Het VO zou graag meer toelichting voorafgaand aan de vergadering ontvangen.

Bij het uitbreken van de COVID-19 pandemie is het VO wekelijks geïnformeerd over alle relevante ontwikkelingen.

Norm: Adviesaanvragen worden tijdig en volledig ingediend.

Oordeel: Voldoet wel / niet aan de norm.

Adviesaanvragen worden vaak in een laat stadium bij het VO ingediend. In de adviesaanvragen ontbreekt soms een meer uitgebreide onderbouwing van het AB. Hierdoor kan het VO niet in alle gevallen oordelen of de overwegingen van het AB in voldoende mate zijn meegenomen. Het VO beveelt aan om een toelichting met overwegingen op het traject voorafgaand aan de besluitvorming op te nemen in de adviesaanvraag.

Thema: Beleggingen

Norm: Het beleggingsbeleid is een goede vertaling van de door deelnemers gewenste risicohouding alsmede van de wensen van deelnemers en maatschappij op het gebied van ESG-doelen.

Oordeel: Voldoet aan de norm.

Periodiek wordt de risicohouding uitgevraagd bij de deelnemers. Op basis hiervan wordt de assetallocatie bepaald. Daarnaast toetst ook DNB op ESG-beleid en doelen. Het VO is van mening dat het beleid een goede vertaling is van de gewenste risicohouding.

Norm: Zowel opstellen, uitvoeren als evalueren van beleggingsbeleid gebeurt op een transparante manier waarbij alle relevante gremia (VO, AB, sociale partners) en deelnemers voldoende worden betrokken.

Oordeel: Voldoet aan de norm.

Het VO benadrukt hierbij het belang van het betrekken van deelnemers en sociale partners.

Norm: Complexe, speculatieve en/of illiquide beleggingen krijgen voldoende aandacht en er wordt regelmatig geverifieerd of deze beleggingen passen bij het kennisniveau in relevante gremia.

Oordeel: Voldoet aan de norm.

Er komt steeds meer aandacht voor speculatieve en / of illiquide beleggingen. Om te zorgen dat deze beleggingen passen bij het kennisniveau van de gremia zijn presentaties gegeven o.a. over private equity. Daarnaast worden deze categorieën toegelicht in de rapportages van KCM. Ook de risico's worden duidelijk beschreven in de rapportages.

Thema: Toekomstige wet- en regelgeving

Norm: Het bestuur heeft adequaat gehandeld naar aanleiding van de aanpassingen vanuit de Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB)

Oordeel: Voldoet aan de norm.

De wijzigingen naar aanleiding van de WAB zijn adequaat opgepakt door het bestuur. Een en ander leest het VO terug in de positieve berichtgeving in de notulen van het AB. Ook werkgevers zijn tijdig en adequaat geïnformeerd.

Norm: Het bestuur anticipeert tijdig en adequaat op verwachte wijzigingen ingevolge het Pensioenakkoord.

Oordeel: voldoet aan de norm

Het VO is van mening dat dit belangrijke ontwikkelingen betreft met veel impact op de pensioenregelingen bij StiPP. Ten aanzien van de verkorting van de wachttijd voor het pensioen zijn tijdig en adequaat voorbereidingen getroffen. Hiertoe zijn diverse scenario's uitgewerkt. Daarnaast heeft het AB een actieve houding richting sociale partners.

Voor wat betreft de Wet Verbeterde Premiereregeling voldoet StiPP hier voor het grootste deel al aan. Het fonds is derhalve voorbereid. Inzake het nabestaanden-pensioen geldt dat eventuele aanpassing wordt uitgesteld en zal worden opgepakt in combinatie met de wijzigingen ingevolge het Pensioenakkoord. Het bestuur heeft zich al gebogen over eventuele consequenties met betrekking tot de Basisregeling.

Thema: Uitbestedingsbeleid

Norm: Er is een vastgesteld uitbestedingsbeleid en de uitbestedingsactiviteiten worden conform afspraak uitgevoerd en getoetst door het bestuur.

Oordeel: Voldoet aan de norm.

Er is een vastgesteld uitbestedingsbeleid en er vindt evaluatie van de betreffende partijen plaats. Met betrekking tot de uitbestedingsketen van het Risico Afbouw Model (RAM) heeft DNB in een beleggingsonderzoek enkele bevindingen gedaan. Deze zijn door het AB adequaat opgelost.

Pensioenuitvoerder PGGM heeft een klanttevredenheidsonderzoek gedaan bij StiPP. De tevredenheid van StiPP over deze uitbestedingspartij is gestegen.

Thema: Financieel

Norm: Juist verantwoording afleggen over gevoerde financiële beleid.

Oordeel: Voldoet aan de norm.

Het VO wordt goed meegenomen in het financiële proces. Het VO heeft inzage in alle relevante rapportages en vragen hierover zijn afdoende beantwoord. Inzake het jaarwerk is geconstateerd dat alle aanbevelingen van de externe accountant en de certificerende actuaire uit 2019 zijn opgevolgd. Het VO is aanwezig geweest bij

het technisch overleg van het jaarwerk en het VO heeft de concept jaarrekening, het concept jaarverslag 2020 en de bevindingen van de externe accountant en de certificerend actuaris besproken in haar vergadering van 26 mei 2021. Verder vindt ieder kwartaal een overleg plaats van (de portefeuillehouders van) het VO met het verantwoordelijk lid van het UB.

Aanbeveling: Het VO vraagt aandacht voor de aansluiting van de rapportages van de verschillende partijen op elkaar en op het jaarwerk. Door het hanteren van verschillende definities en bronnen sluiten de cijfers niet altijd op elkaar aan.

Norm: Op basis van de beschikbare premie stelt het bestuur op prudente wijze de opslagen in de premie en de kostendeekkende premie vast.

Oordeel: Voldoet aan de norm.

Ieder jaar wordt bekeken of de huidige premie prudent is vastgesteld. De premienotitie wordt jaarlijks voorgelegd aan het VO. Dit proces is goed onder controle. Er zijn op verzoek van het bestuur drie scenario's uitgewerkt om te eventuele fluctuaties in de premie te kunnen beoordelen.

Norm: Risicomanagement is een essentieel onderdeel van de pensioenfondsstrategie. Het doel is het identificeren en mitigeren van risico's met een negatieve impact op het realiseren van de strategische en financiële doelstellingen van het pensioenfonds.

Oordeel: Voldoet aan de norm.

Belangrijke risico's zijn gelegen in de begroting en de premiestelling. De adviserend actuaris heeft hiertoe analyses uitgevoerd. Voor wat betreft de oordeelsvorming ten aanzien van risico-management zal voor 2021 meer aange-sloten worden bij de prioriteiten van het AB. Over 2020 wordt geconstateerd dat het risicomanagement voldoende onder controle is. Behalve de COVID-19 pandemie hebben zich geen bijzonderheden voorgedaan.

Thema: Communicatie

Norm: Het bestuur heeft een duidelijk en helder meerjarig communicatiekader vastgesteld met als uitgangspunten voor communicatie: transparant en helder, begrijpelijk en tijdig, integer en relevant.

Oordeel: Voldoet aan de norm.

Het communicatiekader is helder en duidelijk opgesteld. Hierbij is voortdurend aandacht voor de kosten in relatie tot de resultaten die StiPP wenst te behalen.

Norm: Jaarlijks worden communicatiethema's en campagnes bepaald waar in aanvulling op de focusdoelstelling aandacht aan wordt besteed.

Oordeel: voldoet aan de norm.

De communicatiethema's en campagnes krijgen veel aandacht van het bestuur en PGGM. Verbeterpunt is gelegen in de controleerbaarheid van de afspraken. Deze kunnen meer expliciet (SMART) worden geformuleerd.

Norm: Het communicatiekader is door PGGM uitgewerkt in een communicatiejaarplan en het bestuur bewaakt de uitvoering en de effectiviteit van de communicatiemiddelen periodiek.

Oordeel: Voldoet aan de norm.

De kwartaalrapportages zijn duidelijk en een goed middel om de voortgang te monitoren.

Norm: Er is een adequate en duidelijke klachten- en geschillenregeling. De klachten worden adequaat en tijdig afgehandeld.

Oordeel: Voldoet aan de norm.

Er is een klachten- en geschillenregeling. Ten behoeve van de begrijpelijkheid zal deze regeling in 2021 worden herzien. Op aangeven van de Ombudsman Pensioenen is de vindbaarheid van de klachten- en geschillenregeling op de website verbeterd. Het VO is hierbij geraadpleegd.

Aanbevelingen

- Met het oog op de vele veranderingen die in de komende jaren op pensioengebied zullen plaatsvinden vraagt het VO aandacht voor de prioriteitsstelling en budgettering op het gebied van communicatie.
- Het VO benadrukt het belang van verstrekken van de juiste deelnemergegevens door de werkgever direct bij aanvang deelneming. Hiervoor kan StiPP ook aandacht vragen bij de werkgever en de deelnemer.

Adviesaanvragen

Het AB heeft in 2020 de volgende adviesaanvragen aan het VO voorgelegd:

- Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Hoewel de besluitvorming inzake het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB-beleid) niet valt onder de besluiten die conform artikel 21, lid 1 sub a en b. van het reglement van het VO onderworpen zijn aan het advies van het VO, heeft het AB aangegeven de aanpassing van dit beleid graag aan het VO voor te willen leggen. Het VO heeft positief geadviseerd.

Het MVB-beleid vormt een integraal element van het beleggingsbeleid. Dit uitgangspunt is vastgelegd in de verklaring beleggingsbeginselen en investment beliefs van het strategisch beleggingsbeleid van StiPP 2019–2021. In 2018 is een begin gemaakt met het MVB beleid en vastgelegd in het document ESG beleid StiPP. In vervolg op het ESG beleidsdocument van 2018 beoogt StiPP een hoger ambitieniveau na te streven, mede op basis van het risicobereidheidsonderzoek van 2019 onder StiPP deelnemers. De belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het huidige MVB-beleid hebben betrekking op de zogenoemde Sustainable Development Goals (SDG's) die de VN Global compact specificeert in haar lange termijn ambities en doelstellingen voor bedrijven, overheid en beleggers.

- Premiestelling 2021

Voor de Basisregeling zal de premie ongewijzigd blijven op 2,6% en voor de Plusregeling blijft de doorsneepremie ongewijzigd 12% van het salaris.

Het VO heeft positief geadviseerd ten aanzien van de benoemde samenstelling van de premies met de diverse opslagen voor het jaar 2021. De gestelde vragen van het VO zijn voldoende beantwoord. De nog openstaande vragen (met name over de begroting van de kosten) waren na de toelichting geen belemmering om een positief advies te geven. Het VO heeft bij het advies rekening gehouden met onderstaande argumenten:

- de benodigde premie is toereikend voor zowel de Basis- als Plusregeling;
 - voor de beschikbare premiestaffel van de Plusregeling wordt in 2021 de fiscaal maximale staffel behorende bij een opbouwpercentage van 1,788% als basis genomen;
 - de in acht genomen prudentie bij het bepalen van de kostenopslagen en gehanteerde uitgangspunten voor de drie scenario's bij het bepalen van de verwachte premieontvangsten 2021.
- Adviesaanvraag Communicatiejaarplan 2021

Het VO heeft een positief advies afgegeven voor het communicatiejaarplan van 2021.

Het communicatiejaarplan is opgesteld vanuit het communicatiekader 2020–2022 en de ontwikkelingen en realisaties in 2020. De kwalitatief en kwantitatief genoemde doelstellingen in het jaarplan 2021 zijn een (logische) voortzetting van het jaarplan van 2020. Het VO heeft geconstateerd dat de kwantitatieve doelstellingen voor 2021 vrijwel dezelfde zijn als die in 2020, terwijl verwacht mag worden dat het bestuur in 2021 meer wil bereiken dan in het jaar daarvoor.

Het VO vindt het positief dat in 2021 ruim aandacht zal zijn voor de communicatie voor nieuwe wet- en regelgeving en beseft dat die grote invloed zal hebben voor alle communicatiemiddelen. Het VO onderschrijft het belang van de drie nieuwe onderdelen in het communicatiejaarplan 2021, te weten: een onderzoek naar een digitaal pensioenoverzicht voor deelnemers, een onderzoek naar digitale zelfbediening van waardeoverdracht en het opstellen van een plan van aanpak voor communicatie met deelnemers woonachtig in het buitenland, waaronder een gerichte actie naar niet-opgenomen pensioenen.

Ruim een kwart van de deelnemers van StiPP woont in het buitenland. Het VO vindt het goed dat er voor buitenlandse en met name Poolse deelnemers specifieke communicatie aandacht is. Het VO heeft hierbij aangegeven te pleiten voor een groter budget voor communicatie met deelnemers in het buitenland dat ook meer recht doet aan de financiële bijdrage van deze groep.

Tot slot heeft het VO aangegeven in 2021 in de communicatie graag extra aandacht te vragen voor het communiceren over de kenmerken van een beschikbare premiereregeling zoals het tonen van participatiewaarden en het aankopen van een pensioenuitkering op pensioendatum, waarbij een relatie wordt gelegd met inkoopstarieven.

Door met name de aandacht die nieuwe wet- en regelgeving moet krijgen in 2021 heeft het VO de toereikendheid van het beschikbare budget voor communicatie als aandachtspunt benoemd.

- Profielschets niet-uitvoerend bestuurder

In verband met een be- en herbenoeming binnen het NUB is de profielschets van het niet-uitvoerend bestuurslid ter advisering voorgelegd. De doorgevoerde wijzigingen waren vooral tekstueel van aard. Bij de eisen voor een NUB-er zijn geen wijzigingen beschreven. Het VO heeft een positief advies afgegeven.

Eindoordeel

Het VO spreekt zijn waardering uit voor de inspanningen en gemaakte beleidskeuzes en geeft een positief eindoordeel over het handelen van het bestuur in 2020 en de wijze waarop het bestuur daarbij de betrokken belangen evenwichtig heeft afgewogen. Een en ander in het bijzonder gezien de situatie in verband met de COVID-19 pandemie. Alle noodzakelijk besluitvorming alsmede de bedrijfsvoering heeft doorgang gevonden. Slechts enkele beleidsmatige onderwerpen zijn uitgesteld en zullen in 2021 alsnog worden opgepakt.

Het VO ervaart de dialoog met het AB als plezierig. Ook buiten de formele vergaderingen om is frequent contact met de individuele bestuursleden. Het VO spreekt zijn waardering uit ten aanzien van de bereidheid van (uitvoerend) bestuursleden om desgewenst op onderwerpen extra toelichting te geven aan het VO in dan wel buiten vergadering.

Zeist, 31 mei 2021

Verantwoordingsorgaan Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten,

R.M. van Norel
Voorzitter

2.3 Reactie algemeen bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft kennis genomen van het verslag van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur bedankt het verantwoordingsorgaan voor de adviezen en aanbevelingen die het aan het bestuur gegeven heeft op verschillende onderwerpen met name ten aanzien van de governance en het communicatiebeleid. Het bestuur heeft de bijdragen van het verantwoordingsorgaan ervaren als een toegevoegde waarde. Hiermee wordt onderstreept dat een goed functionerend verantwoordingsorgaan belangrijk is voor het evenwichtig besturen van het fonds. Ook wordt gewaardeerd dat het verantwoordingsorgaan bij bestuurlijke beleidssessies aanwezig is. Het bestuur ervaart de samenwerking met het verantwoordingsorgaan als prettig en constructief.

De benoemde punten zullen door het bestuur meegenomen worden bij te maken beleidskeuzes en onderwerpen van gesprek blijven in de overleggen met het verantwoordingsorgaan in 2021.

3. Jaarrekening

3.1 Balans per 31 december

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(× €1.000)

	toelichting	2020	2019
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)		
Vastrentende waarden		298.428	211.604
Aandelen		45.150	32.927
Vastgoedbeleggingen		9.820	7.054
Derivaten		147	-
		353.545	251.585
Beleggingen voor risico deelnemers	(2)		
Vastgoedbeleggingen		952.109	860.976
Aandelen		787.997	747.460
Vastrentende waarden		171.384	160.102
Derivaten		2.566	3.986
		1.914.056	1.772.524
Vorderingen en overlopende activa	(3)	56.728	62.100
Overige activa	(4)	13.530	44.522
		2.337.859	2.130.731
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(5)	235.324	196.454
Technische voorzieningen risico fonds	(6)	145.462	106.344
Technische voorziening risico deelnemers	(7)	1.953.211	1.825.604
Overige schulden en overlopende passiva	(8)	3.862	2.329
		2.337.859	2.130.731

3.2 Staat van baten en lasten

(× € 1.000)

		2020	2019
BATEN			
Premiebijdragen risico deelnemers	(9)	297.047	296.668
Beleggingsresultaten risico fonds	(10)	24.864	18.269
Beleggingsresultaten voor risico deelnemers	(11)	84.850	199.249
Overige baten	(12)	75	393
		406.836	514.579
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(13)	28.640	61.131
Pensioenuitvoeringskosten	(14)	16.876	16.328
Mutatie technische voorzieningen risico fonds	(15)		
Inkoop uit kapitaal / pensionering		28.965	7.557
Rente		(369)	(193)
Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en afkopen		(4.746)	(3.588)
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten		(190)	(144)
Ingaan nabestaandenpensioen		6.330	5.445
Wijziging voorziening arbeidsongeschikten		4.308	2
Wijziging marktrente		11.183	9.508
Wijziging actuariële uitgangspunten		(4.725)	-
Overige wijzigingen		(1.638)	(66)
		39.118	18.521
Mutatie technische voorziening risico deelnemers	(16)	127.607	337.670
Saldo overdrachten van rechten	(17)	155.593	46.467
Overige lasten	(18)	132	80
		367.966	480.197
Saldo van baten en lasten		38.870	34.382
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Mutatie algemene reserve		28.971	24.213
Mutatie vereiste buffer over de Technische Voorzieningen		9.899	10.169
		38.870	34.382

3.3 Kasstroomoverzicht

(× € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2020	2019
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	302.533	298.306
Saldo waardeoverdrachten	(155.683)	(46.859)
Betaalde pensioenuitkeringen en afkopen	(27.927)	(63.028)
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	(16.499)	(14.567)
Overige baten en lasten	(57)	313
	102.367	174.165
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	508.458	847.073
Betaald inzake aankopen beleggingen	(657.254)	(1.010.246)
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	30.793	29.979
Saldo overige kasstromen uit hoofde van beleggingsactiviteiten	(13.118)	(7.315)
Betaalde kosten van vermogensbeheer	(2.238)	(1.454)
	(133.359)	(141.963)
Mutatie geldmiddelen	(30.992)	32.202

	2020	2019
Mutatie geldmiddelen		
Geldmiddelen	44.522	12.320
Mutatie geldmiddelen	(30.992)	32.202
Geldmiddelen per 31 december	13.530	44.522

3.4 Algemene toelichting

Inleiding

Het doel van de Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten (hierna 'het fonds'), ingeschreven in het handelsregister onder nummer 34107294, statutair gevestigd te Amsterdam is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden inzake van ouderdom en overlijden. Het fonds geeft invulling aan uitvoering van de verplicht gestelde pensioenregeling in de uitzendbranche. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, het uitvoeringsreglement en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota van het fonds. Het vestigingsadres van het fonds is Noordweg-Noord 150, 3704 JG te Zeist.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2020, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2020.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar.

Algemene grondslagen

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan vastgesteld worden.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 Burgerlijk Wetboek vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden frequent beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Uit de toelichting op de beleggingen voor risico deelnemers blijkt dat voor € 119.823 duizend (6,3%) van de beleggingen van het pensioenfonds de waardering gebaseerd is op nettocontantewaardeberekeningen of andere methode(n) (zie paragraaf 2. Beleggingen voor risico deelnemers). Het maken van de schattingen van de marktwaarde van deze beleggingen vergt in meer of mindere mate oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en modellen. De mate van schattingsonzekerheid die hiermee samenhangt is nader toegelicht in de toelichting op de beleggingen voor risico deelnemers.

Ultimo boekjaar zijn de prognosetafel en de ervaringssterfte gewijzigd. Door overgang van prognosetafel AG2018 naar AG2020 daalden de technische voorzieningen risico fonds met € 2.471 (1,9%). Door overgang van ervaringssterfte StiPP 2018 naar ervaringssterfte StiPP 2020 daalden de technische voorzieningen risico fonds met € 2.254 (1,8%). Het gecombineerde effect was een daling van 3,7% van de technische voorzieningen. De mogelijke impact van Covid 19 is niet meegenomen bij het vaststellen van de prognosetafel AG2020.

Als gevolg van een schattingswijziging zijn de aantallen van de ingegane partnerpensioenen aangepast. Tot en met boekjaar 2019 werden de niet-ingegane partnerpensioenen niet meegenomen bij de aantallen van de ingegane partnerpensioenen. Vanaf boekjaar 2020 worden de niet-ingegane partnerpensioenen wel meegenomen bij de aantallen van de ingegane partnerpensioenen. Dit zijn zowel de nabestaanden voor wie al een nog-niet-ingegaan (risico)partnerpensioen is ingekocht als de nabestaanden van wie het kapitaal nog niet is omgezet in een recht op nabestaandenpensioen. Hierdoor zijn de aantallen gestegen met 935 naar 1.551. De 935 hebben betrekking op een voorziening pensioenverplichtingen ad € 1.961 duizend (incl. het niet-uitgekeerde partnerpensioen) en kapitaal ad € 1.939 duizend, in totaal € 3.900 duizend. Deze technische voorziening, die ultimo 2019 € 3.268 duizend bedroeg, was al opgenomen in de voorziening risico fonds onder de kop 'Technische voorzieningen latent ingegaan partnerpensioen'.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen, e.d. worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

	31-12-2020	31-12-2019
AUD	1,59	1,60
CAD	1,56	1,46
CHF	1,09	1,09
DKK	7,69	7,47
GBP	0,89	0,85
HKD	9,09	8,75
JPY	100,00	121,95
NOK	10,00	9,86
SEK	10,00	10,51
SGD	1,61	1,51
USD	1,22	1,12

Specifieke grondslagen

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Beleggingen voor risico fonds en risico deelnemers

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva alsmede liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Beleggingen voor risico fonds en beleggingen voor risico deelnemers worden op dezelfde wijze gewaardeerd.

Reële waarde

De beleggingen van het fonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Voor financiële instrumenten zoals beleggingsvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat de geschatte actuele waarden van financiële instrumenten derhalve inherent onderhevig zijn aan onzekerheden en waardeoordelen ten aanzien van volatiliteit, rentestand en kasstromen. Deze schattingen zijn momentopnames, gebaseerd op de marktomstandigheden en de op dat moment beschikbare informatie.

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde vastgoedfondsen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de beurskoers per balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Van ter beurse genoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet ter beurse genoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Van ter beurse genoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet ter beurse genoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert. Deze waarde wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen (rente, aflossingen en verwachte boeterente bij vervroegde aflossingen) contant te maken op basis van geldende markrente, waarin opgenomen een opslag voor debiteurenrisico en liquiditeitsrisico.

Deposito's en vorderingen op banken worden gewaardeerd op nominale waarde.

De reële waarde van participaties in beleggingsfondsen die beleggen in hypothecaire leningen is berekend door middel van de "discounted cash flow"-methode (hierna: DCF-model). Bij de waardeberekening is uitgegaan van een aantal parameters c.q. veronderstellingen met betrekking tot de disconteringsvoet en de verwachte kasstroom. De disconteringsvoet bestaat uit een basisrente gelijk aan de euroswapcurve plus opslagen voor type onderpand, soort financiering en risicocategorie. De verwachte kasstroom is de te ontvangen rente en aflossing op basis van het gewogen gemiddelde moment van ontvangst inclusief het vervroegd aflossingsrisico. De gehanteerde parameters in het DCF-model zijn ultimo boekjaar geactualiseerd.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemeen

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de technische voorzieningen voor risico van het fonds en risico deelnemers, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Vereiste buffer over de Technische Voorzieningen

De benodigde buffer wordt berekend met inachtneming van de regels voor het vereist eigen vermogen als bedoeld in de Pensioenwet. Hierbij heeft het fonds gekozen voor de standaardmethode als bedoeld in het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. De minimum buffer Technische Voorzieningen wordt berekend volgens de regels voor het minimaal vereist eigen vermogen als bedoeld in de Pensioenwet. Hierbij heeft het fonds er eenvoudigheidshalve voor gekozen de minimum buffer Technische Voorzieningen te stellen op 4% van de Technische voorzieningen risico fonds.

Algemene reserve

Deze reserve is dat deel van het vermogen dat resteert nadat via de resultaatbestemming de Vereiste buffer over de Technische Voorzieningen op het gewenste niveau is gebracht. Er is geen sprake van een maximering van de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico fonds

De technische voorzieningen voor risico fonds worden gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag) toezeggingen.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank (DNB) gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de technische voorzieningen voor risico fonds is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Pensioenaanspraken en -rechten worden niet geïndexeerd.

Bij de berekening van de technische voorzieningen wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met arbeidsongeschiktheid op basis van de contante waarde van de vrijgestelde premie wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van prudente grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2020:

Overlevingstafels

Bij het waarden van de technische voorzieningen is uitgegaan van de sterftekansen uit de Prognosetafel AG2020, zoals gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap, met als startjaar 2021. De algemene sterftekansen die volgen uit de tafel worden voor het fonds gecorrigeerd in verband met fondsspecifieke ervaringssterfte (Vastgesteld door AethiQs), waarbij voor de medeverzekerde dezelfde correctiefactoren toegepast zijn als voor de hoofdverzekerde.

Partnerfrequentie

Bij de vaststelling van de technische voorzieningen voor risico fonds voor het latent partnerpensioen vóór de pensioendatum wordt uitgegaan van het onbepaalde partnersysteem. De gehuwdheidsfrequenties zijn vastgesteld zoals deze zijn weergegeven bij de sterftetafels GBM/V 1985–1990 vermenigvuldigd met een factor van 60%. Met dien verstande dat de gehuwdheidsfrequentie 100% bedraagt op de pensioendatum.

Na de pensioendatum wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem.

Leeftijdverschil man-vrouw

Voor partnerpensioen is aangenomen dat de vrouwelijke partner 3 jaar jonger is dan de verzekerde man en de mannelijke partner 3 jaar ouder dan de verzekerde vrouw.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Kostenopslag ter grootte van 4% van de technische voorziening in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Voorzieningen voor arbeidsongeschiktheid

Deze voorziening bestaat uit de contante waarde van toekomstige premies voor de arbeidsongeschikte deelnemers in de Plusregeling tot aan de pensioendatum. De premievrijstelling voor arbeidsongeschiktheid is conform het pensioenreglement niet staffelvolgend, maar wordt vastgesteld op basis van de leeftijd bij aanvang van de arbeidsongeschiktheid. Bij de vaststelling van de voorziening voor arbeidsongeschikten is geen rekening gehouden met de kans op revalidatie.

Voorziening voor toekomstige arbeidsongeschikten

In de Plusregeling is premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid verzekerd. Voor dit risico wordt een risicopremie gevraagd. De som van de risicopremies over het boekjaar en het jaar voorafgaand aan het boekjaar vormen de voorziening voor toekomstig arbeidsongeschikten. Immers, het risico kan zich pas openbaren, twee jaar nadat de actieve deelnemer ziek geworden is.

Voorziening latent ingegaan partnerpensioen

De voorziening latent ingegaan partnerpensioen heeft betrekking op deelnemers die overleden zijn, maar waarvan de partners zich nog niet hebben gemeld.

Technische voorziening voor risico deelnemers

De technische voorziening voor risico deelnemers is gewaardeerd volgens dezelfde grondslagen die gelden voor de waardering van de corresponderende beleggingen risico deelnemers.

De technische voorziening voor risico deelnemers is gelijk aan de som van de pensioenkapitalen van deelnemers en gewezen deelnemers (saldi pensioenrekeningen).

Opgebouwde spaarsaldi

De opgebouwde spaarsaldi hebben betrekking op het opgebouwde kapitaal voor de niet ingegane pensioenen.

Het kapitaal voor de Basisregeling is gelijk aan de som van de voor de (gewezen) deelnemers tijdens de deelneming ingelegde leeftijdsonafhankelijke netto premie, vermeerderd dan wel verminderd met het daarop behaalde beleggingsresultaat.

Het kapitaal voor de Plusregeling is gelijk aan de som van de voor de (gewezen) deelnemers tijdens de deelneming ingelegde netto premie conform de staffel in de Plusregeling, vermeerderd dan wel verminderd met het daarop behaalde beleggingsresultaat.

Het opgebouwde kapitaal dient ter inkoop van pensioenrechten.

Beleggingsresultaat en aangroei van het pensioenkapitaal

De door de (gewezen) deelnemers gevormde kapitalen worden door het fonds belegd. Het fonds stelt maandelijks het beleggingsresultaat vast, en verdeelt dat over de deelnemers en gewezen deelnemers op basis van het aantal participaties per deelnemer. Rendement wordt per leeftijdsgroep bijgeschreven. Het pensioenkapitaal wordt periodiek verhoogd dan wel verlaagd met de opbrengsten van de beleggingen, verminderd met de kosten van vermogensbeheer.

Kostenopslag

In de technische voorziening voor risico deelnemers is geen kostenopslag voor toekomstige uitvoeringskosten opgenomen. Toekomstige uitvoeringskosten worden gefinancierd uit de in de premie opgenomen opslag voor kosten. In geval van discontinuïteit van het fonds worden de reserves van het fonds hiervoor aangewend, dan wel vindt financiering van deze kosten plaats vanuit het belegd vermogen voor risico deelnemers.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad risico fonds is als volgt berekend: $100\% + ((\text{vereist eigen vermogen} + \text{algemene reserve}) / \text{technische voorzieningen risico fonds}) \times 100\%$.

De dekkingsgraad risico deelnemers is als volgt berekend: $100\% + \text{minimaal vereist eigen vermogen in } \%$.

De dekkingsgraad van het totale fonds is als volgt berekend: $100\% + ((\text{vereist eigen vermogen totale fonds} + \text{algemene reserve}) / (\text{technische voorzieningen risico fonds} + \text{technische voorziening deelnemers})) \times 100\%$. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van het totale fonds van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de technische voorzieningen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen risico deelnemers

Hieronder zijn opgenomen de over het boekjaar in rekening gebrachte en te brengen premies en koopsommen. De premie voor de Basisregeling bedraagt 2,6% van het bruto loon. Van de premies voor de Basisregeling is in 2020 6,0% van de bruto premie bestemd ter dekking van de administratiekosten, 1,0% van de netto premie bestemd als bufferbijdrage en 3,9% van de netto premie bestemd ter dekking van algemene risico's.

De premies voor de plusregeling bedragen 12,0% van de premiegrondslag. Van deze premies is 6,0% van de bruto premie bestemd ter dekking van administratiekosten. De opslag voor het nabestaandenpensioen bedraagt in 2020 0,25% en het risico van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (0,20%) wordt van de pensioengrondslag ingehouden en gereserveerd. Daarnaast wordt een bufferbijdrage van 7,6% van de risicopremies en 1,0% over de netto beschikbare premie gevormd. Tevens is voor algemene risico's een bijdrage van 3,9% van de netto beschikbare premie berekend.

Beleggingsresultaten

De beleggingsresultaten voor beleggingen voor risico fonds en beleggingen voor risico deelnemers worden op dezelfde wijze vastgesteld. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Exploitatiekosten van onroerende zaken in exploitatie zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitkeringen en afkopen

De pensioenuitkeringen en afkopen betreffen de aan deelnemers betaalde uitkeringen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de jaarlijkse risico-koopsom voor overlijden (partnerpensioen Plusregeling).

Inkoop uit kapitaal / pensionering

Onder inkoop uit kapitaal / pensionering is de inkoop van rechten van gepensioneerden opgenomen. Financiering vindt plaats vanuit kapitaal opgebouwd door deelnemers uit de Basis- of Plusregeling.

Rente

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De rentemutatie wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en afkopen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen voor risico fonds. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

Onttrekking technische voorziening voor pensioenuitvoeringskosten

In de technische voorziening voor risico fonds is een opslag van 4% voor de excassokosten inbegrepen. Jaarlijks valt 4% van de uitkeringen vrij uit de technische voorziening voor risico fonds ten behoeve van de excassokosten.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de technische voorzieningen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Overige wijzigingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de technische voorzieningen hebben betrekking op de kanssystemen.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarden van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Mutatie technische voorziening voor risico deelnemers

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen premies, beleggingsresultaten, inkoop uit kapitaal / pensionering, afkopen, overdrachtswaarden van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken en actuariële resultaten.

Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

3.5 Toelichting op de balans

(× € 1.000)

Activa

1. Beleggingen voor risico fonds

	Vastrenten- de waarden	Aandelen	Vastgoed beleggingen	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2020	211.604	32.927	7.054	-	-	251.585
Aankopen*	113.505	19.372	5.337	-	-	138.214
Verkopen*	(39.035)	(11.312)	(974)	(3.031)	-	(54.352)
Mutatie beleg- gingsvorderingen, -schulden en liquide middelen	436	(1.149)	8	-	(96)	
Waardemutaties	11.918	5.312	(1.605)	3.147	96	18.868
Stand per 31-dec- 2020	298.428	45.150	9.820	116	-	353.514
Bij: Derivaten met een negatieve waarde						31
						353.545

De reservepool belegt, zoals de leeftijdsafhankelijke deelnemerspools, in de strategische beleggingsportefeuilles van StiPP, c.q. de portefeuille zakelijke waarden, vastrentende waarden middellang en vastrentende waarden lang. Deze beleggingen worden op dagbasis gewaardeerd en geadmistreerd via de participatieadministratie van PGGM. Daarmee is de scheiding van vermogen tussen de reservepool (risico fonds) en deelnemerspools (risico deelnemers) te allen tijde volledig inzichtelijk. De portefeuille uitkeringen (risico fonds) wordt geheel gescheiden van de overige beleggingen, geadmistreerd en beheerd, via een discretionaire beleggingsrekening bij Caceis.

	Vastrentende waarden	Aandelen	Vastgoed beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2019	218.111	-	-	218.111
Aankopen*	158.659	36.519	6.753	201.931
Verkopen*	(168.711)	(7.803)	(171)	(176.685)
Mutatie beleggingsvorderingen, -schulden en liquide middelen	(5.067)	122	21	(4.925)
Waardemutaties	8.612	4.089	451	13.153
Stand per 31 december 2019	211.604	32.927	7.054	251.585

Reële waarde

De waardering van de beleggingen vindt plaats tegen reële waarde. Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor de meerderheid van de beleggingen van het fonds wordt gebruik gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van netto contante waarde berekeningen dan wel andere methoden.

- Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen liquide middelen. Hieronder vallen aandelen, obligaties, participaties in hypotheekfondsen en banktegoeden.
- De netto contante waarde wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende markttrent. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico.
- Andere methode: de marktwaarde is ontleend aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-to-fund managers. Beleggingen waarvan de waardering op basis van de intrinsieke waarde plaatsvindt zijn in de tabel onder "Andere methode" opgenomen. De marktwaardebepaling is niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden. Een deel van de participaties in hypotheekfondsen valt hieronder

Schattingen en veronderstellingen

Per 31 december 2020	Genoteerde marktprijzen	NCW-bereke- ningen	Andere methode(n)	Totaal
Vastgoedbeleggingen	291.188	-	7.240	298.428
Aandelen	45.150	-	-	45.150
Vastrentende waarden	6.493	-	3.327	9.820
Derivaten	-	116	-	116
Totaal	342.831	116	10.567	353.514

Schattingen en veronderstellingen

Per 31 december 2019	Genoteerde marktprijzen	NCW-bereke- ningen	Andere methode(n)	Totaal
Vastgoedbeleggingen	210.093	-	1.511	211.604
Aandelen	32.927	-	-	32.927
Vastrentende waarden	7.033	-	21	7.054
Derivaten	-	-	-	-
Totaal	250.053	-	1.532	251.585

Belegde waarden in vastrentende waarden:

	31-dec-2020	31-dec-2019
Specificatie naar soort:		
Aandelen beleggingsfondsen	296.381	209.993
Beleggingsdebiteuren	3.043	1.511
Liquide middelen	4.244	1.332
Beleggingscrediteuren	(5.240)	(1.232)
	298.428	211.604

Belegde waarden in aandelen:

	31-dec-2020	31-dec-2019
Specificatie naar soort:		
Aandelen beleggingsfondsen	46.178	32.805
Beleggingsdebiteuren	1	570
Liquide middelen	676	(307)
Beleggingscrediteuren	(1.705)	(141)
	45.150	32.927

Belegde waarden in vastgoed:

	31-dec-2020	31-dec-2019
Specificatie naar soort:		
Indirect vastgoed	9.791	7.033
Beleggingsdebiteuren	29	21
	9.820	7.054

Belegde waarden in derivaten:

31-12-2020				
Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva	Waarde per saldo
Valutatermijncontracten	22.290	147	(31)	116
Beleggingsdebiteuren	-	-	-	-
Totaal	22.290	147	(31)	116

2. Beleggingen voor risico deelnemers

	Vastren- tende waarden	Aandelen	Vastgoed Beleggin- gen	Derivaten	Overige beleg- gingen	Totaal
Stand per 1 januari 2020	860.976	747.460	160.102	3.986	(2)	1.772.522
Aankopen*	277.035	225.388	38.572	-	-	540.995
Verkopen*	(205.814)	(197.419)	(17.006)	(22.013)	-	(442.252)
Mutatie beleggingsvorderingen, -schulden en liquide middelen	(1.145)	(21.269)	(60)	-	(608)	(23.082)
Waarde mutaties	21.057	33.837	(10.224)	20.046	610	65.326
Stand per 31 december 2020	952.109	787.997	171.384	2.019	-	1.913.509

Bij: Derivaten met een negatieve waarde 547

1.914.056

	Vastren- tende waarden	Aandelen	Vastgoed Beleggin- gen	Derivaten	Overige beleg- gingen	Totaal
Stand per 1 januari 2019	72.880	438.543	935.631	(1.048)	(3)	1.446.003
Aankopen*	80.230	374.461	420.144	-	-	874.835
Verkopen*	(7.038)	(230.973)	(484.036)	20.328	-	(701.719)
Mutatie beleggingsvorderingen, -schulden en liquide middelen	334	6.970	4.470	-	66	11.840
Herallocatie	-	32.072	(32.072)	-	-	-
Waarde mutaties	13.696	126.387	16.839	(15.294)	(65)	141.563
Stand per 31 december 2019	160.102	747.460	860.976	3.986	(2)	1.772.522

Bij: Derivaten met een negatieve waarde 1

1.772.523

* In de aan- en verkopen zijn ook gepresenteerd de verschuivingen van beleggingen tussen risico fonds en risico deelnemers. Deze verschuivingen komen voort uit de maandelijkse herbalancering en gewijzigde beleggingsmixen welke in 2019 zijn toegepast.

Reële waarde

De waardering van de beleggingen vindt plaats tegen reële waarde. Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor de meerderheid van de beleggingen van het fonds wordt gebruik gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van netto contante waarde berekeningen dan wel andere methoden.

- Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen liquide middelen. Hieronder vallen aandelen, obligaties, participaties in hypotheekfondsen en banktegoeden.
- De netto contante waarde wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende marktrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico.
- Andere methode: de marktwaarde is ontleend aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-to-fund managers. Beleggingen waarvan de waardering op basis van de intrinsieke waarde plaatsvindt zijn in de tabel onder "Andere methode" opgenomen. De marktwaardebepaling is niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden. Een deel van de participaties in hypotheekfondsen valt hieronder.

Schattingen en veronderstellingen

In onderstaande tabel is de gehanteerde waarderingssystematiek opgenomen.

Per 31 december 2020	Genoteerde marktprijzen	Onafhanke- lijke taxa- ties	NCW-bereke- ningen	Andere me- thode(n)	Totaal
Vastrentende waarden	892.362	-	-	59.747	952.109
Aandelen	787.997	-	-	-	787.997
Vastgoedbeleggingen	113.327	-	-	58.057	171.384
Derivaten	-	-	2.019	-	2.019
Totaal	1.793.686	-	2.019	117.804	1.913.509

Per 31 december 2019	Genoteerde marktprijzen	Onafhanke- lijke taxa- ties	NCW-bereke- ningen	Andere me- thode(n)	Totaal
Vastrentende waarden	801.144	-	-	59.832	860.976
Aandelen	747.460	-	-	-	747.460
Vastgoedbeleggingen	103.420	-	-	56.682	160.102
Derivaten	-	-	3.986	-	3.986
Derivaten	(2)	-	-	-	(2)
Totaal	1.652.022	-	3.986	116.514	1.772.522

Belegde waarden in vastrentende waarden:

	31-dec-2020	31-dec-2019
Participaties in obligatiebeleggingsfondsen	796.468	698.527
Participaties in hypotheekfondsen	152.241	157.905
Beleggingsdebiteuren	3.728	4.093
Liquide middelen	5.500	15.771
Beleggingscrediteuren	(5.828)	(15.320)
	952.109	860.976

Belegde waarden in aandelen:

	31-dec-2020	31-dec-2019
Beleggingen aandelen	805.931	744.125
Beleggingsdebiteuren	10	15.599
Liquide middelen	11.795	(8.405)
Beleggingscrediteuren	(29.739)	(3.859)
	787.997	747.460

Belegde waarden in vastgoed:

	31-dec-2020	31-dec-2019
Beleggingsdebiteuren	170.883	159.540
Liquide middelen	501	562
Beleggingscrediteuren	-	-
	171.384	160.102

Belegde waarden in derivaten:

31-12-2020				
Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva	Waarde per saldo
Valutatermijncontracten	389.017	2.566	(548)	2.019
Totaal	389.017	2.566	(548)	2.019

31-12-2019				
Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva	Waarde per saldo
Valutatermijncontracten	387.257	3.987	(1)	3.986
Totaal	387.257	3.987	(1)	3.986

Belegde waarden in overige beleggingen:

	31-12-2020	31-12-2019
Beleggingscrediteuren	-	(2)
	-	(2)

3. Vorderingen en overlopende activa

	31-dec-2020	31-dec-2019
Beleggingsdebiteuren	11.522	23.167
Liquide middelen	45.140	38.917
Beleggingscrediteuren	66	16
	56.728	62.100

Vordering op werkgevers

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in mindering te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Van het openstaande saldo ultimo balansdatum staat € 3,0 miljoen langer dan 1 jaar open. Deze bestaan uit € 1,8 miljoen reguliere premies, € 1,1 miljoen ambtshalve nota's en € 0,1 miljoen overige nota's.

	31-12-2020	31-12-2019
Specificatie vorderingen / premiedebiteuren		
Werkgevers	12.397	24.272
Voorziening dubieuze debiteuren	(875)	(1.105)
	11.522	23.167

	31-12-2020	31-12-2019
Verloop voorziening dubieuze debiteuren		
Stand per 1 januari	(1.105)	(867)
Mutaties inzake voorziening premievorderingen	230	(238)
Stand per 31 december	(875)	(1.105)

In 2020 is een bedrag van € 230 duizend onttrokken aan de voorziening (2019: € 238 duizend toegevoegd). Er werd een bedrag van € 544 duizend aan premie als oninbaar afgeschreven (2019: € 758 duizend).

De voorziening dubieuze debiteuren is ultimo 2020 bepaald op basis van 20% van het saldo van lopende incasso's en 45% van het saldo van lopende faillissementen.

Naar aanleiding van door de Stichting Naleving CAO voor Uitzendkrachten (SNCU) uitgevoerde onderzoeken ten behoeve van verplichte aansluiting van werkgevers heeft het SNCU geconcludeerd dat diverse werkgevers voldoen aan de criteria van verplichte aansluiting bij het fonds. Van deze groep werkgevers heeft het fonds geen deelnemersgegevens ontvangen, als gevolg hiervan zijn aan deze werkgevers ambtshalve facturen verstuurd. Ultimo verslagjaar staan ambtshalve vorderingen open ad € 1.983 duizend (ultimo 2019: € 2.555 duizend). Aangezien tegenover deze vorderingen geen opgebouwde kapitalen staan, zijn deze vorderingen niet tot waardering gebracht in de jaarrekening.

Sinds 1 januari 2015 is de zogenoemde koepelvrijstelling voor pensioenfondsen voor de omzetbelasting komen te vervallen. Onder bepaalde voorwaarden kunnen fondsen waar sprake is van het beheer van ter collectieve belegging bijeengebrachte vermogens nog steeds vrijstelling van omzetbelasting claimen. Het fonds heeft, bijgestaan door haar adviseurs en in samenspraak met haar leveranciers van uitbestede diensten, overleg gevoerd met de fiscale autoriteiten.

Hierbij is overeengekomen dat aanzienlijke delen van de dienstverlening vrijgesteld blijven van omzetbelasting.

4. Overige activa

	31-12-2020	31-12-2019
Liquide middelen	13.530	44.522

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de beleggingen opgenomen. De hoge stand van de liquide middelen ultimo 2019 en 2020 heeft als doel om begin januari na het verslagjaar een grote som aan uitgaande waardeoverdrachten van de Wet Waardeoverdracht Klein Pensioen uit te kunnen betalen. Om aan deze uitstroom te kunnen voldoen zijn in december minder premiegelden overgemaakt naar de vermogensbeheerder.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

Passiva

5. Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Vereiste buffer over TV	Algemene reserve	
Stand per 1 januari 2020	62.069	134.385	196.454
Voorstel resultaatbestemming	9.899	28.971	38.870
Stand per 31 december 2020	71.968	163.356	235.324

	Vereiste buffer over TV	Algemene reserve	
Stand per 1 januari 2019	51.900	110.172	162.072
Voorstel resultaatbestemming	10.169	24.213	34.382
Stand per 31 december 2019	62.069	134.385	196.454

Solvabiliteit

(× € 1.000)	31-12-2020	%	31-12-2019	%
Risico fonds				
Aanwezig vermogen inclusief vermogen risico deelnemers	2.333.997		2.128.403	
Af: Technische voorziening risico deelnemers	(1.953.211)		(1.825.604)	
Af: Vereiste buffer over TV risico deelnemers	(60.783)		(53.712)	
Aanwezig vermogen	320.003		249.087	
Minimaal vereist eigen vermogen risico fonds	5.818	4%	4.254	4%
Vereist eigen vermogen risico fonds	11.185	7,70%	8.357	7,90%
Dekkingsgraad		220,00%		234,20%
Risico deelnemers				
Dekkingsgraad		103,20%		103,00%
Totaal fonds				
Dekkingsgraad		111,20%		110,20%
Beleids dekkingsgraad		110,70%		109,80%

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder toelichting Risicobeheer en derivaten.

De dekkingsgraad risico fonds is als volgt berekend: $100\% + ((\text{vereist eigen vermogen} + \text{algemene reserve}) / \text{technische voorzieningen risico fonds})$ in %.

De dekkingsgraad risico deelnemers is als volgt berekend: $100\% + \text{minimaal vereist eigen vermogen}$ in %.

De dekkingsgraad van het totale fonds is als volgt berekend: $100\% + ((\text{vereist eigen vermogen totale fonds} + \text{algemene reserve}) / (\text{technische voorzieningen risico fonds} + \text{technische voorziening risico deelnemers}))$ in %.

Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van het totale fonds van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen.

De vermogenspositie van het fonds kan worden gekarakteriseerd als toereikend.

6. Technische voorzieningen risico fonds

Mutatieoverzicht technische voorzieningen voor risico fonds:

	2020	2019
Stand per 1 jan	106.344	87.823
Inkoop uit kapitaal / pensionering	28.965	7.557
Rente	(369)	(193)
Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en afkopen	(4.746)	(3.588)
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	(190)	(144)
Ingaan nabestaandenpensioen	6.330	5.445
Wijziging voorziening arbeidsongeschikten	4.308	2
Wijziging marktrente	11.183	9.508
Wijziging actuariële uitgangspunten	(4.725)	-
Overige wijzigingen	(1.638)	(66)
Stand per 31 dec	145.462	106.344

Voor een toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting op de verschillende posten uit de staat van baten en lasten.

Specificatie technische voorzieningen voor risico fonds naar aard:

	31 dec. 2020		31 dec. 2019	
	Aantal		Aantal	
Ouderdomspensioen	8.867	76.202	2.776	49.427
Partnerpensioen	1.590	45.193	561	37.381
Voorziening arbeidsongeschikten	632	12.775	435	7.951
Voorziening toekomstige arbeidsongeschikten	-	7.392	-	8.317
Voorziening latent ingegaan partnerpensioen	-	3.900	-	3.268
	11.089	145.462	3.772	106.344

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter. In 2018 en 2019 was het aantal nieuwe arbeidsongeschikten relatief laag ten opzichte van de voorgaande jaren. Dit komt doordat in 2018 en 2019 geen proactief beleid was om arbeidsongeschikten op te sporen. In het najaar van 2019 is het fonds begonnen met het proactief opsporen van arbeidsongeschikten en is het aantal nieuwe arbeidsongeschikten in 2020 aanzienlijk gestegen.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

Het fonds kent twee pensioenregelingen: een Basisregeling en een Plusregeling. Beide regelingen betreffen een beschikbare premieregeling. De Basisregeling geldt voor werknemers die meer dan 26 weken werkzaam zijn in de branche voor personeelsdiensten en de Plusregeling is van toepassing voor werknemers die meer dan 78 weken werkzaam zijn in de branche voor personeelsdiensten. De Plusregeling is uitgebreider dan de Basisregeling. Zo wordt er de mogelijkheid van premievrije deelneming bij arbeidsongeschiktheid geboden en kunnen gehuwde deelnemers, deelnemers met een geregistreerd partnerschap en deelnemers met een samenlevingscontract (onder voorwaarden) in aanmerking komen voor nabestaandenpensioen.

7. Technische voorziening risico deelnemers

Specificatie technische voorziening risico deelnemers

	2020	2019
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	1.825.604	1.487.934
<i>Mutaties</i>		
Premie	250.335	250.751
Premie arbeidsongeschikten	1.090	729
Pensionering	(32.162)	(8.563)
Rendementstoekenning	92.685	203.407
Inkomende waardeoverdrachten	1.153	2.715
Uitgaande waardeoverdrachten	(4.067)	(15.432)
Inkomende waardeoverdrachten klein pensioen	85.255	30.746
Uitgaande waardeoverdrachten klein pensioen	(237.855)	(64.196)
Afkopen	(23.692)	(57.596)
Vervallen kleine pensioenen	(477)	(1.433)
Vrijval door overlijden	(4.858)	(3.012)
Overige mutaties / correcties	200	(446)
Stand per 31 december	1.953.211	1.825.604

De in bovenstaande tabel opgenomen rendementstoekenning van € 92.685 (2019: € 203.407 positief) wijkt af van het beleggingsresultaat voor risico deelnemers van € 84.850 (2019: € 199.249 positief). Verschillen zijn ontstaan als gevolg van mutaties die met terugwerkende kracht verwerkt zijn. Aan de units die als gevolg hiervan aan deelnemers zijn toegekend wordt met terugwerkende kracht rendement toegekend. Aangezien het toegekende rendement niet daadwerkelijk is behaald, leidt dit tot een afwijking van het beleggingsresultaat.

De technische voorziening risico deelnemers ultimo boekjaar is niet 1 op 1 aan te sluiten op de beleggingen risico deelnemers en de aan de deelnemers toe te rekenen vorderingen en liquide middelen. Dit wordt veroorzaakt doordat de vorderingen en liquide middelen voor een deel toe te rekenen zijn aan de deelnemers en voor een deel aan het fonds.

Het deel van de vorderingen en liquide middelen wat toe te rekenen is aan het fonds bestaat voornamelijk uit de risico opslag voor excassokosten, opslag voor vereist eigen vermogen, risicopremie voor nabestaandenpensioen, opslag voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en een opslag voor algemene risico's.

In onderstaande tabel is toegelicht welk deel van de beleggingen, vorderingen, schulden en liquide middelen toe te rekenen is aan de deelnemers en is de aansluiting op de technische voorziening risico deelnemers zichtbaar.

	2020	2019
	EUR	EUR
Beleggingen voor risico deelnemer	1.914.056	1.772.522
Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen op werkgevers	31.422	37.767
Overige activa (liquide middelen)		
Liquide middelen	8.370	16.113
Overige schulden en overlopende passiva		
Te betalen kosten vermogensbeheer	(636)	(798)
Totaal	1.953.211	1.825.604

8. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2020	31-12-2019
Te verrekenen premies	140	27
Derivaten met negatieve waarde	578	1
Uitkeringen	951	72
Belastingen en premies sociale verzekeringen	325	491
Waardeoverdrachten	77	167
Bestuurskosten	46	102
Te betalen kosten vermogensbeheer	754	911
Overige schulden	991	558
	3.862	2.329

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Te verrekenen premies

De post te verrekenen premies betreft de ultimo balansdatum nog terug te betalen premies.

Derivaten met negatieve waarde

Derivaten met een positieve reële waarde worden als actief verantwoord en derivaten met een negatieve reële waarde passief. Op pagina 18 en 21 wordt de opsplitsing tussen activa en passiva weergegeven.

Uitkeringen en afkopen

De uitkeringen en afkopen bestaan uit bedragen die na balansdatum financieel worden afgewikkeld. Deze bedragen bestaan uit geparkeerde pensioenen en gelden onderweg. De hogere post ten opzichte van 2019 heeft te maken met het feit dat er in het rechtenadministratie van het jaarwerk 2020 afkoopmutaties hebben plaatsgevonden die in 2021 zijn betaald.

Belastingen en premies sociale verzekeringen

De afname van de post belastingen en premies sociale verzekeringen wordt veroorzaakt doordat er in december 2020 minder afkopen hebben plaatsgevonden ten opzichte van december 2019. De lagere afkopen hebben weer het gevolg dat de nog te betalen afdracht loonheffing ultimo 2019 over de betaalde uitkeringen en afkopen lager is.

Waardeoverdrachten

De post waardeoverdrachten betreft gefactureerde inkomende waardeoverdrachten die nog niet zijn betaald en waarvoor nog geen aanspraken zijn toegekend, betreft inkomende waardeoverdrachten klein pensioen die op balansdatum nog niet zijn verwerkt in de deelnemersadministratie en nog te betalen uitgaande waardeoverdrachten.

Te betalen kosten vermogensbeheer

In de te betalen kosten vermogensbeheer zit ultimo 2020 een reservering opgenomen van € 754 duizend voor nog te betalen administratiekosten vermogensbeheerder met voornamelijk nog te betalen beheerfeenota's van de vermogensbeheerder die betrekking hebben op het 3e en 4e kwartaal 2020. Ultimo 2019 was er een reservering opgenomen voor nog te betalen vermogensbeheerkosten van € 911 duizend.

Overige schulden

In de overige schulden zit een aantal nog niet betaalde facturen opgenomen (o.a. meerwerk) die in 2021 zijn betaald.

Risicobeheer en derivaten

In het jaarverslag is ingegaan op de risico's die het fonds loopt en op het beleid dat wordt gevoerd om deze risico's te beperken. Onderstaand treft u kwantitatieve risico informatie aan. Deze informatie bevat de cumulatieve cijfers voor risico fonds en risico deelnemers.

De vermogensbeheerder heeft de kwantitatieve informatie van de beleggingen aangeleverd op basis van het doorkijkprincipe ("look through"). Als gevolg van het toepassen van het doorkijkprincipe sluiten de beleggingen per beleggingscategorie zoals toegelicht in de risicoparagraaf niet aan op de beleggingen per beleggingscategorie volgens de balans. Ten opzichte van de totale beleggingen betreft het beperkte verschuivingen over de verschillende beleggingscategorieën.

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioenverplichtingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de werkgevers en deelnemers moet verhogen. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenkapitalen en pensioenrechten moet verminderen.

Het surplus op FTK-grondslagen is als volgt:

(× € 1.000)	2020		2019	
	EUR		EUR	
Voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfonds (FTK-waardering)		145.462		106.344
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers		1.953.211		1.825.604
Buffers:				
S1 Renterisico	97		757	
S2 Risico zakelijke waarden	1.716		1.372	
S3 Valutarisico	597		522	
S4 Grondstoffenrisico	-		0	
S5 Kredietrisico	9.365		6.785	
S6 Verzekeringstechnisch risico	4.246		3.429	
S7 Liquiditeitsrisico	-		0	
S8 Concentratierisico	-		0	
S9 Operationeel risico	-		0	
S10 Actief beheerisico	-		47	
Diversificatie-effect	(4.836)		-4.555	
Totaal S (vereiste buffers)		11.185		8.357
Solvabiliteit risico deelnemers*		60.783		53.712
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)		2.170.641		1.994.017
Aanwezig vermogen (totaal activa – schulden)		2.333.997		2.128.402
Surplus		163.356		134.385

* Solvabiliteit risico deelnemers van € 60.783 (2019: € 53.712) is gelijk aan de Vereiste buffer over TV van € 71.968 (2019: € 62.069) verminderd met het deel van de Vereiste buffer over TV wat toe te rekenen is aan risico fonds van € 11.185 (2019: € 8.357).

Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaard model van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in de evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's.

Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Marktrisico's (S1 – S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico, valutarisico en het grondstoffenrisico. Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, grondstoffen, vastgoed en private equity (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De strategie van het fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

De mate waarin de beleggingsportefeuille van het fonds gevoelig is voor het prijs- en renterisico is in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de risico's die het fonds loopt nader toegelicht.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2020		31-12-2019	
	Balans	Duration	Balans	Duration
Duration van de vastrentende waarden risico fonds (voor derivaten)	298.428	13,0	211.604	9,5
Duration van de vastrentende waarden risico fonds (na derivaten)	298.575	13,0	211.604	9,5
Technische voorzieningen	145.462	14,1	106.344	14,2

Het fonds hanteert ten aanzien van de uitkeringenpool (de ingegane pensioenen) van € 144.831 (2019: € 100.408) een beleid dat gericht is op het minimaliseren van de "duration-mismatch". Dit beleid wordt gerealiseerd door het kopen van langlopende obligaties met een vergelijkbare looptijd als de lopende uitkeringen. Om die reden is er voor de uitkeringspool per jaareinde geen sprake van een "duration-mismatch".

Ten aanzien van de verplichtingen voor risico deelnemers is er geen sprake van een "duration-mismatch" aangezien het fonds over deze verplichtingen geen renterisico loopt.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2020		31-12-2018	
		In %		In %
Resterende looptijd < 1 jaar	78.651	6,3	54.427	5,1
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	303.457	24,3	289.133	27,0
Resterende looptijd > 5 jaar	868.428	69,4	729.021	68,0
	1.250.536	100	1.072.581	100,0

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2020		31-12-2019	
		In %		In %
Specificatie vastgoedbeleggingen naar sector:				
Kantoren	-	-	13	0,0
Woningen	60.826	33,6	56.107	33,6
Participaties in vastgoedmaatschappijen	119.847	66,1	110.453	66,1
Beleggingsvorderingen, -schulden en liquide middelen	531	0,3	582	0,3
	181.204	100	167.155	100,0

	31-12-2020		31-12-2019	
		In %		In %
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	83.997	46,4	78.222	46,9
Verenigde Staten	67.417	37,2	59.253	35,4
Azië	29.024	16,0	28.974	17,3
Overige Mature Markets	235	0,1	124	0,1
Beleggingsvorderingen, -schulden en liquide middelen	531	0,3	582	0,3
	181.204	100	167.155	100

	31-12-2020		31-12-2019	
		In %		In %
Specificatie aandelen naar sector:				
Handel	243.216	29,2	214.580	27,5
Financiële instellingen (waaronder banken en verzekeraars)	132.026	15,8	156.344	20
Nijverheid en industrie	80.537	9,7	70.562	9,0
Energie	51.735	6,2	56.870	7,3
Gezondheidszorg	88.046	10,6	71.954	9,2
IT en Telecom	224.166	26,9	168.922	21,7
Overige	32.383	3,9	37.698	4,8
Beleggingvorderingen, -schulden en liquide middelen	(18.962)	(2,3)	3.456	0,5
	833.147	100,0	780.386	100,0

	31-12-2020		31-12-2019	
		In %		In %
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	297.412	35,7	278.002	35,6
Noord Amerika	198.414	23,8	186.942	24,0
Azië	318.118	38,2	262.090	33,6
Overige Mature Markets	38.165	4,6	49.896	6,4
Beleggingvorderingen, -schulden en liquide middelen	(18.962)	(2,3)	3.456	0,4
	833.147	100	780.386	100,0

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

Het totaalbedrag van de gehele beleggingsportefeuille dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo 2020 circa € 886.754 (2019: € 850.513). Van dit bedrag is 45,6% (2019: 45,3%) afgedekt naar de euro. Het valutarisico wordt in onderstaande tabel weergegeven.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2020	Nettopositie na afdekking 2019
EUR	1.378.108	406.846	1.784.954	1.558.981
GBP	60.130	(51.989)	8.141	12.301
JPY	72.876	(53.157)	19.719	16.811
USD	348.969	(300.508)	48.461	51.612
CHF	45.334	537	45.871	37.043
HKD	79.870	(100)	79.770	66.164
SEK	19.163	203	19.365	14.942
CAD	12.128	121	12.249	12.508
DKK	12.699	144	12.844	8.177
NOK	4.416	49	4.465	4.235
SGD	6.451	56	6.507	5.980
AUD	19.479	60	19.539	17.456
Overige	205.240	(103)	205.137	217.896
	2.264.863	2.159	2.267.022	2.024.106

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars. Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekingsnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2020		31-12-2019	
		In %		In %
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Overheidsinstellingen	719.943	57,7	504.261	46,9
Financiële instellingen (waaronder banken en verzekeraars)	34.062	2,7	10.402	1
Bedrijfsobligaties	320.394	25,6	393.472	36,7
Hypotheke	170.690	13,6	158.289	14,8
Balansposten	5.447	0,4	6.157	0,6
	1.250.536	100	1.072.581	100

	31-12-2020		31-12-2019	
		In %		In %
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature Markets	1.162.643	93,0	1.070.427	99,8
Andere	87.893	7,0	2.154	0,2
	1.250.536	100	1.072.581	100

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2020		31-12-2019	
		In %		In %
AAA	276.799	22,1	228.333	21,3
AA	389.079	31,1	335.486	31,2
A	128.243	10,3	128.253	12
BBB	200.787	16,1	166.451	15,5
<BBB	42.845	3,4	38.239	3,6
Not rated*	207.336	16,6	169.662	15,8
Balansposten	5.447	0,4	6.157	0,6
	1.250.536	100	1.072.581	100

* Dit betreft voornamelijk participaties in Nederlandse Hypotheekfondsen.

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van Prognosetafel AG2020 met adequate correcties voor ervaringssterfte (vastgesteld door AethiQs) is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen. De mogelijke impact van Covid 19 is niet meegenomen bij het vaststellen van de prognosetafel AG2020.

Levensverwachtingsrisico

Het levensverwachtingsrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het beleid van het fonds is om het levensverwachting- en arbeidsongeschiktheidsrisico niet te herverzekeren.

Toeslagrisico

Het bestuur van het fonds heeft besloten om het pensioen niet te indexeren.

S7 Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Inzake het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in zijn beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

S8 Concentratierisico

Om te bepalen in welke mate sprake is van concentratierisico moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Concentratierisico is gemeten naar concentratie van een land of bij een tegenpartij. Dit betreft per 31 december 2020 de volgende posten:

	31-12-2020		31-12-2019	
(× € 1.000)		In %		In %
Vastgoed:				
Northern Trust Developed Real Estate Index Fund	110.453	5,5%	110.453	5,5%
Altera Vastgoed Woningen	56.107	2,8%	56.107	2,8%
Hypotheke:				
AEAM Dutch Mortgage Fund	102.550	5,1%	102.550	5,1%
Obligaties:				
Frankrijk (staatsobligaties)	209.691	9,2%	200.184	9,9%
Duitsland (staatsobligaties)	155.218	6,8%	118.130	5,8%
Nederland (staatsobligaties)	84.116	3,7%	71.075	3,5%
Oostenrijk (staatsobligaties)	47.790	2,1%		2,0%
België (staatsobligaties)	56.553	2,5%	41.111	2,0%
Kempen Lux Euro Credit Fund-I	143.769	6,3%	131.629	6,5%
iShares ESG Screened Euro Corp	144.035	6,4%	131.361	6,5%
Legal & General ICAV	114.569	5,1%	105.514	5,2%
ASR Nederland NV	64.357	2,8%	52.528	2,6%
Aandelen:				
Northern Trust UCITS Common Contractual Fund - Eur	139.809	6,2%	254.824	12,6%
NT Emerging Markets Custom ESG	177.301	7,8%	170.169	8,4%
NT Europe Value ESG Fund	139.614	6,2%		
NT Emerging Markets ESG Leader	113.783	5,0%		
NT North America Value ESG Fun	98.035	4,3%		
Northern Trust North America C	98.345	4,3%	90.137	4,5%
Northern Trust Pacific Custom	85.223	3,8%		
T Rowe Price Funds SICAV			94.564	4,7%
Northern Trust UCITS Common Contractual Fund - US			89.497	4,4%
Northern Trust Investments Fund			77.627	3,8%
Totaal	2.156.962	95,1%	1.897.460	93,8%

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van beleggingen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

De in bovenstaande tabel opgenomen beleggingsfondsen kennen van nature een spreiding in beleggingen om concentratierisico's te beperken of te voorkomen.

Het bestuur heeft, op basis van de samenstelling van de beleggingsportefeuille ultimo boekjaar, besloten geen buffer meer voor concentratierisico aan te houden.

S9 Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

De beleggingsportefeuille is ondergebracht bij Kempen Capital Management. Met deze partij is een overeenkomst en service level agreement gesloten. De afhankelijkheid van deze partij wordt beheerst doordat de bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij CACEIS.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan PGGM N.V. Met PGGM N.V. zijn een uitvoeringsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten. Deze overeenkomst loopt door tot en met 2022.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de vermogensbeheerders door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste internebeheersingsrapportages (ISAE 3402 en 3000A-rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door het fonds hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Systemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Onder het FTK is het actief beheerrisico toegevoegd aan de methodiek voor het vaststellen van het vereist vermogen. Ultimo boekjaar is geen sprake van actief beheer, derhalve is geen buffer aangehouden voor het actief beheerrisico.

Verbonden partijen

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ambtshalve vorderingen

Naar aanleiding van door het SNCU uitgevoerde onderzoeken ten behoeve van verplichte aansluiting van werkgevers heeft het SNCU geconcludeerd dat diverse werkgevers voldoen aan de criteria van verplichte aansluiting bij het fonds. Van deze groep werkgevers heeft het fonds, na herhaalde verzoeken daartoe, geen deelnemergegevens ontvangen. In plaats hiervan zijn aan deze werkgevers ambtshalve facturen verstuurd.

Ultimo verslagjaar staan ambtshalve vorderingen open ad € 1.983 duizend (ultimo 2019: € 2.555 duizend). Aangezien tegenover deze vorderingen geen opgebouwde kapitalen staan, zijn deze vorderingen niet verwerkt in de jaarrekening.

Langlopende contractuele verplichtingen

Administratiekosten

Het fonds heeft met ingang van 2018 een uitbestedingsovereenkomst met PGGM N.V. afgesloten. Het contract met PGGM N.V. loopt tot en met 2022. De vergoeding voor de uitvoering wordt jaarlijks vastgesteld in de Service Level Agreement (SLA). Over 2020 betrof de vergoeding € 13,8 miljoen, waarvan € 11,2 miljoen voor de dienstverlening Pensioenbeheer en Klantbediening, en € 2,6 miljoen voor de dienstverlening Beleidsadvies en Bestuursondersteuning. Daarnaast heeft er ook meerwerk plaatsgevonden voor de dienstverlening Pensioenbeheer en Klantbediening (€ 727 duizend). Deze meerwerkactiviteiten vallen buiten de reikwijdte van de Service Level Agreement.

Vermogensbeheerkosten

Met de vermogensbeheerder Kempen Capital Management NV is een beheerovereenkomst aangegaan tot 1 mei 2020. Er is een nieuw contract met Kempen Capital Management NV aangegaan per 1 mei 2020, voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 3 maanden.

Voorwaardelijke verplichtingen

Per jaareinde lopen er juridische procedures tegen meerdere werkgevers. Deze individuele procedures hebben betrekking op het niet betalen van de premies, betwiste aansluiting en faillissementen. De financiële impact van deze individuele procedures op het vermogen van het fonds is naar verwachting gering.

Investerings- en stortingsverplichtingen

Voor 2019 en 2020 waren er geen investerings- en stortingsverplichtingen (zogenaamde voorbeleggingen):

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Gewijzigde rentetermijnstructuur per 1 januari 2021

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank per 31 december 2020 en de grondslagen zoals genoemd in paragraaf 2. De Nederlandsche Bank heeft toegelicht dat de rentetermijnstructuur de komende jaren in vier stappen wordt gewijzigd. Een wijziging die volgt uit het advies van de Commissie Parameters. Tezamen met het effect van de verwachte daling van het tienjaars voortschrijdende gemiddelde van de rente zal een verhogend effect op de technische voorzieningen ontstaan wat een drukkend effect op de dekkingsgraad heeft.

Door de aanpassing van de UFR per 1 januari 2021 (de eerste stap) stijgt de voorziening pensioenverplichtingen risico fonds met € 613 duizend en daalt de actuele dekkingsgraad met 0,03% per 1 januari 2021 naar 111,18%. Indien alle vier de stappen doorgevoerd zouden worden, zou de voorziening pensioenverplichtingen risico fonds per balansdatum stijgen met € 2,7 miljoen en de actuele dekkingsgraad dalen met 0,14% procentpunt naar 111,07%.

3.6 Toelichting op de staat van baten en lasten

(× € 1.000)

9. Premiebijdragen risico deelnemers

	2020	2019
Premiebijdragen	297.664	297.664
	297.360	297.664
Mutaties inzake voorziening premievorderingen	169	-238
Afschrijving premievorderingen	(482)	-758
	297.047	296.668

De totale bijdrage van werkgever en werknemers bedraagt voor de basisregeling 2,6% van de loonsom (2019: 2,6%) en voor de plusregeling 12,0% (2019: 12,0%) van de pensioengrondslag.

De kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2020	2019
Kostendekkende premie	285.014	280.975
Feitelijke premie	297.360	297.664

De kostendekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2020 gepubliceerd door DNB). De feitelijke premie is in 2020 hoger dan de kostendekkende premie.

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2020	2019
Kosten pensioenopbouw	250.335	250.751
Pensioenuitvoeringskosten	16.686	16.184
Solvabiliteitsopslag	8.982	5.892
Risicopremie premievrijstelling	3.749	3.643
Risicopremie nabestaandenpensioen	5.262	4.505
	285.014	280.975

De kosten pensioenopbouw betreffen de kosten van de jaarinkoop van de pensioenaanspraken inclusief de kosten voor premievrijstelling voor nieuwe arbeidsongeschiktheidsgevallen. De toeslagverlening is voorwaardelijk en geen onderdeel van de kosten pensioenopbouw. De pensioenuitvoeringskosten volgen uit de staat van baten en lasten verminderd met de vrijval van de excasso-opslag over de uitkeringen van € 190 (2019: € 144). De solvabiliteitsopslag 2020 wordt berekend door het percentage vereist vermogen per 31 december 2020 te vermenigvuldigen met de kosten pensioenopbouw.

Er is geen sprake van premiekortingen dan wel premieopslagen.

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2020	2019
Kosten pensioenopbouw	257.810	257.403
Pensioenuitvoeringskosten	27.896	29.089
Solvabiliteitsopslag	3.219	2.976
Risicopremie nabestaandenpensioen	4.686	4.553
Risicopremie premievrijstelling	3.749	3.643
	297.360	297.664

10. Beleggingsresultaten risico fonds

2020	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastrentende waarden	4.552	11.918	(401)	16.069
Aandelen	1.392	5.312	(112)	6.592
Vastgoedbeleggingen	589	(1.605)	(24)	(1.040)
Derivaten	-	3.147	-	3.147
Overige beleggingen	-	96	-	96
Totaal	6.533	18.868	(537)	24.864

2019	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastrentende waarden	3.750	9.988	(191)	13.547
Aandelen	353	3.857	(69)	4.141
Vastgoedbeleggingen	144	451	(14)	581
Totaal	4.247	14.296	(274)	18.269

11. Beleggingsresultaten voor risico deelnemers

2020	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastgoedbeleggingen	8.449	21.057	(677)	28.829
Aandelen	8.865	33.837	(711)	41.991
Vastrentende waarden	3.754	(10.224)	(153)	(6.623)
Overige beleggingen	-	610	-	610
Derivaten	-	20.046	(3)	20.043
	21.068	65.326	(1.544)	84.850

2019	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastgoedbeleggingen	9.550	50.603	(697)	59.456
Aandelen	11.400	126.169	(906)	136.663
Vastrentende waarden	4.513	14.196	(179)	18.530
Overige beleggingen	(41)	(65)	-	(106)
Derivaten	-	(15.294)	-	(15.294)
	25.422	175.609	(1.782)	199.249

12. Overige baten

	2020	2019
Overig	10	337
Interest	65	56
	75	393

13. Pensioenuitkeringen

	2020	2019
Ouderdomspensioen	3.119	2.381
Partnerpensioen	1.284	1.128
Wezenpensioen	73	45
Afkopen	24.164	57.577
	28.640	61.131

De post afkopen betreft de aanspraken van pensioenen die lager zijn dan € 497,27 (2019: € 497,27) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

14. Pensioenuitvoeringskosten

	2020	2019
Administratiekosten	14.566	14.366
Vergoeding administratiekosten en boetes werkgevers	(240)	(381)
Handhavingskosten	384	315
Bestuurskosten	729	566
Raad van toezicht	-	22
Verantwoordingsorgaan	18	16
Auditcommissie	19	15
Adviseurs- en controlekosten (exclusief accountantskosten)	581	527
Accountantskosten	44	46
Sleutelfunctiehouders IORP II	97	-
Contributies en bijdragen	629	514
Transitiekosten bestuursmodel	-	196
Communicatiekosten	-	54
Overige kosten	48	72
	16.876	16.328

De administratiekosten bestaan grotendeels uit de administratiekosten PGGM van € 13,8 miljoen en meerwerk van € 0,7 miljoen. Vanwege het nieuwe bestuursmodel dat in 2019 is doorgevoerd is de Raad van Toezicht opgeheven.

	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
2020		-	
Controle van de jaarrekening	44	-	44
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	44	-	44

	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
2019		-	
Controle van de jaarrekening	45	-	45
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	1	-	1
	46	-	46

De werkzaamheden zijn over het boekjaar 2020 uitgevoerd door KPMG Accountants NV.

Pensioenwet

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat:

- het fonds in het boekjaar 2020 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- het fonds in het boekjaar 2020 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
- in het boekjaar 2020 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld.

Bezoldiging personeelsleden

Het fonds heeft zowel in 2020 als in 2019 geen personeel in dienst. De beheeractiviteiten worden op basis van een uitvoeringsovereenkomst verricht door personeel in dienst van PGGM N.V. (dan wel de vermogensbeheerder).

Bezoldiging bestuurders

De bezoldiging bestuurders heeft betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden verband houdende met de bestuurs- en commissievergaderingen. De bestuurskosten 2020: € 729 duizend (2019: € 566 duizend) bestaan uit vacatievergoedingen inclusief reiskosten van € 697 duizend (2019: € 529 duizend), opleidingskosten en overige kosten van € 32 duizend (2019: € 37 duizend). De stijging van de bestuurskosten ten opzichte van 2019 is het gevolg van het nieuwe bestuursmodel dat per 2020 is ingegaan. Zie hiervoor ook paragraaf 1.8.5 van het bestuursverslag.

15. Mutatie technische voorzieningen risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de jaarlijkse risico-koopsom voor levensverwachting (partnerpensioen plusregeling).

Inkoop uit kapitaal / pensionering

Onder inkoop uit kapitaal / pensionering is de inkoop van aanspraken van gepensioneerden opgenomen. Financiering vindt plaats vanuit kapitaal opgebouwd door deelnemers uit de Basis- en Plusregeling.

Rente

De technische voorziening risico fonds is in het boekjaar opgerent met -0,3% (2019: -0,2%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2019.

Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en afkopen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen risico fonds. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorzieningen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de technische voorziening risico fonds. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorzieningen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de technische voorzieningen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen van het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Overige wijzigingen

	2020	2019
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	5.787	5.515
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	3.383	700
Resultaat op mutaties	(107)	566
	9.063	6.781

16. Mutatie technische voorziening risico deelnemers

Deze zijn berekend op basis van de voor de balansposten gehanteerde grondslagen.

17. Saldo overdrachten van rechten

	2020	2019
Inkomende waardeoverdrachten	(86.451)	(33.538)
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	242.044	80.006
	155.593	46.468

	2020	2019
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
Toevoeging aan de technische voorziening risico deelnemers	86.408	33.461
Onttrekking aan de technische voorziening risico deelnemers	(241.922)	(79.628)
	(155.514)	(46.167)

	2020	2019
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:		
• overgenomen pensioenverplichting	43	(77)
• overgedragen pensioenverplichting	(122)	378
	(79)	301

Een inkomende waardeoverdracht betreft de ontvangst van het fonds of de pensioenverzekeraar van de vorige werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd.

Een uitgaande waardeoverdracht betreft de overdracht aan het fonds of de pensioenverzekeraar van de nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra pensioenaanspraken.

18. Overige lasten

	2020	2019
Overige	132	80

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Bestemming van het saldo van baten en lasten

Het voorstel resultaatbestemming 2020 is opgenomen in paragraaf 5. Stichtingskapitaal en reserves.

Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten heeft de jaarrekening 2020 opgemaakt en vastgesteld in de vergadering van 11 juni 2021.

Ondertekening bestuur voor akkoord

Zeist, 23 juni 2021

Onafhankelijk voorzitter:

E.H.W. Bosman

Leden uitvoerend bestuur:

C. van Kleef-van Driel

R.H.H. Ganzeboom

L. van Pol

Leden niet-uitvoerend bestuur:

E. te Paske-Lievestro (tot 1 juli 2020)

M. de Boer-Spoelstra (vanaf 1 september 2020)

M.H. Toledano

J.C. de Planque

P.G.H. Rinkes

G.J. Seffinga

P.J. Schellekens

Ondertekening

Zeist, 23 juni 2021

Onafhankelijk voorzitter

E.H.W. Bosman

Uitvoerend Bestuur

L. van Pol

4. Overige gegevens

4.1 Statutaire regeling omtrent bestemming van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. Het voorstel voor de bestemming van het saldo van baten en lasten over 2020 is opgenomen in de jaarrekening in de tabel 'Mutatieoverzicht eigen vermogen'. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN in paragraaf 5.2.4. Het saldo van baten en lasten wordt gebruikt om de vereiste buffer over de Technische Voorziening op het gewenste niveau te brengen (€ 9,9 miljoen in 2020). Het deel dat resteert wordt toegevoegd aan de reserves van het fonds (€ 29,0 miljoen in 2020).

4.2 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten te Zeist is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2020.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 20.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1.000.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening goed. Daarbij is in aanmerking genomen dat enigerlei intentie tot het verlenen van toeslagen ontbreekt.

Voor de volledigheid merk ik op dat, als op balansdatum rekening zou worden gehouden met de door DNB doorgevoerde wijziging van de rentetermijnstructuur per 1 januari 2021, mijn oordeel over de vermogenspositie niet zou wijzigen.

Amstelveen, 23 juni 2021

drs. R.T. Schilder AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

4.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2020

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten per 31 december 2020 en van het saldo van baten en lasten over 2020, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2020 van Stichting pensioenfonds voor Personeelsdiensten ('de Stichting') te Zeist gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2020;
- 2 de staat van baten en lasten over 2020;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2020; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA). Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Materialiteit

- Materialiteit van EUR 20 miljoen
- 1% van het pensioenvermogen

Kernpunten

- Waardering van beleggingen
- Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen

Oordeel

- Goedkeurend

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 20 miljoen (2019: EUR 15 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2020 (1%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de (beleids) dekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven EUR 1 miljoen (2019: EUR 750 duizend) rapporteren aan het bestuur alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft de administratie en bewaring van de beleggingen uitbesteed aan CACEIS Investor Services en een deel van het beheer van de beleggingen aan Kempen Capital Management B.V. De pensioenadministratie en de bestuursondersteuning is uitbesteed aan PGGM.

De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door CACEIS Investor Services en Kempen Capital Management B.V. en informatie over de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door PGGM.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van CACEIS Investor Services, Kempen Capital Management B.V. en PGGM, zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3402 type II-) rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij in de Standaard 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2020 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan CACEIS Investor Services, Kempen Capital Management B.V. en PGGM.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants. PGGM heeft op grond van de overeenkomst met de Stichting aan een onafhankelijke accountant opdracht gegeven de informatie ten behoeve van de jaarrekening van de Stichting te controleren.

De onafhankelijk accountant van PGGM heeft de informatie ten behoeve van de jaarrekening van de Stichting gecontroleerd. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel bij de jaarrekening zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controlewerkzaamheden van deze accountant. In dit kader hebben wij de accountant schriftelijke instructies verzonden omtrent de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden. De accountant, die bijzondere aandacht heeft besteed aan het hierna genoemde kernpunt van onze controle voor de waardering van beleggingen met schattingen, heeft zijn bevindingen aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportages geëvalueerd en het dossier van deze accountant gereviewed.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

Onze focus op het risico van fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze doelstellingen

De doelstellingen van onze controle op het gebied van fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving zijn:

Met betrekking tot fraude:

- het identificeren en inschatten van risico's op een afwijking van materieel belang in de financiële overzichten die het gevolg is van fraude;
- het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden ter verkrijging van voldoende en geschikte controle-informatie; en
- het op passende wijze inspelen op fraude of vermoede fraude die tijdens de controle wordt geïdentificeerd.

Met betrekking tot het niet-naleven van wet- en regelgeving:

- het identificeren en inschatten van risico's op een afwijking van materieel belang in de financiële overzichten als gevolg van het niet-naleven van wet- en regelgeving; en
- het verkrijgen van een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, rekening houdend met het toepasselijke wet- en regelgevingskader.

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving berust bij het bestuur.

Onze risicobeoordeling

Als onderdeel van onze risico-inschattingswerkzaamheden hebben wij frauderisicofactoren met betrekking tot frauduleuze financiële verslaglegging, het oneigenlijk toe-eigenen van activa en het risico op omkoping en corruptie in acht genomen. Wij hebben de frauderisicofactoren geëvalueerd om na te gaan of deze factoren duiden op een risico op een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude.

Daarnaast hebben we werkzaamheden uitgevoerd om inzicht te verkrijgen in de wet- en regelgeving die op de Stichting van toepassing is, hebben we het bestuur verzocht om inlichtingen te verstrekken omtrent de naleving van dergelijke wet- en regelgeving en hebben we correspondentie met externe toezichthouders geïnspecteerd.

De potentiële impact van de geïdentificeerde wet- en regelgeving op de jaarrekening varieert aanzienlijk.

Ten eerste is de Stichting onderworpen aan wet- en regelgeving die direct van invloed is op de jaarrekening, inclusief de Pensioenwet en financiële verslaglegging (inclusief voor de Stichting specifieke wet- en regelgeving). Wij hebben de mate waarin aan deze wet- en regelgeving wordt voldaan vastgesteld als onderdeel van onze controlewerkzaamheden voor de relevante elementen in de jaarrekening en derhalve zijn er geen aanvullende controlewerkzaamheden nodig.

Ten tweede is de Stichting onderhevig aan diverse wet- en regelgeving waarbij niet-voldoen aan deze wet- en regelgeving indirect van invloed kan zijn op de jaarrekening ten aanzien van elementen verantwoord of toegelicht in de jaarrekening, of beide, bijvoorbeeld als gevolg van het ontvangen van boetes of claims. Wij hebben de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), de en het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen (Bftp) geïdentificeerd als wetgeving die indirect, redelijkerwijs een materiële impact op de jaarrekening zou kunnen hebben.

In overeenstemming met de controlestandaarden hebben wij het frauderisico met betrekking tot doorbreking van interne beheersingsmaatregelen door het bestuur (verondersteld risico) als enige frauderisico geïdentificeerd en geëvalueerd. We hebben het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording weerlegd, omdat de mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording beperkt zijn.

Het geïdentificeerde risico op het gebied van fraude is besproken binnen het controleteam en wij bleven alert op aanwijzingen voor fraude en/of het niet-voldoen aan wet- en of regelgeving gedurende de controle.

Bij al onze controles hebben we aandacht besteed aan het risico dat het bestuur de interne beheersingsmaatregelen doorbreekt, inclusief een onderzoek naar aanwijzingen van mogelijke oneigenlijke beïnvloeding door het bestuur, wat een risico op een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude kan betekenen. We verwijzen naar de kernpunten van de controle, met hierin onze aanpak met betrekking tot gebieden met een hoger risico vanwege schattingen waarbij het bestuur zich baseert op significante oordeelsvorming.

We hebben onze risico-inschatting en controleaanpak gecommuniceerd aan het bestuur. Onze controlewerkzaamheden verschillen van een specifiek forensisch fraudeonderzoek, dat vaak een meer diepgaand karakter heeft.

Onze controlewerkzaamheden

We hebben de volgende controlewerkzaamheden (niet uitputtend) uitgevoerd om in te spelen op de ingeschatte risico's:

- We hebben de opzet en het bestaan en, waar passend geacht, de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die het frauderisico dienen te mitigeren.
In het geval van tekortkomingen in de fraude mitigerende interne beheersingsmaatregelen, hebben we aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden verricht welke zijn ingericht aan de hand van onze risico-inschatting.
- Wij hebben mogelijke oneigenlijke beïnvloeding door het bestuur geëvalueerd en (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico geïdentificeerd. Indien wij journaalposten met een verhoogd frauderisico hebben geïdentificeerd, hebben wij deze door middel van validatie van brondocumentatie laten controleren door de onafhankelijk accountant van PGGM.
- We hebben de uitkomst van andere controlewerkzaamheden in overweging genomen en geëvalueerd of bevindingen dan wel afwijkingen indicatief waren voor fraude of niet-naleving van wet- en regelgeving. Indien dit het geval was, hebben wij onze beoordeling van de relevante risico's en de daaruit voortvloeiende gevolgen voor onze controlewerkzaamheden opnieuw geëvalueerd.
- We hebben controle-informatie verkregen met betrekking tot de naleving van die bepalingen van de wet- en regelgeving waarvan algemeen wordt aangenomen dat ze een direct effect hebben op de bepaling van materiële bedragen en toelichtingen in de jaarrekening.
- We hebben rekening gehouden met het effect van feitelijke, vermoede of geïdentificeerde risico's van niet-naleving van wet- en regelgeving als onderdeel van onze procedures voor de daarmee samenhangende posten in de jaarrekening.
- In het licht van mogelijke risico's op het gebied van belangenverstrengeling hebben wij nevenfuncties van het bestuur geëvalueerd en hebben daarbij aandacht besteed aan de governance.

Onze procedures om in te spelen op het geïdentificeerde risico op het gebied van fraude hebben niet geleid tot een kernpunt van de controle.

Verder merken we op dat onze controle niet primair is opgezet om fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving te detecteren en dat het bestuur verantwoordelijk is voor de opzet van een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude, waaronder het voldoen aan wet- en regelgeving.

Hoe minder direct de gevolgen voor de financiële overzichten van het niet-voldoen aan indirecte wet- en regelgeving (onregelmatigheden) van invloed zijn op gebeurtenissen en transacties die in de jaarrekening tot uitdrukking komen, hoe minder waarschijnlijk het ook is dat de inherent beperkte controlewerkzaamheden, zoals vereist door de controlestandaarden, dit zouden identificeren. Bovendien bestaat er, zoals bij elke controle, een hoger risico op het niet-detecteren van onregelmatigheden indien deze het gevolg zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, opzettelijke onjuistheden, verkeerde representaties of de doorbreking van interne beheersmaatregelen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij aan het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken. In onze controle en bij de bepaling en evaluatie van onze kernpunten hebben wij rekening gehouden met de potentiële effecten van COVID-19 op de Stichting en de jaarrekening. Dit heeft niet geleid tot een aanpassing of uitbreiding van onze kernpunten.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Waardering van beleggingen

Omschrijving

De beleggingen vormen een significante post op de balans van de Stichting. De beleggingen van de Stichting bedragen circa 97% van het balanstotaal. Alle beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). Uit noot 1 en 2 bij de toelichting op de jaarrekening blijkt dat voor EUR 2.137 miljoen (94%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op marktnoteringen en dat voor EUR 131 (6%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op afgeleide marktnoteringen, onafhankelijke taxaties, netto contante waarde-berekeningen en andere geschikte waarderingssystemen. Het bepalen van de marktwaarde voor deze laatste beleggingscategorie is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de (beleids)dekkingsgraad vormde de waardering van de beleggingen een kernpunt van onze controle.

In hoofdstuk 3.4 van de jaarrekening geeft de Stichting de gehanteerde waarderingssystemen weer. In hoofdstuk 3.5 van de jaarrekening noot 1 en 2 zijn de gehanteerde waarderingssystemen en belangrijke veronderstellingen voor de waardering van deze beleggingscategorie uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingssystemen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Wij hebben instructies voor de controle gestuurd aan de accountant van PGGM. Deze heeft zijn bevindingen met betrekking tot zijn controle op de vermogensrapportage en jaarrekening aan ons gerapporteerd. De accountant van PGGM heeft vastgesteld dat de gecontroleerde vermogensbeheerrapportage aansluit met de financiële administratie en de jaarrekening. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken en een dossierreview op het controledossier van de accountant verricht.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen.

Wij vinden dat de waardering van de beleggingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de beleggingen is toereikend.

Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen

Omschrijving

De voorziening pensioenverplichtingen is een significante post op de balans van de Stichting die wordt gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). De waardering van de voorziening pensioenverplichtingen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de rentetermijnstructuur ultimo boekjaar zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming door het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariële deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormt de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen een kernpunt van onze controle.

Het bestuur heeft in de toelichting bij hoofdstuk 3.4 van de jaarrekening de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen. In hoofdstuk 3.5 onder Solvabiliteitsrisico is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaris over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Tevens hebben wij de waarderingsgrondslagen en de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden dat de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen is toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van de genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteits-veronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaet zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze ongedeelde verantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de onderdelen of activiteiten binnen de groep. In dat kader zijn wij ook verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Utrecht, 23 juni 2021
KPMG Accountants N.V.
S. van Oostenbrugge RA

5. Bijlagen

5.1 Bestuur en bestuurlijke inrichting van het fonds

5.1.1 Samenstelling bestuur, auditcommissie en sleutelfunctiehouders

Het fonds heeft sinds 1 juli 2019 een (paritair) omgekeerd gemengd bestuur dat bestaat uit een uitvoerend deel en een niet-uitvoerend deel met een onafhankelijk voorzitter. Tezamen vormen zij het algemeen bestuur. Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor de uitvoering van de pensioenregeling zoals deze door de sociale partners is overeengekomen. Dit houdt in dat het algemeen bestuur verantwoordelijk is voor alle activiteiten van het fonds, waaronder de pensioenadministratie, communicatie en het vermogensbeheer van de pensioengelden. Het algemeen bestuur is eindverantwoordelijk voor het bestuur van het fonds.

Het uitvoerend bestuur is verantwoordelijk voor de uitvoering van het vastgestelde beleid. Daarnaast berust het dagelijks bestuur bij het uitvoerend bestuur. De uitvoerende bestuursleden hebben elk hun eigen aandachtsgebied, maar zijn te allen tijde collectief verantwoordelijk.

Het niet-uitvoerend bestuur heeft tot taak het houden van intern toezicht. Het niet-uitvoerend bestuur richt die taak in door een jaarlijks op te stellen toezichtsplan. Hierin worden aandachtspunten voor het toezicht vastgelegd.

Onafhankelijk voorzitter

- De heer E.H.W. Bosman

Uitvoerend bestuur (3 leden)

- Mevrouw C. van Kleef-van Driel
- De heer R.H.H. Ganzeboom
- De heer L. van Pol

Niet-uitvoerend bestuur (6 leden)

- Mevrouw E. te Paske-Lievestro (tot 1 juli 2020)
- Mevrouw M. de Boer-Spoelstra (vanaf 1 september 2020)
- Mevrouw M.H. Toledano
- De heer J.C. de Planque
- De heer P.G.H. Rinkes
- De heer G.J. Seffinga
- De heer P.J. Schellekens

Auditcommissie

De auditcommissie ondersteunt en adviseert, gevraagd en ongevraagd, het niet-uitvoerend bestuur. De auditcommissie is belast met toezicht op de risicobeheersing, het beleggingsbeleid en de financiële informatieverschaffing door het fonds.

- De heer H. Smit (voorzitter)
- De heer A.F. de Kraa
- De heer J.C. de Planque

Sleutelfunctiehouders

- De heer M. Kee (Interne Audit)
- De heer R.H.H. Ganzeboom (Risicobeheer)
- De heer R. Schilder (Actuarieel)

5.1.2 Diversiteit, benoeming en zittingsduur algemeen bestuur

Naam	Aanhef	Geleding	Type bestuurder	Geboortedatum	In functie sinds	Einde zittingsduur
E.H.W. Bosman	dhr.	onafhankelijk	onafhankelijk voorzitter	01-01-1966	03-07-2013	03-07-2025
R.H.H. Ganzeboom	dhr.	niet van toepassing	uitvoerend bestuurder	26-06-1970	01-07-2019	01-07-2023
C. van Kleef - van Driel	mw.	niet van toepassing	uitvoerend bestuurder	13-07-1983	01-07-2019	01-07-2025
M. de Boer-Spoelstra	mw.	werknemers	niet uitvoerend bestuurder	04-09-1978	01-09-2020	01-09-2024
L. van Pol	dhr.	niet van toepassing	uitvoerend bestuurder	22-04-1961	01-09-2019	01-09-2022
J.C. de Planque	dhr.	werkgevers	niet uitvoerend bestuurder	15-02-1959	17-12-2014	17-12-2022
P.G.H. Rinkes	dhr.	werkgevers	niet uitvoerend bestuurder	30-03-1962	10-05-2017	10-05-2025
P.J. Schellekens	dhr.	gepensioneerden	niet uitvoerend bestuurder	18-07-1950	22-03-2019	22-03-2023
G.J. Seffinga	dhr.	werknemers	niet uitvoerend bestuurder	17-07-1969	17-12-2012	17-12-2024
M. Toledano	mw.	werkgevers	niet uitvoerend bestuurder	09-05-1982	01-07-2019	01-07-2023

5.2 Nevenfuncties leden bestuur

De heer E.H.W. Bosman

Bestuurslid en voorzitter beleggingscommissie Stichting Pensioenfonds Rockwool
Bestuurslid De Nationale APF
Bestuurslid Stichting Administratiekantoor VEP surplus (Stork)

Mevrouw C. van Kleef-van Driel

Voorzitter Oudercommissie KDV/BSO Het Luchtkasteel Oostzaan
Eigenaar VEKAVEDE

De heer R.H.H. Ganzeboom

Lid van college van vereffenaars Stichting Pensioenfonds Randstad i.l.
Sleutelfunctiehouder Risicobeheer Stichting Pensioenfonds Flexsecurity
Penningmeester Stichting Hockeypark Myra
Eigenaar Gansa

De heer L. van Pol

Adviseur private equity commissie CFA Netherlands
Schaakdocent Amsterdamse basisscholen en buurthuis de Batjan
Lid commissie risicomanagement en lid commissie beleggingen KPS
Eigenaar Van Pol Fiduciair bestuur en advies

Mevrouw E. te Paske-Lievestro (tot 1 juli 2020)

Pensioenfondsbestuurder FNV
Pensioenfondsbestuurder FNV Horecabond
Bestuurder Pensioenfonds Openbare Bibliotheken
Bestuurder Pensioenfonds Recreatie

Mevrouw M.H. de Bruijn-Toledano

Ambtelijk secretaris KNB commissie pensioenkamer
Penningmeester ouderraad Scholengemeenschap JBO
Eigenaar De Bruijn interim Pensioen en HR Advies

Mevrouw M. de Boer-Spoelstra (vanaf 1 september 2020)

Bestuurslid Pensioenfonds Openbare Bibliotheken
Pensioenbestuurder FNV

De heer J.C. de Planque

Bestuurslid Vereniging Trein 8.28 H.IJ.S.M.
Bestuurslid Bedrijfstakpensioenfonds Detailhandel
Penningmeester Lionsclub Bussum Godelinde
Commissaris bij Bejo Finance BV
Directeur Jans Interim Management & Consultancy (JIM&C) B.V.
Commissaris bij Intermetaal Beheer BV

De heer P.G.H. Rinkes

Directeur Marathon Management & Consultancy BV
Interim manager
Lid Raad van Advies Werktalent Uitzendbureau BV

De heer G.J. Seffinga

Bestuurslid Reiswerk Pensioenen (vanaf maart 2020)
Bestuurslid Bpf Levensmiddelen
Bestuurslid Bpf Detailhandel

De heer P.J. Schellekens

Lid van de pensioencommissie van Antea Group (als pensioengerechtigde)
Voorzitter Handboogschutterij De Unie

5.3 Uitbestedingspartijen en adviseurs

Het fonds heeft al zijn werkzaamheden als het gaat om administratie en vermogensbeheer uitbesteed. Het bestuur laat zich bijstaan door externe adviseurs op actuariel en beleggingstechnisch gebied. Hieronder worden de belangrijkste uitbestedingspartijen en adviseurs in 2020 benoemd.

Pensioenuitvoeringsorganisatie

De pensioenadministratie, communicatie en bestuursondersteuning is uitbesteed aan PGGM, gevestigd te Zeist.

Fiduciaire vermogensbeheerder

Kempen Capital Management, gevestigd in Amsterdam, voert het fiduciair vermogensbeheer van het vermogen van het fonds.

Custodian

CACEIS, gevestigd in Amsterdam, is aangesteld als custodian.

Beleggingsadviseur

De beleggingsadviseur van het fonds is mevrouw C. Bosch, verbonden aan Sprenkels & Verschuren.

Adviserend actuaris

In het verslagjaar is de heer F. Verschuren actief geweest als adviserend actuaris. De heer Verschuren is verbonden aan AethiQs.

Externe risicomangers (tevens vervuller risicobeheerfunctie)

Mevrouw R. Poldner, verbonden aan Poldner Advies, gevestigd te Amsterdam. Zij wordt hier bij ondersteund door de heren S. Leistra en M. Pezij verbonden aan Lestrade Financial services, gevestigd te Nijmegen.

Certificerend actuaris, tevens sleutelfunctiehouder actuariel

De heer R. Schilder is certificerend actuaris, verbonden aan Willis Towers Watson.

Onafhankelijk accountant

De heer S. van Oostenbrugge, KPMG Accountants, gevestigd te Utrecht.

Compliance officer

Mevrouw T. Vlamings, verbonden aan HVG Law, gevestigd te Amsterdam.

Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten (StiPP)
Postbus 434
3700 AK Zeist
stippensioen.nl